

1 EKSOTEERINEN MAAILMAN - JA ELÄMÄNKATSOMUS

YKSEYDEN TAHTO

1.1 YKSEYDEN TAHTO

¹Individualistinen vallanhalu aiheuttaa hajaannusta. Universalistinen ykseyden tahto osoittaa yksilöllisyytemme elinkelpoisuuden ja laadun.

²Kun maailman- ja elämäkatsomukset särkyvät monien muiden varmoilta ja turvallisilta tuntuneiden asioiden tavoin, särkyvät niin kuin saippuakuplat, joita meidän on aina vaikea myöntää niiden olevan, tulee yhteenkuuluvuuden tunteesta ja ykseyden tarpeesta elintärkeitä tekijöitä.

³Ykseyden tahto ei ole yhdenmukaisuuden tahtoa, eikä yhdensuuntaistumista robotismiin. Ykseyden tahto ei käy taistelua muita elämäkatsomuksia tai toisin ajattelevia vastaan. Se on niin järkevä, ettei sen tarvitse koskaan pelätä arvostelua. Se jättää jokaisen kuvitelmat rauhaan, sillä se osaa löytää ykseyden moninaisuudesta. Yksilöllä on luonnostaan oikeus olla olemassa, olla erilainen kuin kaikki muut, olla yksilöllisyyden omaava yksilö. Vapaus on syvimmäältä merkitykseltään yksilöllisyyttä. Ilman vapautta ei ole omalaatua, ei ole itseluottamusta, ei ole itsemääräämistä, ei ole kehitystä. Ykseyden tahto on vapauden vahvin puolustus, sillä tämän tahdon täytyy rakentua vapauden pohjalle. Todellista ykseyttä ei voi pakottaa esiin eikä sitä voi koskaan voittaa vapauden kustannuksella. Ykseyden tahto voittaa verrattomasti kaikkia tilapäisesti yhdistävän psykoosin. Se ei tarvitse pakkoa, väkivaltaa, sillä se on tuhoamatonta yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toiminnassa osoitettua yhteishenkeä. Ykseyden tahto tekee kansan niin vahvaksi ja suureksi kuin se voi tulla. Jokainen osa, jokainen pieninkin osa jotakin kansaa, on osa kokonaisuudesta, kokonainen osa kokonaisuudesta. Ykseyden tahto tuo ulkoiselle ykseydelle kokonaisen ja toisenlaisen vaikuttavan voiman kuin jokin diktatorinen pakko, joka kantaa aina sisällään hajaannuksen siementä. Sorto ei synnytä ykseyden tahtoa eikä uskoa sortajan kykyyn täyttää lupauksiaan paratiisista.

⁴Elämän ei tarvitse olla taistelua. Kamppailu olkoon alempien elämänmuotojen kehitystekijä, mutta ylemmillä kehitysasteilla se on mielettömyyttä. Jopa kilpailu – kamppailuvietin ylevöittäminen – on korvattu yhteistyöllä. Taistelun on mahdotonta kuulua yhteen kulttuurin kanssa. Siellä, missä käydään kamppailua, ei ole kulttuuria, olkoon tekninen edistys kuinka suurta tahansa. Järkeä oppii lopulta oivaltamaan, että viidakon laki, kaikkien sota kaikkia vastaan, kuuluu viidakkoon. Kokonaisuutena nähden elämä on suuri kollektiivi, jonka yksilölliset osat terveen järjen kehitystason kerran saavutettuaan sopivat yhteisestä pyrkimyksestä saavuttaa epätietoisuudesta ja voimattomuudesta yhä kirkkaampi tajunta, omaksua ymmärryksen vapaus ja valta.

⁵Myös puolueet osoittavat yhteenkuuluvuuden merkityksen. Mutta jonkun tietyn puolueen, tietyn yhteiskuntaluokan sisäinen yhteenkuuluvuus aiheuttaa aina yhteiskunnallista hajaannusta. Kokonaisuus on rikottu ja rikkoutuu yhä enemmän. On unohdettu, että luokka-edut ovat oikeutettuja vain jos ne palvelevat ja niin kauan kuin ne palvelevat kokonaisuutta.

⁶Kaiken hajottavan poistaminen ja sopiminen kaikesta, mistä voi sopia – ja tämä kaikilla aloilla – on ensimmäinen askel kohti ykseyden tavoitetta, on ensimmäinen edellytys kaikkien yksilöiden, kaikkien puolueiden yhteenliittämiseksi siihen erottamattomaan ykseyteen, jonka ykseyden tahto voi toteuttaa.

⁷Ykseyden tahto ei ehkä ole ainoa tapa ratkaista sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Mutta se on paras, yksinkertaisin, varmin ja ehkä välttämätön tapa. Jos enemmistö alkaa epäillä mahdollisuutta saavuttaa tuloksia vapaaehtouden pohjalta, niin se yrittää saavuttaa tuloksia

toisella, huonommalla tavalla. Ykseyden tahto on ainoa järkevä perusta ja ajan mittaan ainoa pysyvä yhteiskunnan ja kulttuurin perusta. Tämä ajatus on tämän teoksen perusajatus.

⁸Ykseyden tahto on ennen kaikkea oman kansallisen kulttuurin tahtoa. Sellaisen täytyy ilmetä siitä yhteisestä itseluottamuksesta ja itsemääräämisestä, jonka ykseyden tahto kansassa synnyttää.

⁹Luodakseen kulttuurin ihmisen on löydettävä Ihminen. Ennen hänen löytämistään kulttuuri on mahdotonta. Sillä ihminen on aina kulttuurin mitta. Ihminen luo itse kulttuurinsa. Kukaan muu ei tee hänelle sitä palvelusta. Missä ihmistä ei luonnostaan kunnioiteta ihmisenä, koska hän juuri ihmisenä on kaiken yläpuolella ja kaikkea muuta parempi, siellä ei ole inhimillisyyttä, ei ole inhimillisyyden eikä niin ollen kulttuurin edellytyksiä.

¹⁰Jokaisella on oikeus omaan osaansa, mutta ei enempään. Enemmän vaatiminen johtaa siihen, että toiset jäävät ilman tarvitsemaansa osaa. Yksilöllinen kyltymättömyys ehkäisee ykseyden pyrkimystä. Kun kukaan ei vaadi enempää kuin oman osansa, saavat kaikki muutkin osansa. Tästä ei tietenkään seuraa, että kaikki osat ovat yhtä suuria, sillä tehtävät ovat eri suuria. Kun kaikki saavat osansa, on aineellinen kulttuuriaste saavutettu.

¹¹Emotionaalinen kulttuuriaste on saavutettu, kun kaikki ovat palvelijoita eikä kukaan tunne itseensä herraksi. Kun kaikki palvelevat jotakin korkeampaa, jotakin itseensä ylevämpää, jotakin useammille, monille, kaikille yhteisesti tarkoitettua, seuraa sopusointuisuus, joka on kultivoituneen tunteen ilmaus. Ihmisen nykyisiä älyllisiä mahdollisuuksia on yliarvioitu ja hänen emotionaalisia mahdollisuuksiaan on aliarvioitu ja laiminlyöty. Emotionaalikulttuuri, jossa ykseyden tunne on korkein arvo, on myös helpommin toteutettavissa.

¹²Yhteiskunnallisen kulttuurin saamme, kun yksilöt tuntevat olevansa yhteisöä varten ja yhteisö tuntee olevansa yksilöä varten, kun jokainen näkee palvelun korkeimmaksi tehtäväkseen.

¹³Älyllisen kulttuuriasteen edellytys on dogmeista vapautettu, järkevä ja ristiriidaton maailman- ja elämäkatsomus, joka on kaikkien ulottuvilla. Tämä edellyttää arvostelukykä kehittävää kasvatusjärjestelmää.

¹⁴Emotionaali- ja mentaalikulttuuri ovat ykseyden toteuttamisen kannalta tärkeimmät kulttuurimuodot. Aineellinen kulttuuri seuraa itsestään, kun hyvä tahto keskinäiseen avunantoon on korkein arvo ja sääntö.

¹⁵Mentaalikulttuuri edellyttää mentaalista itseluottamusta ja mentaalista itsemääräämistä. Älyllinen itsenäisyys merkitsee kykyä seuloa kriittisesti aineistoa, jonka kulttuuri on meille antanut, arvioida kohtaamillemme aatteille kuuluvat varmuuden laatu ja todennäköisyyden -aste.

¹⁶Koulu antaa tiettyjä valmiuksia – esim. kielet – joiden tarkoituksena on mahdollistaa todellisen sivistyksen tai asiantiedon hankkiminen. Aivan liian monille itse valmius merkitsee sivistystä – valmius, joka antaa asiantiedon hohteessa lausuntoja kaikesta ja arvostelee kaikkea, minkä sattumalta on saanut tietoonsa – valmius, joka on luotettavuuden vastakohta. Koulun päättäessään vaikuttavat nämä kypsiksi julistetut pikemminkin harhautuneilta, elämästä tietämättömiltä, kykenemättömiltä tuntemaan itsenäisesti ja arvostelemaan asiallisesti. Itseaktiivisuutta on ehkäisty rasittamalla muistia epäolennaisuuksilla – tätä muistia, jonka pitäisi vain vastaanottaa tietoa laeista, periaatteista ja menetelmistä, eikä yksityiskohdista, jotka helposti löytyvät saatavilla olevista hakuteoksista. Koulun todellinen tehtävä on kehittää arvostelukykä. Järkevän kasvatuksen päämäärä on veljeys.

¹⁷Terve järki on kriittinen järki, jokaisen korkein järki. Terve järki suhteellistaa, pyrkii objektiivisuuteen, oikaisee itseään, ei lausu lopullisia arvosteluita käytännöllisesti katsoen koskaan eikä perusta arvosteluita epätäydellisille tosiasioille ja riittämättömälle kokemukselle.

¹⁸Aatehistorian rojukamari on kukkurallaan taikauskoisuuksia, joita on kerran kutsuttu totuudeksi. Maailma on edelleen lukemattomien fiktioihin ja illuusioihin perustuvien ideologioiden kaaos. Ei ole ihme, jos näiden tuntijasta tulee lopulta epäilijä.

¹⁹Uskonjärjestelmät rakentuvat tunteen ehdottomalle vakaumukselle. Spekulaatiojärjestelmät osoittautuvat pitämättömiksi kriittisessä jälkitarkastuksessa. Ja molempien lajien järjestelmät ovat ristiriidassa todellisuuden tosiasioiden kanssa.

²⁰Tieto todellisuudesta on ainoa kallioperusta maailman- ja elämäkatsomukselle. Luonnontutkimus on tosin kartoittanut vain osan todellisuudesta. Mutta se on kuitenkin voinut tehdä selväksi, että sitä, mikä on ristiriidassa todellisuuden tosiasioiden kanssa, ei voi nimittää totuudeksi.

²¹Monien mielestä on toivotonta etsiä yhdistävää sidettä kaikkien hajoamassa olevien, hajanaisuudessa taistelevien tai tietämättömyydessä hapuilevien kulttuuri-ilmiöiden keskeltä. Ilman yhteistä pyrkimystä, ykseyden tahtoa, se ei käy, huolimatta siitä, että ihmisiä erottava koostuu melkein aina niin emotionaalisesti kuin mentaalisesti epäolennaisuuksista. Meidän on opittava, ettemme tuijota siihen, mikä erottaa vaan katsomme siihen, mikä yhdistää ja näemme kaiken ihmisiä toisistaan erottavan epäolennaisena.

EMOTIONAALIKULTTUURI

1.2 IHMINEN TUNNEOLENTONA

¹Ihminen on nykyisellä kehitysasteellaan tunneolento, jolla on ajoittain mahdollisuus käyttää yhä kehittämätöntä järkeään.

²Emotionaalisuuteen voidaan – aistimuksia lukuunottamatta – lukea kaikki psyykkinen tai sielullinen, joka ei kuulu yksinomaan järjelliseen, eikä puhtaasti järjelliseen kuulu paljon. Tajuntamme on keskitetty emotionaalisuuteen, joka värittää niin aistimuksia kuin ajatuksia. Joskus tajunta tekee tilapäisiä retkiä tunnevapaan ajatuksen piiriin vapauttaessamme kaiken, minkä voi sävyttää tunteella, kaiken, mikä koskee toiveitamme ja tarpeitamme, kaiken, mikä sisältyy “persoonalliseen”.

³Tunne on kohtuuton. Se absolutifioi ja on subjektiivisesti täysivaltainen. Tunne vaatii varmuutta, haluaa jotain järkkymättömän kiinteää ja varmaa, “vaikka taivas ja maa katoaisivat”, muuttaa suhteellisen absoluuttiseksi, todennäköisyydet ehdottomiksi totuuksiksi.

⁴Tunteen ja järjen välisessä taistelussa tunne voittaa, koska se koetaan ehdottomana ja järki oivaltaa sisältönsä suhteellisuuden. Tunne sanelee useimmat arvostelut. Se, että jokin ajatus voittaa, ei ole todiste sen mielekkyydestä, oikeellisuudesta tai elinkelpoisuutta vaan aivan liian usein sen emotionaalisesta käyttökelpoisuudesta.

⁵Tunneajattelu jäljittelee sitä, minkä se kokee sympaattisena ja jäljentää tunnetta miellyttäviä ajatuksenjuoksua. Tunneajattelu on asiallisesti nähden epäkriittistä ja arvostelukyvyytöntä ja tarttuu erityisellä mieltymyksellä fiktioihin, joihin järjellinen arvostelu ei tehoa. Tunneajattelu määrää auktoriteettien valinnan, tärkeämpien näkökohtien ja näkemysten valinnan, maailman- ja elämäkatsomuksen valinnan. Tunneajattelu reagoi kaikenlaiseen arvosteluun ikään kuin oivaltaen, että asiallinen analyysi ajan oloon lakkauttaisi sen tunnesävyisten kuvitelmien lujouden.

⁶Dogmin hävittämisen vaikeus johtuu sen kietoutumisesta tunnekompleksiin, jolloin siitä on tullut tarve. Tunteella täytyy olla häviämätön varmuus. Dogmien hävittäminen aiheuttaa vastaavien kompleksien hajoamisen ja niin ollen monelle tuskallisen ja vaikeasti ylitettävän tunnekaoksen.

⁷Se, että taito muotoilla sanottavansa kuuluu tunneajattelun alueelle, ilmenee siitä, että tunteet hallitsevat ajatusta, sanavalinnan tunneromantiikasta, muodon mielikuvitusta kiihdyttävästä hehkusta ja iskusanojen suggestiivisesta kyvystä aiheuttaa tunnekuuhu tai psykoosi.

⁸Tunne ei hallitse vain ajatusta vaan myös tahtomista. Tahdotaan sitä, mitä tunne määrää tahtomaan. Olennaista tahtomisessa, joka ohjaa aktiivisuuttamme, ovat affektit tai nykyaikaisemmin ilmaistuna elähdytetyt tunnekompleksit. Toiminnan määrää vahvin vaikutin ja vahvimmat vaikuttimet ovat emotionaalisia tekijöitä.

⁹Neljä temperamenttia – koleerinen, melankolinen, sangviininen ja flegmaattinen – vaikuttavat sekä tunneajatteluun että tunnetahdomiseemme ollen emotionaalisten reaktiotapojemme näkyviä ilmaisuja. Jos tunne puuttuu, siirretään toiminta helposti tuonemmaksi. Järki epäilee eri näkökantojen välillä, jos se ei oivalla välittömän toiminnan välttämättömyyttä. Koska useimmat näkökannat näyttävät tietyssä määrin mielivaltaisilta, järki viivyttää, kunnes tunne puuttuu asiaan ja ratkaisee.

¹⁰Tiedostamalla tunteen suunnattoman merkityksen niin ajattelulle kuin tahtomiselle ymmärtää emotionaalikulttuurin tärkeyden. Emotionaalikulttuuri on olennaisinta kaikissa kulttuureissa. Ilman emotionaalikulttuuria “kulttuurit” tuhoavat itsensä ja toisensa eikä ihmis-kunta koskaan saavuta sitä todellista ja hallitsevaa mentaalikulttuuria, jonka on kerran määrää tehdä ihmiset järkiolennoiksi.

¹Seuraavaksi tarkastellaan kriittisesti neljää tärkeintä ilmiötä emotionaalisen kulttuurin alueella. Vain ennakkoluulottomasti tutkien voimme toivoa näkevämme riittävän selvästi poistaaksemme vähitellen puutteet yhteisellä työllä.

1.3 USKONTO

¹Uskonnon tehtävä on keventää elämän taakkaa, ei lisätä sitä.

²Uskonnon tehtävä on jalostaa ihmistä ja lahjoittaa hänelle siten iloa, rauhaa ja tasapainoa.

³Uskonnon tehtävä ei ole asettaa käskyjä ja kieltoja, vaan jalostaa ja vahvistaa tunteita niin, että kaikki käskyt ovat tarpeettomia.

⁴Uskonnon tehtävä ei ole tynnyttää kosmisen olennon vihaa, vaan veljeyttää meidät lähimmäistemme kanssa.

⁵Uskonnon tehtävä on siis jalostaa tunteita, julistaa veljeyttä ja harjoittaa palvelusta.

1.4 Uskonnon olemus

¹Uskonnon olemus on tunne. Se on vaistomainen ja välitön elämäntunne – ilman järjen kuvitelmia ja teoreettisia ajatusrakennelmia – johon liittyy harkitsematon, itsestään selvä varmuus kaiken elämän erottamattomasta ja vääjäämättömästä ykseydestä, kaipuu ja pyrkimys päästä osalliseksi tähän ykseyteen. Tämä elämäntunne sisältää elämänluottamuksen, elämänvarmuuden, elämänuskalluksen, elämänilon ja elämäntahdon.

²Tämä elämäntunne on myös tarvetta ja yhä tietoisempaa pyrkimystä jalostaa kaikkia jalostettavissa olevia tunteita. Se on tarvetta rakastaa ja ihailla, kunnioittaa ja palvoa kaikkea, mitä voi ja saa. Ykseyden tunne ei ilmene missään niin voimakkaana kuin todellisessa uskonnossa. Tämä ykseydentunne, joka täyttää antaumukseen sulautuvan kaiken sovittavalla rauhalla, ei ulotu vain näkymätöntä kohti, vaan käsittää ja sulkee piiriinsä kaiken, jopa katkerimmat viholliset.

³Missä tätä ykseydentunnetta vaalitaan ja rohkaistaan tukahduttamisen sijaan, missä sen sallitaan rauhassa ilmentyä ja toteutua, siellä kohtaamme ne elävät hahmot, joita spontaanisti kutsumme todellisiksi ihmisiksi.

⁴Omassa piirissään tunne on niin tahtoa ja valtaa kuin todellisuuttakin. Tunteen välittömyys ja varmuus katoavat, kun se riitautuu itsensä kanssa. Jotta järki voisi vahingoittaa tunnetta tai voittaa sen, on välttämätöntä, että joku tunne myötävaikuttaa järjen puolella toista tunnetta vastaan, että tunne on katsonut tarvitsevansa järjen apua ja etsinyt sitä. Jos järkeen vedonnut tunne sitoutuu ajan pitkään pitämättömiin käsityksiin, se menettää tukensa ja tuhoutuu.

⁵Uskonto on tunne ja tämä tunne on kannustava voima palvelun toiminnoissa.

1.5 Uskonnollinen mystiikka

¹Luultavasti tajunta ei ole rajoittunut meidän “viiteen aistiimme”, vaan sillä on kenties rajaton määrä tiedostamattomia mahdollisuuksia saada yhteys suunnattomaan sarjaan värähtelyitä suurimmaksi osaksi vielä tutkimattomasta maailmasta. Jos voisimme tajuta ja tulkita kaikki oman kehomme läpi virtaavat kosmiset värähtelyt, voisi meidän kuvitella olevan kaikkietäviä.

²Kristillinen mystiikka, islamilainen sufismi ja hindulainen bhakti-jooga ovat eri teitä sille mystiselle kokemukselle, joka on löytänyt ylevimmät mielentilat introspektiivisille analyysille saavuttamattomissa tiloissa. Itsepetoksen vaaran vuoksi pitäisi näiden taipumusten vastapainona olla erityinen terveen järjen harjoitus ankarine tarkoituksenmukaisuuden vaatimuksineen. Todellinen mystikko on ollut aina harvinainen ilmiö ja näyttää käyvän yhä harvinaisemmaksi. Ulkopuolisten mielestä mystikkoa luonnehtii tunne kaiken elämän ykseydestä, pyrkimys yhteyteen elämän kanssa, sulautuminen ykseyteen – joita ei pidä

sekoittaa ajatusta, tunnetta ja tahtoa lamauttavaan kvietismiin. Tyypillinen esimerkki mystikosta on nykyään monissa elämänkerroissa kuvattu intialainen Ramakrishna.

1.6 Uskonnolliset ajatusrakennelmat

¹Mitään ajatusjärjestelmää ei ole vielä voitu tehdä muuttumattomaksi. Historiallisesti katsoen ajatusjärjestelmät ovat toisistaan muuntelemalla tehtyjen järjestelmien sarja.

²Todellinen uskonto ei ole järjen asia ja sillä on tuskin mitään tekemistä teorioiden kanssa. Uskonnon tehtävä ei ole lahjoittaa meille maailman- ja elämäkatsomusta. Uskonnollinen dogmatismi ei ole uskonto eikä järkevä elämäkatsomus. Se vahingoittaa uskontoa.

³Kuvitelma ilman todellista vastinetta on fiktio. Jos järki ottaa huolehtiakseen fiktiosta, mukautuu tämä jatkuvasti uusilla määritteillä karttuvan kokemuksen myötä. Jos tunne, joka vaatii muuttumattomuutta, ottaa huolehtiakseen fiktiosta, tulee siitä dogmi. Jos uskonnollinen tunne liitetään paikkansapitämättömiin järjen rakennelmiin, vahingoittuvat molemmat. Jonkun yksittäisen tuntema epäily, epäsopu yksilöiden välillä, hajaantuminen yhä useampiin lahkoihin ovat väistämättömiä seurauksia. Dogmin tuhoutuminen ravastelee koko tunne-elämää. Monet joutuvat paniikin valtaan ja tuntevat vaeltavansa pohjattomalla hyllyvällä suolla.

⁴Tosiasiaa, että uskonto voi selviytyä ilman dogmeja, todistaa buddhalaisuus, jonka suvaitsevaisuus on tämän seurausta. Buddhistinen "kirkolliskokous" vahvisti ensimmäisessä teesissään: terveen järjen kanssa ristiriidassa oleva ei voi olla yhtäpitävä Buddhan opin kanssa. Jos kristillinen kirkolliskokous olisi hyväksynyt samankaltaisen teesin, olisi huomattava osa ihmiskuntaparkaa säästynyt kauhistuttavilta kärsimyksiltä, loputtomilta riidoilta ja loputtomalta epäilyltä.

⁵Uskonnolliset dogmit eivät paranna ketään. Vain tunteen jalostaminen parantaa ihmistä. Jalojen tunteiden, kuten ihailun, antaumuksen ja osallisuuden, harjoittaminen auttaisi täysin toisella tavalla kohottamaan ihmiskuntaa. Uskonnollisen tunteen tuhoutuminen todistaa paremmin kuin mikään muu siitä vahingosta, jonka uskonnon ja pitämättömien katsomusten yhteenkytkeminen on aiheuttanut.

⁶Usko ei kuulu uskonnon olemukseen. Tämä ilmenee parhaiten siitä, että Buddha varoitti hellittämättömästi oppilaitaan uskomasta (olettamasta sokeasti). On kysyttävä, eikö Jeshu tarkoittanut usko-sanalla tahtoa, vaikka usko-sana vääristettiin merkitsemästä tahtoa merkitsemään ensin luottamusta ja sittemmin sokeaa olettamusta eli epäviisasta vakaumusta.

⁷Raamatun arvosteleminen kauhistuttaa monia. Mutta jokainen, joka epäilee, onko Pilatuksen kysymys – "Mikä on totuus?" – jumalan sanaa, harjoittaa jo raamatun arvostelua. Jos jokainen sana vanhassa testamentissa on jumalan sanaa, on juutalaisuus yhtä virheetöntä ja yhtä jumalallista kuin kristinuskokin. On kysyttävä, eivätkö myös juutalaiset ole kadottaneet testamenttinsa avaimen tulemalla länsimaalaisiksi ja kirjaimen palvojiksi oltuaan itämaalaisia ja symbolisteja.

⁸Sanat, joita ihmiset voivat ymmärtää, ovat ihmisten sanoja eivätkä kosmisen olennon sanoja. Jumala ei julista totuutta, ei myöskään suojele totuutta väärentämiseltä ja petokselta. Ihminen on saanut järkensä käyttääkseen sitä niin, että hän itse etsii totuutta ja löytää sen.

⁹Uskonnollinen dogmatiikka kärsii yleensä kolmesta erehdyttävästä käsityksestä: virheellisestä jumalakäsityksestä, virheellisestä syntikäsitelmästä ja virheellisestä sovituskäsityksestä.

¹⁰Jumalakäsitys on kautta aikojen jatkuvasti muuttunut. Siitä tullaan aina kiistelemään niin kuin kaikista muistakin uskonnollisista käsityksistä. Perusteettomat käsitykset ovatkin tarpeettomia psykologisen oivalluksen omaavalle uskonnolle.

¹¹Jumalakäsityksen täytyy olettaa olevan virheellinen niin kauan kuin ihminen ristiinnaulitaan, häntä herjataan ja halveksitaan. Meidän jumalakäsityksellämme ei ole

tietenkään mitään tekemistä kosmisen olennon mahdollisen olemassaolon kanssa. Luonnonkansat palvovat rakentamiensa jumalankuvien henkeä ja vähän vähemmän alkukantainen äly palvoo rakentamiensa kuvitelmiensa henkeä.

¹²Kun jumalakäsitys on ylevöitetty – mielivallan armoon tuudittautuneille niin vastenmieliseksi – käsitykseksi universaalista, myös psykologisesti pätevistä syyn laista, kylvön ja korjuun laista, jonka väistämättömyyteen Jeshu viittasi, se on saavuttanut korkeimman järkevän ilmaisunsa. Jumalallisen tunteen korkein ilmaus on rakkauden yhdistävä kaikkivalta.

¹³“Syntisenä” pidetään jokaista, joka ei ole täydellinen niin kuin jumala, joka ei ole jumalan kaltainen, joka siis ei ole jumala. Ihmisen eli relatiivisen on oltava jumala tai absoluuttii; muuten hänet on ikuisesti tuomittu.

¹⁴Syntikäsitteen istuttaminen – mikä oli varsinainen “syntiinlankeemus” – ja ihmiskunnan rasittaminen tällä järjettömällä, elämää ehkäisevällä ja vihaa edistävällä kompleksilla vääjäämättömästä ja lähtemättömästä syntitaakasta, on halpamaisin – paholaisen arvon mukainen – ihmiskuntaa vastaan tehty rikos. Lähetystyö levittää oppia synnistä ja ikuisesta rangaistuksesta.

¹⁵Tietenkin oivallettiin pian, että tämä sietämätön syntivelka on jollakin tavalla poistettava. Tähän tarkoitukseen eri uskonnot ovat palkanneet poppamiehiä erityisine temppuineen. Kristinuskon – jotakin täysin muuta kuin Kristuksen oppi – teki uskon mielettömään ja käsittämättömään syntien anteeksiannon ehdoksi.

¹⁶Kirkon opin mukaan on “synti rikos ääretöntä olentoa kohtaan ja vaatii sen tähden loputonta rangaistusta”. Tietenkin yritettiin päästä selittelyillä siitä, että tämä ääretön olento olisi loputonta rakkautta, joka kykenee loputtomasti anteeksiantamaan, eikä ikuisesti vihaa tietämättömyyden ja kykenemättömyyden uhreja. Terveen järjen mukaan pitäisi “synnin” kaiketi olla yksilön selkeästi oivaltama toisiin kohdistuva rikos tai hänen itsensä omalle kehitykselleen pystyttämä este. Sellainen synnintekijä tarvitsee sairaalahoitoa. Kun “syntii” on se, mikä erottaa ihmisen – ei kosmisesta olennosta – vaan toisesta ihmisestä, olkoon se kuka tahansa, olemme humanistuneet. Silloin alamme löytää sen, joka on vielä löytämättä, nimittäin Ihminen. Todellinen kulttuuri ilmenee siinä, että se saa ihmisen tekemään sovinnon lähimmäistensä kanssa. Mutta tämä näyttää olevan kaikista vaikeinta.

¹⁷Sovintokäsitys on yhtä kohtuuton. Terveen järjen säde onnistui kuitenkin tunkeutumaan tähän järjettömyyden pimeyteen: “Jumala ei ole vihaa. Vanhassa tai uudessa testamentissa ei ole ainoatakaan kohtaa, joka tekisi jumalasta sovituksen kohteen, sen, joka pitää lepyttää. Päin vastoin jumala on sovituksen subjekti, se, josta sovitus lähtee. Ihminen on se, joka harmistuu elämän näennäisistä epäoikeudenmukaisuuksista ja erkanee vihoissaan jumalasta. Jumalaa ei tarvitse sovittaa ihmisen kanssa, vaan ihminen on sovittettava jumalan kanssa.”

¹⁸Mystikoiden ilmentämä inhimillinen kaipuu ykseyteen elämän kanssa havaitsi tämän ykseyden todellisuuden aina ja kaikkialla.

1.7 MORAALI

¹Mikään kuvitelma ei ole niin epäselvä, epämääräinen ja monimerkityksinen, mikään arkipäiväinen sana niin väärinkäsitetty kuin moraali. Tiedetään vain, että se on jotakin “erehdyttömän ehdotonta”, joka kelpaa aina lyömäaseeksi. Mutta ollakseen tehokkaan käyttökelpoinen murha-aseena, täytyy sen olla myös mahdollisimman käsittämätön.

²Jokaista uutta elämännäkemystä seuraa uusi moraalinäkemys uusine toimintaa koskevine sääntöineen ja uusine arvostelmineen uusien arvoperusteiden mukaan. Nämä säännöt ja arvostelmat elävät omaa elämäänsä vielä kauan sen jälkeen kun elämännäkemykset ja arvoperusteet on hylätty. Tietenkin arvostelmat karsiutuvat hitaasti ja umpimähkäisesti pois, mutta aina jää eloon jokin sovinnaisuus, jota kukaan ei voi selittää ja joka vaikuttaa salaperäiseltä ja

koskemattomalta. Tietämättömyys “moraalin” suhteen ei olisi niin suuri, jos sitä vähänkin kysyttäisiin.

³Moraali on yritetty pelastaa monin tavoin. Ehdottomia käskyjä, ehdottomia sovinnaisuuksia, ehdottomia toiminnan sääntöjä, ehdottomia vaikuttimia, ehdottomia arvonormeja ja omantunnon ääntä – kaikkea on turhaan yritetty. Mutta mitkään filosofiset moraalijärjestelmät eivät ole kestäneet järjen arvostelua.

⁴Kun moraalisanaa käytettiin fiktiona kaikissa mahdollisissa merkityksissä, kukaan ei lopulta tiennyt, mitä sana tarkoitti. Tämän väärinkäytön vuoksi sanaan liittyi jotakin loukkaamatonta, jotakin ylikuonnollisen käsittämätöntä. Tuon tuostakin moraalista järjestetään palkintokilpailuja. Kaiken tämän fiktiolla harjoitetun käsittehuijauksen sokaisemina he turhaan etsivät järkevää selitystä. Mitään järjen moralioppia ei ole, on vain moraalirakennelmien historia.

⁵Keskivertoihmiselle moraalilla on sitä, mistä toiset pitävät ja moraalittomuutta se, mistä toiset eivät pidä. Toisten ihmisten arvostelmat ovat keskivertoihmisen arvostelmien perusta. Pelko olla erilainen kuin muut ja siten arvostelukyvyttömiä halveksunnan ja siitä johtuvien vainojen alaiseksi joutuminen ovat keskivertoihmisen moraalinen vaikutin.

1.8 Sovinnaissäännöt

¹Sovinnaissääntöjen tulisi olla järkeviä ja yhdenmukaisia. Ne ovat usein epämielekkäitä ja toisilleen vastakkaisia.

²Sovinnaissääntöjen tulisi olla fysiologisessa, psykologisessa ja sosiaalisessa suhteessa tieteellisesti perusteltuja. Hyvin usein ne tekevät suoranaista pilaa kaikesta tieteellisestä.

³Sovinnaissääntöjen tulisi olla inhimillisiä ja sallia ihmiselle vapaus, jota hän voi vaatia ja johon hänellä on oikeus. Ne ovat usein julmia ja ihmiselle vihamielisiä.

⁴Sovinnaissääntöjen tulisi auttaa ihmisiä elämään. Ne ovat melkein aina jossakin suhteessa elämäntilanteisiin.

⁵Sovinnaissääntöjen tulisi olla tarpeettomia. Yhteiskunnallisten lakien tulisi olla riittävän suuntaa antavia. Sovinnaissäännöt olisivatkin tarpeettomia, jos ihmiset eivät olisi niin “sovinnaisia”, epävarmoja, epäaistikkaita, tahdittomia ja arvostelukyvttömiä.

⁶Sovinnaissääntöjä tulisi olla niiden käytettävissä, jotka ilman niitä ovat avuttomia. Ehkä joskus tulevaisuudessa laaditaan kansainväliset käytöstapoja koskevat sovinnaisäännöt. Nykyisin on jokaisella maankolkalla omat tapansa, tottumuksensa ja sääntönsä siitä, mitä ja kuinka saa tehdä tai mitä ei.

⁷Niiden, jotka tahtovat soveltaa tiettyjä sovinnaisääntöjä, pitäisi liittyä yhteen sovinnaisuusseuroiksi, joissa he voisivat tavata suunnillen samalla älykkyys- ja kulttuuritasolla olevia samanmielisiä ihmisiä.

1.9 Käyttäytymissäännöt

¹Mitään sääntöä ei saa soveltaa harkitsematta milloin, miten ja missä tahansa. Käyttäytymissääntö edellyttää käyttäjältään kolmea kykyä: niin tapauksen kuin säännön analyysia, arviointia ja soveltamista. Useimmiten nämä kyvyt kuitenkin puuttuvat ja jos ne ovat olemassa, niitä käytetään harvoin. Moraalisten sääntöjen edellytykset ovat kohtuuttomia. Oikea käytös edellyttää kaikkietävyyttä. Sen lisäksi ne ovat epäpsykologisia. Me toimimme automaattisesti, vaistomaisesti ja tavanomaisesti. Tarkoitus määrää toiminnan.

²Käyttäytymissääntö on laadituille tapauksille tehty teoria. Mutta sellaisia esiintyy harvoin todellisessa elämässä. Toiminnan hetkellä – jolloin vasta, jos koskaan, ovat kaikki tekijät arviointia varten saatavilla – huomataan usein, ettei mikään sääntö sovellu. Elämä itse vie kaikki säännöt mahdottomuuksiin. Mistään perussäännöstä ei voi yleistää lakia, sillä mitään

perussääntöä ei voi soveltaa kaikissa tilanteissa. Aina tulee olemaan tilanteita, joissa sellaisen soveltaminen olisi mieleetöntä.

³Pakkosääntöjen kaava saisi viisaan ihmisen lopettamaan pian toimintansa kokonaan. Ahdasjärkinen, joka ei kykenisi oivaltamaan tähän liittyviä usein mahdottomuutta hipovia vaikeuksia, eikä ymmärtäisi sopeutumisen suurta merkitystä, tarvitsisi vahvan vaikuttimen, joka tavalla tai toisella vetoaisi hänen itsekkyyteensä: turhamaisuuteen, pelkoon, palkkion toiveeseen jne. Toisin sanoen hän olisi epäitsekäs itsekkäistä vaikuttimista.

⁴Sääntö antaa yksilölle vapauden vastuusta. Kuka voisikaan moittia jotakin toista moraalisen säännön seuraamisesta, jos nyt säännöt ja tuomiot pätevät. “Hän oli yhtä kunnioitettava kuin epäinhimillinenkin.”

⁵Ihmiset tahtovat käskyjä ja kieltoja voidakseen tuntea olevansa vapaita vastuusta. Jos näitä välttämättömän yksinkertaisia käskyjä nipin napin sovelletaan eikä kieltoja rikota, “ovat ne totisesti tehneet tehtävänsä”, tuntevat erittäin vakaat ja kelpo ihmiset ja “kiittävät jumalaa siitä, että ainakin heillä itsellään on puhdas omatunto”. He ovat tehneet kaiken voitavansa – aavistamatta yhtä auttamaton kuin luonnotontakin itsepetostaan.

⁶Yhteenvedo: säännöt ovat käytäntöön kelpaamattomia, niitä käytetään harkitsemattomasti ja ne riistävät soveltajaltaan vastuun.

⁷Yksi ainoa sääntö on pitänyt paikkansa kautta aikojen, molemminpuolisuusperiaate: kohtele toisia niin kuin toivot toisten kohtelevan itseäsi.

⁸Ainoa moraalikäsky – jos jokin sellainen olisi mahdollinen – olisi rakkauden käsky. Mutta rakkautta ei voi hallita. Rakkaus edellyttää vapautta ja antaa vapautta.

1.10 Vaikuttimet

¹Koska säännöt osoittautuivat sopimattomiksi, etsittiin korvausta etiikasta, joka teki vaikuttimesta toiminnan ohjeen. Tarkoituksesta ja vaikuttimesta tuli olennaisia asioita. Mieliala ja tahdonsuunta saivat kantaa vastuun.

²Oli huomattu, että “jos kaksi ihmistä tekee saman asian, niin asia ei ole kuitenkaan sama”. Kaksi ihmistä saattaa tehdä saman asian eri vaikuttimista, vieläpä aivan vastakkaisista, toinen jalosta ja toinen epäjalosta vaikuttimesta. Moraalisesta näkökulmasta katsoen molemmat ovat yhtä “kunnioitettavia ja kiitettäviä”. Eettisestä näkökulmasta katsoen toinen käyttäytyy kiitettävästi, toinen moitittavasti.

³Valitettavasti etiikka osoittautui mahdottomaksi käyttää. Vaikutin on asiallisen arvostelun ulottumattomilla, itsepetos huomattava ja sitä on mahdotonta varmuudella välttää. Lisäksi ihmiset ovat kykenemättömiä arvioimaan vaikuttimiaan, ja lisäksi alitajunnassa oleva perusvaikutin on poissa perin rehellisenkin analytiikon ulottuvilta.

⁴Vaikka etiikkaa onkin mahdotonta käyttää yleisenä menetelmänä, myöntävät monet ihmiset sen ratkaisevan paremmuuden sovinnaisääntöihin verrattuna, koska se asettaa toiminnan yksilön itsenäisen harkinnan kohteeksi ja yksilön vastuuseen vain itsestään

1.11 Moraaliset arvostukset

¹Ei ole olemassa ehdottomia eikä objektiivisia arvoja. Kaikki arvostukset ovat subjektiivisia emotionaalisia arvostuksia - olkoot ne sitten yksilöllisiä tai kollektiivisiä. Tunne määrää, mikä on oikein ja väärin. Moraalisuudella eli oikeuskäsityksellä ei ainakaan tähän mennessä ole ollut paljon järjen kanssa tekemistä, vaan se on määräytynyt emotionaalisuudesta.

²Arvostukset vaihtuvat. Niin kuin mentaalinen kehityksemme on jatkuvaa uudelleenajattelua, on myös emotionaalinen kehityksemme pysyvää uudelleenarviointia. Oman arvostuksen toisille tyrkyttäminen, halu tehdä siitä lopullisesti pätevä, on ylimielisyyden osoitus. Arvojen suhteen koko kehitys on keskeytymätön uudelleenarvioimis-

prosessi. Voimme seurata tätä prosessia läpi kaikkien sivilisaatio- ja kulttuuriasteiden halki. Alkukantaiset ihmiset ihailevat kokonaan toisia ominaisuuksia kuin kulttuuri-ihmiset. Vielä kestää kauan ennen kuin ihmisten käyttämät painot ja mitat kelpaavat vakioitoiksi, ennen kuin ne ovat saavuttaneet jalomielisyyden ja humanisuuden tason.

³Arvostus perustuu annetuille uskonnollisille, filosofisille, tieteellisille, poliittisille, ekonomisille ja sosiaalisille ym. ehdoille ja muuttuu sitä mukaa kuin nämä ehdot muuttuvat. Jos arvostus elää kauemmin kuin sen ehto, siitä tulee este tarkoituksenmukaisemmalle arvostukselle, mystinen jäännös ja taikauskoisen kunnioituksen kohde.

⁴Sovinnaisäännöt voivat myötävaikuttaa ohjeineen, järki voi tarjota käsityksensä. Mutta tunne on se, joka arvioi, joka määrää niiden arvon. Arviointi on subjektiivista ja useammin kollektiivisesti kuin yksilöllisesti subjektiivista. Melkein aina löytyy yksilöitä, jotka arvostavat tiettyä ominaisuutta tai tekoa enemmän tai vähemmän kuin enemmistö.

⁵Tunne ei yksinomaan arvio, vaan myös valaa arvostettavaan asiaan eloa kutomalla sen arviota tai toimintaa määräävään tunnekompleksiin.

1.12 Omantunnon ääni

¹Hypoteesin “pakanoista, jotka eivät tunne lakia”, mutta kuitenkin noudattavat sen määräyksiä, tutkimus kumoo, sillä se on huomannut, että he tuntevat “lain” eli pakolliset sovinnaisäännöt, mutta että lain sisältö on hyvin vaihteleva, ristiriitainen ja epäilyttävää laatua. Velvollisuudentunnon ja hyveen sovinnaisäännöt vaihtelevat eri roduilla, eri kansoilla, eri aikoina.

²Hypoteesi omantunnon äänestä on loogisesti ja psykologisesti kumottu. Omantunnon ääni on sovinnaisuuden ääni, automatisoitunut “looginen” reaktio niiden alemmuuskompleksien taholta, joiden pohja on luotu lapsuudessa ja joita kasvuiän aikana on ylikiihottettu jatkuvalla epäpsykologisella nalkutuksella elämänkielteisistä synnin, syyllisyyden ja häpeän kuvitelmista, jotka myöhemmin elämässä muuntuvat mielenmasennuskomplekseiksi ja kasvavat usein ahdistuskomplekseiksi.

³Hypoteesin “omantunnon äänestä” kumoo myös se, että ei ole ollut olemassa mitään totuudenmukaista, jota ei olisi kielletty, mitään mielekästä, josta ei olisi vaiettu, mitään kohtuutonta, jota ei olisi myönnetty, minkäänlaista vääryyttä, jota ei olisi hyväksytty, minkäänlaista julmuutta, jota omantunnon ääni ei olisi ylistänyt.

⁴Niitä, jotka puhuvat “omastatunnosta” eniten, vaivaa usein vähiten nimenomaan itsekritiikki. He kulkevat “omin aalloin meren yli” ja linkoavat huolettomasti keihäänsä tiellään tapaamiaan turvattomia kohti “soturin kiitettävänä tarkoituksena haavoittaa ja tappa”.
⁵Englantilainen piispa, South, sanoi oikeudella: “Noudattakaa kaikin mokomin omaatuntoanne, mutta varmistukaa ensin siitä, ettei se ole mielipuolen omatunto!”

1.13 Uskonnollinen moraal

¹Uskonnollisella moraalilla ei ole tekemistä järjen kanssa, sillä se on olevinaan vaatimus jonkinlaisesta kosmisesta olenosta. Kun kerran sellaista olentoa pidetään absoluuttisena, pidetään myös sen epätäydellisiin olentoihin kohdistamia vaatimuksia absoluuttisina eli täydellisyyden vaatimuksina. Mutta absoluuttiset vaatimukset ovat loogisesti järjettömiä ja psykologisesti mahdottomia. Esimerkiksi absoluuttisen totuuden vaatimuksen edessä ei kukaan - joka käsittää, mitä tämä merkitsee – uskaltaisi lausua sanaakaan, tuskin liikahtaa paikaltaan. Sillä ensinnäkin teemme virheitä puhuessamme ja toimiessamme, toiseksi syyllistymme väärinymmärretyiksi tulemiseen. Absoluuttinen totuus merkitsee loogisesti nähden, että pelkkä totuus ei ole totuus. Silloin totuuden täytyy olla jotakin muuta, mitä tahansa, ehkäpä suoranainen valhe. Totuudesta ei siten voi tehdä totuudellisempaa kutsumalla

sitä absoluuttiseksi. Vaatimukset ovat elämänkielteisiä. Joka tapauksessa ne ovat epäoikeutettuja. “Absoluuttiset” vaatimukset lisäävät itsesokeutta ja vahvistavat teennäisyyttä.

²Eräs viisas mies kirjoitti kerran: “Jumala ei vaadi meiltä avuttomilta ihmisraukoilta enempää kuin äiti vastasyntyneeltä lapseltaan.” Tuohon lausuntoon sisältyy enemmän elämänymmärtämystä kuin mihin tahansa uskonnolliseen moraaliiin.

1.14 Seksuaalimoraali

¹Merkillinen seksuaalimoraali on monelle ihmiselle varsinaista moraalia. Todellisen asiantilan voi ilmaista räikeästi siten, että seksuaalimoraali on sitä, että ei-eroottiset tuomitsevat eroottiset.

²Niin kutsutun seksuaalimoraalin ovat sanelleet sukupuolettomat, eroottisesti piittaamattomat tai impotentit yksilöt, jotka ovat olleet sekä fysiologisia että emotionaalisia edellytyksiä vailla. He tekevät välttämättömyydestä hyveen. Elämää vääristävä munkkien asketismi ja puritaanien kiihkomielisyys ovat tehneet puutteesta ansion ja fysiologisesta toiminnosta halveksunnan kohteen. Mikään ei voi olla todellisuudelle vieraampaa ja elämänkielteisempää kuin munkkien moraalii, joka kutsuu erotiikkaa haureudeksi, luonnollista toimintoa häpeälliseksi ja itse siittämistä perisyyniksi.

³Seksuaalinen toiminto on luonnollinen ja luultavasti tarpeellinen jokaiselle, lukuun ottamatta impotentteja ja niitä, jotka kykenevät ylevöittämään seksuaalivietin. Muu osa ihmiskuntaa voidaan jakaa lievästi eroottisiin ja vahvasti eroottisiin.

⁴Seksuaalisuuden kysymys on lääketieteellinen ja sosiaalinen ongelma. Prostituution lakkauttaminen olisi ensimmäinen toimenpide seksuaalisuuden ongelman kohottamiseksi siltä raakuuden tasolta, jolle ylenkatseen idiotisoiva näkemys on sen karkottanut. Jo sellainen ilmaisu kuin “langennut nainen” kuvaa verrattomalla tavalla moraalin moraalisuutta, ilmentää moraalin raakuutta, häikäilemättömyyttä ja epäinhimillisyyttä. Tämän kysymyksen enemmän kuin minkään muun yhteiskunnallisen ongelman suhteen on jalostuminen pakottava sosiaalinen tarve.

⁵Tutkittaessa rakastettavien luonnonkansojen erotiikkaa, sen itsestään selvää oikeutta ja viattomuutta, ymmärtää helpommin sitä suunnatonta kärsimystä, jota kaiken myrkyttävä seksuaalimoraali on kristikunnalle aiheuttanut.

1.15 Kunnia

¹Kunnia on hirvittävä moraalinen fiktio tappelumoraalin ajoilta. Tämä fiktio elää vielä tietyillä tahoilla vähentymättömällä voimalla.

²Kunnia on peritty tai hankittu ansio, jonka kuka tahansa voi riistää keneltä tahansa ja jonka takaisinvaltaus vaatii usein veren ja hengen siltä, jolta sen niin helposti riisti ehkä sitä varten palkattu roisto. Jos fiktiolla olisi jokin mielekäs elämänarvo, tyhmyyden tai halpamaisuuden uhrin ei pitäisi “menettää kunniaansa” vaan tietenkin loukkaajan.

³Sillä, jolla on tarve puolustaa kunniaansa, ei ole mitään kunniaa puolustettavanaan. Toisten alentavat arvostelut, “loukkaavat” tuomiot tai vastaavat vihanilmaisut eivät voi koskaan nöyryyttää kohdettaan vaan yksinomaan parjaajaa. Haavoittumaton on aina se, joka tahtoo olla sitä.

⁴Kunnia ja väkivalta ovat niin toisiaan muistuttavat kaksoset, että ne on lähes aina sekoitettu toisiinsa. Valta on kunniaa, oikeutta ja viisautta. On monenlaista kunniaa: soturin kunnia taisteluista ja murhista, diplomaatin kunnia viekkaudesta ja petoksesta, rahallinen kunnia kiskuruudesta ja kohtuuttomasta voitosta. Koko historia on yhtä kunnian temppeleä.

1.16 Oikea ja väärä eli hyvä ja paha

¹Ihminen ei ole “hyvä” eikä “paha”. Nykyisellä kehitysasteellaan hän on kehittymätön olento alkukantaisine vaistoineen, itsekkäine pyyteineen ja epätodellisine maailman- ja elämänkatsomuksineen.

²Yhteiskuntaihmiselle on oikeaa tai hyvää se, mitä yhteiskunnan lait säättävät tai niiden puuttuessa se, mihin voimassa olevien lakien henki tähtää. Väärää tai pahaa on se, mitä nämä lait kieltävät. Yhteiskunnassa koko yhteisö määrää, minkä se katsoo olevan oikein ja minkä väärin.

³Sille, joka veljeyden ja palvelun ykseydessä tahtoo etsiä arvostelmaperustetta, on oikeaa tai hyvää kaikki, mikä tätä ykseyttä edistää, väärää tai pahaa kaikki, mikä sitä vahingoittaa. Kaikkea, mikä yhdistää yksilöitä, perhettä, yhteiskuntaa, kansaa ja ihmiskuntaa, pidetään silloin arvokkaana. Suurin panos, jonka ihmisen katsotaan voivan silloin antaa on kokoaminen ja yhdistäminen, suurin vahinko hajottaminen ja erottaminen.

⁴Sille, joka etsii oikeusperustetta oikealle ja väärälle luonnontieteellisessä katsantotavassa, antavat luonnonlait ratkaisevia hyvän ja pahan normeja.

⁵Sille, joka näkee elämän kehityksenä, vaikka usein näennäisen keskeytyneenä, on oikeaa tai hyvää se, mikä palvelee kaikkien ja jokaisen kehitystä. Väärää tai pahaa on kaikki, mikä ehkäisee kehitystä.

⁶Sanotusta käynee ilmi, että järkevästi nähtynä moraalii merkitsee oikeuskäsitystä sekä (mahdollisesti) tämän oikeuskäsityksen soveltamista.

1.17 Elämäntaito

¹Moraali on elämäntaidon lastenoppi, alkukantaisten ja arvostelukyvottomien seurusteluoppi, jonka tarkoitus on tehdä yhdessäolosta mahdollisimman kitkaton. Moraali on sosiaalinen käytänne ja kuuliaisuutta maan laeille. Siten moraalii on pakollisia sovinnaisääntöjä subjektiivisesti alaikäisille. Kun moraalii edellisen lisäksi määrää “sinun pitää” tai “sinun ei pidä”, se loukkaa henkilökohtaista vapautta eli yksilöllistä riippumattomuutta. Siihen moraalilla ei ole minkäänlaista oikeutta. Ilman täysivaltaisuuttaan yksilö ei koskaan löydä lakia, joksi hänen itsensä on tultava. Ihminen ei ole olemassa sovinnaisääntöjen vuoksi. Niin kauan kuin sovinnaisäännöt ovat enemmän kuin ihminen itse, niin kauan kuin ihminen voidaan tuomita sovinnaisääntöjen mukaan, niin kauan ihmiseltä puuttuu ihmisoikeus ja ihmisarvo. Sovinnaisuuden orjat pitävät orjuuttaan elämän tarkoituksena.

²Elämäntaito on tahdikkuutta, velvollisuutta ja hyvettä. Tahdikkuus on kykenemättömyyttä haavoittaa. Velvollisuus on tehtävänsä täyttämistä. Hyve on “kultainen keskitie” äärimmäisyyksien välillä. Elämäntaito on kaukana itsekidutuksesta ja moraalikomplekseista. Elämäntaito edellyttää oivallusta, että säännökset eivät kohota kulttuuritasoa, että elämä antaa vapauden ja ihmiset laativat säännöksiä, koska he kieltävät toisiltaan vapauden. Elämäntaito on (myös kollektiivisesti nähden) mahdollisuuksien taito.

POLITIikka

1.18 Johdanto

¹Politiikka kuuluu emotionaalisuuteen. Poliittiset ideat kuuluvat vielä toistaiseksi useimmissa tapauksissa tunneajatteluun ja poliittinen toiminta tunnetahdomiseen. Mitä tärkeämmäksi terveen järjen so. asiallisen järjen vaatimus tulee, sitä välttämättömämpää on vapauttaa poliittiset ongelmat epäolennaisuuksista, jotka hämäävät arvostelukykä. Erityisesti poliittisten psykoosien aikoina ei voi punnita liian rauhallisesti tai arvostella liian asiallisesti.

²Politiikka on osaksi teoreettisia, osaksi käytännöllisiä yrityksiä ratkaista sosiaalitaloudellisia, sosiaalisia, valtiollisia ja ylivaltiollisia ongelmia. Politiikka on ja tulee olemaan hypoteeseja ja kokeiluja. Epäkohdat, epäoikeudenmukaisuudet ja hätä täytyy poistaa. Jotakin on tehtävä ja uhkapeli alkaa.

1.19 Poliittiset ongelmat

¹Voidaan kiistellä siitä, ovatko syvimälle käyvät poliittiset ongelmat ratkaistavissa. Optimisti uskoo, pessimisti epäilee. Ihmistä ei ohjaa järki, eikä järki kykene osoittamaan tietä. Oletettavasti ongelmat ovat ratkaisemattomia ilman ykseyden tahtoa. Mutta liioittelematta voidaan väittää, ettei niitä voi jäsenellä puhtaasti älyllisesti, ettei niitä voi matemaattisen ongelman tavoin ratkaista kirjoituspöydän ääressä eikä ratkaista millään rakenteellisella tavalla. Inhimillinen äly on aivan liian alkukantainen väline tuollaiselle kaikkietävytyttä edellyttävälle tehtävälle. Terävä-älyisessä johdatuksessaan yhteiskuntaoppiin Herbert Spencer osoittaa runsailla, osittain räikeillä esimerkeillä, kuinka inhimillinen järki ei kykene arvioimaan edes näennäisesti aika yksinkertaisten lainsäädännöllisten toimenpiteiden seurauksia. Tulos on aivan liian usein jotakin täysin muuta kuin alun perin oli ajateltu. Kun tähän lisätään, että “maailmaa hallitaan erityisen vähäisellä viisaudella”, toiveet saavuttaa pysyviä ratkaisuja ilman jokaisen ja kaikkien hyvää tahtoa ja yhteisiä ponnistuksia näyttävät vähäisiltä.

²Oikea mies oikealla paikalla on lähes päivittäin esiintyvä jokseenkin ratkaisematon ongelma. Kun monet eivät edes itse tiedä, mihin he kelpaavat, kun useimmat valitsevat ammatteja, jotka he huomattavasti myöhemmin oivaltavat itselleen sopimattomiksi, ei pidä vaatia, että virkoihin nimittäminen olisi tarkoituksenmukaisempaa. Epäilemättä jotakin voitettaisiin sillä, ettei henkilökohtaisia suhteita, häikäilemätöntä kyynärpäätaktiikkaa tai puolueintoa katsottaisi ansioiksi.

³Suhde kansanvapauden eli kansanvallan ja hallitusvallan välillä on ilman ykseyden tahtoa yksi monista ratkaisemattomista ongelmista. Yksilöllisen ja yhteisöllisen vallan väärinkäytön mahdottomaksi tekeminen on toinen.

1.20 Poliittiset järjestelmät

¹Kaikki poliittiset järjestelmät ovat tehneet vararikon, eivätkä yhden vaan useamman kerran. Siinä tapauksessa historia on yksi pitkä kertomus vararikoista. Poliittiset järjestelmät seuraavat toisiaan ja kiertävät kehää. Joka kerta kun jokin tietty järjestelmä palaa takaisin uskotaan, että vasta nyt se on oikein laadittu, vasta nyt se voi näyttää, mihin se kelpaa, vasta nyt on yksilöitä, jotka tiedollaan ja kyvyllään toteuttavat ihanteen ja saattavat mahdottoman päätökseen. Ja ihmiskuntaparka toivoo ja uskoo, työskentelee, kieltää ja kärsii, aikanaan se menettää toivonsa, tekee vallankumouksen ja siirtyy kierron seuraavaan järjestelmään. Diktatuureissa hallitaan väkivallalla, demokratioissa uskotteluilla.

²Kaikki hallitusmuodot ovat kelvottomia niin kauan kuin kansat ovat epäkypsiä itsehallinnolle ja hallitukset kyvyttömiä käyttämään valtaa kykenevästi.

³Kansojen on kuitenkin itse löydettävä kokeilemalla toivomansa järjestelmä, jolle ne uskovat sopivansa.

⁴Demokratia edellyttää yleistä poliittista mielenkiintoa, johon liittyy sekä vahvat vapaudenvaistot että tahto yhteisymmärrykseen. Diktatuuri näyttää oikeutetulta alkukantaisille kansoille, joiden enemmistöllä on epäsosiaalinen vaisto tai kansoille, jotka ovat kykenemättömiä itsehallintoon voittamattomien hajaannuspyrkimysten vuoksi.

⁵Mikään järjestelmä ei ole oikea sinänsä eikä sovi kaikille kaikissa olosuhteissa. Järjestelmä on monien eri tekijöiden, kuten kansan yleisen kehitystason, tietyn tyyppisen mentaliteetin ja kansallisten erikoisuuksien tulos. Järjestelmän laita on kuten kaiken muunkin: sen oikeutus on suhteellinen. Paras järjestelmä on se, joka voidaan parhaiten sovittaa vallitseviin edellytyksiin.

⁶Vaikka voitaisiinkin – mikä on mahdotonta – laatia todellinen ihannejärjestelmä, tämä luhistuisi, koska kansat eivät voi sopeutua tai kantaa muita järjestelmiä kuin sellaisia, joita ne itse ovat muovanneet ja jotka ovat kasvaneet esiin niiden omasta kokemuksesta. Ihanteellinen valtiomuoto edellyttää välttämättä ihanteellisia ihmisiä. Jos ihmiset eivät muutu, eivät järjestelmät kelpaa. Jos ihmiset muuttuvat siinä määrin, että he asettavat ykseyden ensisijaiseksi ihanteekseen, kelpaisi huonoin järjestelmä. Sillä ihmiset antavat järjestelmälle sen sisällön.

1.21 Vapaus, veljeys ja tasa-arvo

¹Ykseyden täytyy rakentua vapauden pohjalle. Jokainen yritys valtion taholta riittää yksilöltä hänen luovuttamattomat oikeutensa yksilönä on vallan väärinkäyttöä, jonka täytyy johtaa valtion arvovallan rappeutumiseen. Yksilön ehdottomiin oikeuksiin kuuluu oikeus muodostaa oma käsitys ja toimia sen mukaisesti niin kauan kuin hän ei loukkaa toisten oikeuksia samaan luokkaamattomaan vapauteen.

²Vapautta on monta eri lajia. Mutta todellinen vapaus ei ole vielä toteutunut. Valtion takaamat vapaudet, kuten ajatuksenvapaus, sananvapaus, painovapaus ovat erittäin kallisarvoisia ollen yhtä monta vapautta valtiollisesta tyranniasta. Mutta sananvapautta ei ole suinkaan sillä taattu. Joka puhuu vapaasta sydämeästään, varsinkin jos hän lausuu epämurkavia mielipiteitä, saa pian kokea, minkä arvoinen tämä hänen vapautensa on. Vain ne, joilla on jonkinlaista valtaa, saavat lausua omia mielipiteitä. Melkein kaikki on järjestetty riistämään ihmisiltä vapaus: mielivaltaiset sovinnaisäännöt ja ihmisten epäitsenäisyys, suvaitsemattomuus ja ylimielisyys. Itsenäisyys, orjuudesta kieltäytyminen, johtaa siihen, että yksilöä vastaan on lähestulkoon koko maailma. Tämän tiedostetun sortovallan lisäksi vaikuttaa suunnaton paine, jota yleinen mielipide harjoittaa ja joka vastuuttoman painovapauden turvin käytännöllisesti katsoen kumoaa vapauden.

³Painovapauden väärinkäyttöä ja arvostelukyvyttömyyden ja herkkäuskoisuuden hyväksikäyttöä voitaneen pitää yhtenä demokratian vielä ratkaisemattomista ongelmista. Väärien tietojen levittämisen, tosiasioiden vääristelyn, toisinajattelevien mielipiteiden väärentämisen, toisten vaikuttimien epäilyksenalaiseksi saattamisen, epämieluisien henkilöiden parjaamisen, kohtuullisiin oikaisuvaatimuksiin suostumisesta kieltäytymisen pitäisi olla kiellettyä, myös lehdistössä. Tässä on tärkeä tehtävä painovapauden oikeusasiamiehelle, jolla pitäisi olla erittäin laajat valtuudet samoin kuin velvoitteetkin nostaa syyte. Yksityishenkilöiden oikaisuvaatimus jäisi siten pois.

⁴Valtatekijöistä tulee aivan liian usein esteitä vapaudelle, häikäilemättömien painostus- ja sortokeinoja. Siten ne ovat turmelevia aineksia. Elämäkokemus osoittaa, että valtaa käytetään aina jollakin tavalla väärin. Valta johtaa aina jossakin suhteessa lain yli menevään mielivaltaan. Yksittäinen valta on laittomuutta. Ihminen ilman lakia personoi inhimillistä järkeä ilman inhimillisyyttä, minkä Goethe niin elävöitti Fausti-draaman Mefistossa. Valtaan

on kypsä vain se, joka antaa toisille vapauden. Vapauden oikeusnormi jää muuttumattomaksi: elä ja anna elää.

⁵Vapaus, veljeys ja tasa-arvo ovat kolmen aatteen yhdistelmä, aatteiden, jotka eivät ole täysin samanarvoisia. Vapaus ja veljeys edellyttävät toisiaan. Ilman vapautta ei ole veljeyttä eikä ilman veljeyttä ole vapautta. Tasa-arvolla on näiden kahden kanssa vain toisarvoisia kosketuskohtia. Tasa-arvolla tarkoitettiin oikeutta ihmisarvoon, oikeutta vapaaseen kilpailuun, oikeutta tulla arvostelluksi yksinomaan kelpoisuuden mukaan, samanarvoisuutta lain edessä sekä kaikkien etuoikeuksien – so. yksityisen vallan – lakkauttamista. Vaikka tasa-arvon vaatimusta ei ole vielä toteutettu, kuuluu se kuitenkin alemmalle kulttuuritasolle kuin vapaus ja veljeys. Tasa-arvo-sanana moniselitteisyys sekoitti heikkoja aivoja, jotka tekivät sen pöyristyttävän johtopäätöksen, että kaikki ovat samanlaisia – yhtä nerokkaita ja taitavia joka suhteessa – ymmärtämättä, että kahta niin tasa-arvoista ei ole vielä koskaan ollut olemassa. On kysyttävä, eikö nykyistä alemmuuskompleksiä pitäisi oikeammin nimittää tasa-arvokompleksiksi.

1.22 Poliittinen ykseys

¹Valtion tehtävä on työskennellä myös poliittisen ykseyden puolesta vapaan vakaumuksen pohjalta, koska vain ykseyden tahto voi tuoda pysyvän ratkaisun poliittisiin, sosiaalisiin ja valtiontaloudellisiin ongelmiin. Ykseys, yhteisvastuu yhteiskunnasta, kaikkien yhteistyö ja keskinäinen avunanto on ainoa järkevä ja ajan oloon pysyvä perusta. Vihan ja hajaannuksen tien, jota ihmiskunta on vaeltanut niin lohduttoman vähäisin tuloksin, pitäisi vaikuttaa riittävän valaisevalta ja riittävän varoittavalta. Jotakin voisimme kai sittenkin historiasta oppia.

²Lyhytnäköisen politiikan tunnuslause “hajota ja hallitse”, oli vallan asettamista ykseyden edelle. Sellainen politiikka olisi mahdoton, jos poliittiset puolueet tekisivät yhteistyötä sen sijaan, että vastustavat toisiaan. Puoluelaitos merkitsee hajaannusta ja ristiriitaa, myrkyttää yhteiskuntahenkeä ja ehkäisee välittömästi tai välillisesti poliittista ykseyttä.

³Jos jonkin kansan ykseyden tahto ei voi kasvaa riittävän voimakkaaksi voittaakseen itsekkään luokkapolitiikan, tuhoutuvat helposti arvot, jotka hyvällä tahdolla olisi voitu pelastaa. On olemassa mielekkäämpiä tapoja saavuttaa ykseys kuin diktatuurilla, joka alituisesti olemattomia vaaroja peläten häikäilemättömästi valvoo omaa turvallisuuttaan ja tekee muutenkin kaiken, minkä pieni tilapäinen valtaapitävä nurkkakunta mielivaltaisesti katsoo sopivaksi. Vapaus on helppo menettää, mutta hyvin vaikea voittaa takaisin. On mahdollista olla huomiomatta sitä, mikä erottaa, valita sellaisia yksilöitä, jotka osaavat elävöittää neuvottelut ja päätökset ykseyden hengellä. Käytten viisasta lainsäädäntöä ja valtiovaltaa valvovana avustajana löydetään suhteellisen yksinkertaisia keinoja, joilla niin poliittiset taistelujärjestöt kuin luokkapuolueetkin tehdään tarpeettomiksi.

*

⁴Valta kumoaa vapauden. Mielivaltainen valta kumoaa toisten vapauden tai omavaltaisesti rajoittaa sitä. Joka tavoittelee valtaa toisten yli muutoin kuin toisten vapauttamiseksi, on toisten vihollinen. Millään kansalla ei ole muuta oikeutta kuin mielivallan oikeus hallita toisia kansoja. Ja maailmanherruutta tavoitteleva on ihmiskunnan vihollinen.

⁵Yksilöiden ykseydentahto ja heidän oikeutensa vapauteen ovat mielekäs oikeutus valtion olemassaololle. Kaikki yritykset puolustaa tilapäisen vallan mahdollisuuksia sortaa – so. mahdollisuuksia mielivaltaiseen oikeuteen – jäävät mielivaltaisiksi. Yksilön korkein tehtävä yhteiskunnan jäsenenä on myötävaikuttaa ykseyden ja vapauden toteuttamiseen mielekkäimmässä mahdollisessa valtiossa.

⁶Kaiken oikeuden täytyy perustua yksilön oikeudelle suurimpaan mahdolliseen vapauteen kaikkien yhtäläisen vapauden oikeuden rajoissa. Kaikenlainen sorto, vaino tai toisten

oikeuksien loukkaaminen on rikos. Millään yhteisöllä ei ole enempää oikeutta kuin yhdellä ihmisellä kaikkien yhtäläisen oikeuden rajoissa. Kaikenlaiset liittoutumat, joiden tarkoituksena on hankkia etuja toisten oikeuden kustannuksella, ovat rikollisia. Kaikenlainen aiheeton etu on rikos.

⁷Valtion oikeus yksilön suhteen - lukuun ottamatta tämän valtiollisesti tarpeellisia velvoitteita – voi olla vain oikeus kasvattaa sosiaalisesti epäsosiaalisia yksilöitä, jotka rikkovat valtion lakeja ja toisten oikeutta ja vapautta. Valtiolla ei ole oikeutta rangaista, ei oikeutta kostaa, ei oikeutta tehdä pahaa, jotta siitä hyvä seuraisi.

⁸Poliittiset rotuongelmat synnyttävät rotuvihaa, koska ajatus rodusta on useimmille tunne ja tässä tapauksessa vihan tunne.

⁹Toiminta edellyttää kannanottoa. Kaikki kannanotot ovat jokseenkin tilapäisiä, koska ne määräytyvät tilapäisesti toiminnan välttämättömyydestä.

¹⁰Kaikki me kuulumme “massaan”, kun tunne määrää kannanottomme, kun emme jokaisessa erityistapauksessa osaa selvittää itsenäistä ja järkevää kannanottoa.

1.23 Käytännöllinen politiikka

¹Missään ei joustamattoman teoreetikon kaavamainen ajattelu ole niin kohtalokasta kuin politiikassa. Valtiotaito ei ole vaa’anikieli- tai lehmäkauppataitoa, ei yleistämisen vaan yksilöistämistä. Tietenkin valtiomiehillä täytyy olla suhdannepolitiikan valppautta, joustavaa mukautumiskykyä ja näppäryyttä. He ymmärtävät poliittisten teorioiden arvon orientoitumisyriksinä. Mutta he eivät sovelle niitä koskaan käytäntöön, koska he ovat käsittäneet olennaisen eron teorian ja todellisuuden välillä.

²Yhteiskunnilta, jotka pystytetään ajatusrakennelmille, puuttuu se joustavuus, joka on luonteenomaista evoluutioyhteiskunnille. Yhteiskunta koostuu yksilöistä, joille vapaus on elinilma ja edellytys parhaimmalle suoritukselle. Yhteiskunta on yhteisö, joka eroaa omalaadultaan jokaisesta muusta yhteisöstä.

³Vallan keskittäminen helpottaa vallan väärinkäyttöä. Kaiken säätelevä keskusvalta on yhtä epäonnistunut kuin lääkäri, joka tekee taudinmäärityksen puhelimitse. Yhteiskunnassa hallitseva voimatasapaino oikeutettujen eli tarpeellisten ryhmätujen välillä takaa parhaiten vapauden. “Enemmistö täyttää harvoin todellisen valtion edun vaatimukset, eikä ole lähestulkoonkaan aina oikeassa.” Minkään puolueen ei pidä sortaa muita tai säätää lakeja vähemmistön oikeutettuja etuja huomioon ottamatta. “Jos lakiasäätävä kokous on myös hallitseva, määrää päivän juoksevat asiat, säätää lakeja yksittäisiä tapauksia varten, saatetaan lainkunnioitus vaaraan puoluepolitiikan tilapäisillä käsityksillä ja kiihkolla. “Vallan rakentaminen arvostelukyvyttömiä joukkojen mielipiteelle on ehkä demokratiaa, mutta ei todiste erehtymättömyydestä.

⁴Valtiollisista järjestöistä tulee ajan mittaan yhä vähemmän tarkoitusta vastaavia, mikäli ne eivät jatkuvasti sopeudu alituisesti muuttuviin ulkoisiin olosuhteisiin ja uusien toimitsijoiden yksilölliseen suorituskykyyn. On kysyttävä, eikö olisi sopivampaa, että valtiolliset virat olisivat henkilökohtaisia pysyvien sijaan. Virkavaltainen yhteiskuntaorganisaatio on taipuvainen tulemaan vastineeksi esimiehet ja alamaiset sisältävälle sotilaalliselle järjestölle, jonka kantavat periaatteet ovat uskollisuus ja kuuliaisuus. Vain eri tunnusmerkit erottavat sellaisen yhteiskunnan orjayhteiskunnasta. Herbert Spencer ennusti, että tulevaisuuden sosialististen yhteiskuntien täytyy päättyä tyranniaan, jollaista maailma ei ollut vielä koskaan nähnyt.

⁵Virkavallassa aloitteet eivät saa tulla alhaaltapäin, sillä sellainen loukkaa kaikkien korkeampien virkaportaiden kaikkivihaisuutta. Sitäpaitsi aloitteet merkitsevät riskejä. Jos ne onnistuvat, jättää “tarpeeton vaivannäkö” tyytymättömyyttä kaikkiiin. Jos ne epäonnistuvat, on virkaura pilalla. Varmuuden vuoksi on oltava aloitekyvytön, pidettävä aina kiinni asetuksen

kirjaimesta muodollisuuden seurauksella. Virkavalta on joustamattomin, kömpelöin, raskassoutuisin, aloitekykyä tappavin, kallein järjestelmä ja merkitsee suunnatonta kykyjen tuhlausta niitä estämällä. Virkamies on rajoitettu näyttämään kyvykkyytensä rutiinitehtävissä.

⁶Kysymykseen, mikä yhteiskuntajärjestelmä on kallein ja aiheuttaa siten raskaimman taakan kaikille, ei ole niin vaikea vastata kuin yleisesti uskotaan. Pelkistä virkamiehistä muodostuva väestö on verrattoman paljon raskaampi. Siihen verrattuna yksityispääoman hinta on häviävän pieni.

⁷Yksityispääoma on suurin tuotantoa kohottava tekijä. Yksityispääoman poistaminen tekee kaikista kunnollisista köyhempiä ja kaikista vähitellen valtionorjia. Ainoa tapa kohottaa elintaso on lisätä tuotantoa, ei takavarikoida yksityisomaisuutta, joka mahdollistaa hankkeet, ei alentaa eniten yhteiskuntaa vapaille panoksillaan hyödyttävien elintaso, ei ehkäistä tuotantoa hyödyntävää yritteliäisyyttä rajoituksilla. Kaikki tämä on kuin teurastaisi kultamunia munivan kanan.

⁸Väkinäinen omaisuuden tasaaminen aiheuttaa vain pian ohimenevän standardin paranemisen tietyille ryhmille. Kun yleistä elintasoä yritetään kohottaa tuotantoa nopeammassa tahdissa, eletään yli varojen.

⁹Onko todella vaikeampaa löytää tapa määrätä yksilöiden osuus kansantulosta sen mukaan, mikä kunkin panos tuotannossa, yhteiskunnassa tai "kulttuurissa" on, kuin säädellä palkat eri virkoihin kansantaloudellisen tarjonnan ja kysynnän lain mukaan?

¹⁰Verotus on edelleen ratkaisemattomien ongelmien sikermä. Valtiolla ei ole enempää oikeutta kuin muillakaan käyttää kohtuuttomasti hyväkseen yksilöllistä suorituskykyä. Valtion päämäärät eivät pyhitä keinoja. Epäviisas verotuspolitiikka edistää tuhlausta. Sosiaalisofistiikan illuusioihin kuuluu, että yrittäjänerot, joilla on kykyä kohottaa tuotantoa ja luoda arvoja, saavat hyödyttää yhteiskuntaa takavarikointia hipovalla verotuksella.

¹¹Vapaa yhteiskuntajärjestelmä tulee lopulta osoittautumaan verrattoman ylivoimaiseksi. Valtio kapitalismilla ei tule koskaan olemaan kykyä kilpailla tehokkuudesta ja tuotantokyvystä yksityiskapitalismin kanssa. Valtio ei sovi yrittäjäksi, jakelijaksi eikä hoitajaksi vaan ainoastaan tehokkaaksi tarkastajaksi. Eräs sen ensisijaisimmista tehtävistä on valvoa, ettei mikään luokkaetu saa tilaisuutta loukata toisia.

¹²Valtion yrityksillä ei tule koskaan olemaan kykyä kilpailla tehokkuudesta ja kannattavuudesta yksityisten omistamien yritysten kanssa. Tuo lause käyköön selviöstä, kuten Rousseauin lause, että koskaan ei tule olemaan todellista demokratiaa.

1.24 ESTETIIKKA

¹Estetiikka on oppi kauneudesta. Ennen sillä tarkoitettiin oppia, "yhtenäistä" oppia ja mieluiten virheetöntä oppia, ainoaa totuudellista. Lähtökohtana oli idea. Esteettisistä näkökohdista, joita tästä ideasta voitiin saada, tehtiin enemmän tai vähemmän syvämietteisiä tutkielmia, jotka koottiin näennäisen yhtenäiseksi opiksi.

²Seuraavassa esitetään osaksi vanhoja, yksittäisiä näkökohtia hyvin kuluneista aiheista. Mutta ei ole vahingoksi ottaa ne tutkiskeltavaksi vielä kerran tarkasteltaessa taiteen merkitystä emotionaalikulttuurille. Tämä merkitys unohdetaan valitettavan usein. Todellinen taide täyttää ihmisen ilolla. Ja todellinen ilo tekee ihmisestä hyvän.

* * *

³Millään alalla eivät aikamme hajaannus ja epävarmuus ole kaikille niin ilmeisiä kuin taiteen kaikilla aloilla – rakennustaidetta lukuun ottamatta. Rakennustaiteen erikoisasema johtuu mahdollisesti osaksi siitä, että aineiden käsittely vaatii tiettyä kohtuutta, osaksi siitä, että asua ei voi kuinka tahansa niin kuin myös siitä, että tekniset ongelmat ovat aiheuttaneet kylliksi päänvaivaa.

⁴Sanotaan, että taide etsii uusia teitä. Mutta löytääkö se, onko sillä pienintäkään mahdollisuutta löytää niitä? Vanhan halveksunta ei ole mikään innoituksen lähde. Tehdyt yritykset vaikuttavat melkein pelottavilta, tuskin rohkaisevilta, vähemmän toiveikkailta. Lohduttomuus ja väsymys näyttävät suorastaan lamaannuttaneen teknisen osaamisen.

⁵Luultavasti kaikki tämä on seurausta tunteen köyhtymisestä, sen varmuuden ja tavoitteiden puutteesta. Kun tunne kuivuu, tylsistyy ja raaistuu, mitään nimeä ansaitsevaa taidetta ei synny.

⁶Näyttää siltä kuin aikamme taide aloittaa luomalla kaaoksen siinä toivossa, että tästä kohoaisi esiin järjestynyt kosmos. Itse “luoda”-sana on todennäköisesti myötävaikuttanut sekaannukseen. “Muotoilla” olisi tietenkin sopivampi nimitys. Suuri taiteilija ei “luo”. Hän pyrkii ilmentämään ilmentämätöntä, verratonta ja näkemyksellistä kaikessa loistossaan. Se, mitä aikamme kutsuu taiteeksi, on unohtanut kaiken menneiden aikojen kokemuksista oppimansa. Se palaa villin ulvontaan ja loikkaukseen, hälyyn ja meteliin, typeriin puiisiin ja kivisiin epäjumalankuviin, kirkuviin väreihin ja muodottomuuteen. Vain palmumajat puuttuvat, jotta villi tuntisi olonsa kotoisaksi kulttuurissamme.

⁷Uutta taidetta syntyy, kun uusi taiteellinen idea sulautuu entisiin. Taiteen nerot eivät hylkää mennyttä. He perustavat työnsä sille. He hyödyntävät ja täydellistävät sen. He omaavat todellisen syntetisoimisen kyvyn. He tietävät, että uuden täytyy kasvaa orgaanisesti esiin vanhasta ja että siirtymä ja yhteys ovat olemassa.

⁸Taide lahjoittaa voimaa antaessaan tyydytystä, iloa, sopusointua ja rauhaa. Aikamme taide tuskin antaa mitään tästä. Kaikki epätodellinen, epätodennäköinen, mahdoton, ratkaisematon, viimeistelemätön, sopusoinnuton ja kohtuuton piiskaa mieltämme ja raastaa sen rikki. Vaikutelmat aiheuttavat voimankulutusta, sillä niiden vastaanottaminen vaatii jännitettä ja niiden muokkaaminen energiaa. Jos vaikutelmat laukaisevat edellä mainittuja positiivisia tunteita, korvaa tajunnan positivoituminen voimankulutuksen lisääntyneellä elinvoimalla. Vain negatiivisuus väsyttää ja masentaa.

⁹Taide on muotokulttuuria. Taiteilija, joka hajottaa kaikki muodot, on haaveksija aivan niin kuin ajattelija, joka ei välitä todellisuudesta. Taide on vapautta, muuta ei mielivaltaa. Myös taiteilijan on osattava löytää keskitie orjamaisuuden ja laittomuuden väliltä. Kulttuuritekijänä taide on yhtä vähän itseään varten kuin mikä tahansa muu. Kaikella on tehtävänsä ja taiteella on omansa. Niin kuin sanotaan ihmisen tulevan siksi, mitä hän tavalla tai toisella sulattaa – syömällä, lukemalla – voidaan sanoa, että ihminen tulee siksi, mitä hän tarkastelee. Eräs taiteen tehtävistä on kaunistaa elämää. Rumuutta meillä on yllin kyllin muutenkin. Kauneutta lisäämällä taide yhdistää meitä yhteiseen kauneuden pyrkimykseen, lisää ymmärtämystämme kauneutta kohtaan, hienostaa käsitystämme kaikesta kauniista ja antaa ilon, jonka tuntee kaiken kauniin edessä. Kaikella taiteella on yhteinen tehtävä yleisen kulttuurin kehityksessä: jalostaa meitä. Tämän se voi tehdä monella tavalla.

¹⁰Jokainen hyödyntää, vaikka tiedostamattaan, mitä voi. Tietoinen mielenkiinto taidetta kohtaan saattaa puuttua. Mutta taiteen huomattavin merkitys on tiedostamattomassa.

¹¹Ei oteta huomioon, että tiedostamaton valmistele kaikki aatteet taiteen, tieteen ja elämän eri aloilla. Tajunnaksi kutsumamme – so. valvetajunta – vastaa sitä, mitä silmä annetulla hetkellä näkee. Tiedostamaton vastaa suurimmaksi osaksi tutkimatonta maailmaa. Oman uuden idean tiedostaminen kestää yleensä kauan. Se valmistuu moninaisista vaikutelmista, jotka sulautuvat yhteen ideakompleksiksi. Vuodet kuluvat ja tämä ideakompleksi kasvaa hitaasti ja tiedostamatta. Valvetajunta ei ehkä koskaan kohdistu näihin vaikutelmiin huomiota. Vaikutelmat virtaavat tajuntaan, sulautuvat kompleksiin, joka alinomaa työskentelee. Vaikutelmat ryhmittyvät uudelleen loputtomassa prosessissa, kunnes kaikki mahdolliset yhdistelmät ovat muodostuneet, hajonneet ja muodostuneet uudelleen. Jokaisen uuden vaikutelman myötä prosessi alkaa uudelleen, kunnes joku idea jonakin päivänä kiteytyy ja

tunkeutuu tajunnan kynnykselle. Silloin saamme jonkun uuden idean, uutena kauneuskäsityksenä, uutena tapana nähdä asiat.

¹²Maallikon kauneuskäsitys on usein sellaisen tiedostamattoman prosessin tulos. Siten taide voi täyttää yhden monista tehtävistään. Mutta taiteilijan sanoma menee hukkaan, jos häntä ei käsitetä. Saadakseen huomiota ja ymmärtämystä hänen on pysyteltävä niissä rajoissa, jotta elämä itse on asettanut muotoilulle ja jotka todellisuus antaa. Ei edes tiedostamaton voi hyötyä mielivaltaisesta ja tarkoituksettomasta subjektivismista. Sen, mitä tahdomme tiedostamattoman vastaanottavan, ei saa olla poistoyöntävää, vaan sen täytyy olla vaistomaisesti luoksevetävää. Kiinnittämällä huomion taide harjoittaa myös havaintokyvyksi kutsuttua tajunnan keskittämistä.

*

¹³Estetiikan alalla on voitu löytää vähiten kielteisiä ansioita niistä taideteoksista, jotka ovat kestäneet aikojen kulutuksen ja joita on pidetty kuolemattomina. Nämä taideteokset eivät ole ristiriidassa todellisuustietomme kanssa, eivät sisällä mitään ratkaisematonta ongelmaa, eivät loukkaa tunteitamme eivätkä kehota meitä toimintaan. Mikään häiritsevä tekijä ei niin ollen ole saanut ehkäistä syventymistä siihen mietiskelevään havainnoimiseen, jossa kaikista voimakkaimmin hyödyntää sen, mitä taideteos voi antaa ja mitä itse voi vastaanottaa.

¹⁴Klassiseksi nimitetyltä taidealalta löydetty positiiviset ansiot ovat: kohtuus, voimakas vaikutus pienin avuin, kokoava taipumus.

¹⁵Suuri taide ilmentää yleistä yksityisessä, so. sitä, mikä on yhteistä samanlaatuisten kohteiden yhtenäiselle ryhmälle. Juuri tämä on ihanteellista. Ihanteellinen on todellista ilman todellisen eli tilapäisen puutteita. Ihanteellinen ei ole mielivaltainen rakennelma. Se on usein paljon totuudellisemmin todellinen kuin nk. todellinen. Ihanteellinen on yleisesti konkreettinen, ei yksittäisesti konkreettinen. Luonnon omat taideteokset – esimerkiksi kaunis ihmiskeho – ovat harvoin täydellisiä. Melkein aivan niissä on jotakin, jota kutsumme kauneuden puutteeksi. Tämän puutteen käsittäminen johtuu siitä, että meillä on yleisempi kuvitelma, yleistymä, tyyppi. Muutoin olisimme sitoutuneita yksittäiseen, tilapäiseen havaintoon, emmekä näkisi puutetta. Idealismi on kauneuden täydellisyyden vaatimus. Idealismia voidaan jossain määrin sanoa olevan kauneusvirheiden pois karsimista, luonnon epäonnistuneiden yritysten korjaamista ja vastaavan valokuvaajaan korjailutyötä.

¹⁶Taide on olemassa antaakseen meille kauneutta. Totuutta meille antaa todellisuus. Totuus – luonnonmukainen todellisuuden ilmentäminen – on harvoin kaunis. Ja kauneus on harvoin tosi. Totuuden ja kauneuden toisiinsa sekoittaminen taiteen alalla on taiteen tehtävän väärinymmärtämistä.

¹⁷Taideteoksella on väistämätön rajallisuutensa. Tässä rajallisuudessa ilmenee todellisen taiteilijan nöyryys. Annetuissa puitteissa hänen ei ole “luotava” vaan tehtävä jotakin todella vaikeaa ja suurta, ratkaistava kaikki ongelmat, selvitetävä kaikki vaikeudet, ruhtinaallisesti lahjoitettava sielunsa tuhlaavaa runsautta, annettava jotakin näyn loisteliaisuudesta, välitettävä katsojalle ne spontaanit tunteet, jotka täyttivät hänet itsensä.

¹⁸Idealismi on eräs “ensimmäinen abstraktio”. “Ensimmäisestä johdettu toinen abstraktio” – realistin pitäessä edelleen kiinni konkreettiosta – on näkemyksellinen. Suuri taiteilija on aina jossakin suhteessa “selvänäkijä”. Näky ilmenee toisinaan ikään kuin tyhjästä; joskus sen näkee hetkellisesti ikään kuin todellisuutta ympäröivänä aurana; toisinaan on pitkäaikainen ja huolellinen todellisuuden tutkistelu so. kontemplaatio tarpeen. Näky, josta taideteos syntyi, leijailee aina suuren teoksen ympärillä sen aurana ja ilmenee kontemplaatioon syventyneelle hartaalle tarkkailijalle sinä ihmeellisenä esikuvana, josta taideteos kiteytyi.

¹⁹Todellinen realisti ilmentää konkreettista kaikkine puutteineen, kauneusvirheineen ja muodottomuuksineen. Todellisuuden- mukaisuus on hänen tunnuksensa. Mutta harvoin hän jättää asian sikseen. Innoittavan näkemyksen puutteessa hän tiedottomasti etsii sille jotakin

korvausta, ja sen tehden hän ylittää tyrannisoivan konkreettion. Hänkin ottaa itselleen vapauksia ja alkaa abstrahoida. Aluksi hän ehkä vain poistaa sen, mitä miellyttävästä vielä voi olla jäljellä. Mutta “yksi asia johtaa helposti toiseen” ja yksittäinen karkeutuu pilakuvaksi. Vielä yksi askel ja hän päätyy muodottomuuteen. Realismi, jonka oletettiin olevan “totuus ennen kaikkea” ja joka häliesi kovasti “valheellisuudesta”, on löytänyt totuuden, joka muistuttaa usein inhottavasti vastakohtaansa, ja todellisuutta, joka ei muistuta mitään.

²⁰Idealismin ja realismin välisen suhteen voi koota räikeästi siten, että idealismi osoittaa, millainen todellisuuden pitäisi olla, kun taas realismi osoittaa, millainen sen ei saisi olla.

*

²¹Kreikkalainen taide on ollut tietyissä suhteissa esikuvallista. Sen etevimmät luomukset näyttävät meille sen idealismin, joka on täydellistynyttä ideaalirealismia.

²²Kreikkalainen kauneustyyppi ei sitä vastoin voi päteä ikuisiksi ajoiksi asetettuna ihanteena. Jos kehon rakenne muuttuu, täytyy taiteen seurata mukana. Ja todennäköisesti kehon rakenne ei ole muuttumaton. Rotu on muutoksen alainen. Kukaan ei voi sanoa, etteivätkö naiskehon hartiat kerran voi tulla leveämmiksi kuin lantiot, etteivätkö naiskehon jalat voisi saada saman suhteellisen pituuden kuin miehenkehon jalat. Jos rodulliset tuntomerkit muuttuvat siihen suuntaan, muuttuu myös kauneusihanteemme, koska sitä ei ole koskaan ikuisiksi ajoiksi asetettu. Rodullinen kauneustyyppi on aina yksittäisessä esiintyvä yleinen ja nk. kauneus on yleisen konkreettio.

* * *

²³Myös kirjallisen taiteen tehtävä on jalostaa tunteitamme. Kaunokirjallisuuden kulttuurinen tehtävä on auttaa ihmisiä elämään, valita meille ihanteita ihailtavaksi, luonnekuvia kunnioitettavaksi ja rakastettavaksi, lahjoittaa kauneutta, iloa ja elämänluottamusta, välittää tietoa ihmisen mahdollisuuksista kehittää hyviä, jaloja ominaisuuksia jopa vaivalloisissa ja epäsuotuisissa elämäolosuhteissa.

²⁴Eräs jalostumisen tärkeimmistä tekijöistä on ihailu. Jonkin tietyn yksipuolisen asian ihailu johtaa helposti jäljittelyyn ja poikkeavuuden tarpeeseen ilmeten kyvyttömyytenä sopeutua, mikä tekee elämän usein tarpeettoman epämukavaksi toisille. Ihailun tunne kaikkea ihailtavaa kohtaan säilyttää omalaatua ja estää jäljittelyn. Itse ihailu – ei vain jonkin erityisen suuren ihailu, vaan kaiken sen, mikä jossakin suhteessa on meitä itseämme, keskinkertaista ja keskitasoista suurempaa – vapauttaa, kohottaa ja jalostaa. Jokainen ihailemisen taidon hankkinut on siten osallinen myös erääseen elämän suurista, salaisista voimista.

²⁵On vaikea yliarvioida kirjallisuuden vaikutusvaltaa. Sen välitön merkitys onkin ilmeinen jokaiselle, joka oivaltaa ideoiden voiman, ja varsinkin tunnepitoisten ja toimintaan kannustavien ideoiden voiman. Vähemmän lienee huomioitu kirjallisuuden vaikutusta tiedostamattomaan. Huomaamattamme se luo perustan mielialoille ja komplekseille, jotka voivat olla ratkaisevia koko emotionaaliseen asennoitumisellemme, sovinnaisääntöjen arvostamisellemme ja elämännäkemyksellemme. Englantilainen kaunokirjallisuus viktoriaanisella aikakaudella on tyypillinen esimerkki. Melkeinpä liikuttavassa tendenssittömyydessään ja tiedostamattomuudessaan se oli peitettyä kiihotusta ja mainosta sovinnaisille normeille ja arvoille, joita aikalaiset uskoteltiin pitämään ikuisesti muuttumattomina ja jotka vielä tänäkin päivänä määräävät englantilaisen herrasmiehen tavat. Kirjallisuus voi huomaamattamme kietoa meidät ahdashenkisten ja elämäntunteisten sovinnaisien tapojen kahleisiin, väärentää kokemattomalle elämännäkemyksen, istuttaa meihin elämälle vieraita illuusioita, jotka on kohtalokkaita saaden arvostelukyvyyttömän odottamaan ihmettä tai epätodennäköistä.

²⁶Suuri kirjallisuus kuvaa meille todellista elämää ongelmiseen, ristiriitoiseen ja ratkaisuineen. Se kasvattaa itsetuntemustamme ja antaa tietoa ihmisestä. Se vaikuttaa

rohkaisevasti, kannustavasti ja sovittelevasti kuvatessaan sitkeyden taistelua rajoittavia olosuh-teita ja epäsuotuisia kohtaloita vastaan, huumorin vapauttavaa voimaa elämän traagisuuden keskellä.

²⁷Todellinen taideteos saadaan, kun yksittäiset henkilöahmot kaikessa konkreettisuudessaan ilmentävät jotakin yleistä, ylyyk-silöllistä, ajalle ominaista, ja kun yksilöllisten olosuhteiden kuvaus antaa ymmärtämystä aikakauden ajattelutapaa, elämänasennetta, rajoituksia ja lopullista vapautumista kohtaan.

* * *

²⁸Musiikilla on oma piirinsä tunteen maailmassa ja sen ilmaisutapoja ovat rytmi, sointu ja sävelmä. Riitasointu on sallittu esteettisesti sopusointuisuuden vahvistimena.

²⁹Musiikki on puhtaasti subjektiivista, ei kuitenkaan yksilöllisesti vaan yhteisöllisesti subjektiivista. Se on kansansielun, rotusielun sanaton tunnekieli, eikä sitä saa kääntää. Tekemällä siitä järjellä käsitettävän, ottamalla käyttöön “objektiivisia sävelmaalauksia” sovinnaisine tulkintoineen – näiden otaksutaan kuvaavan rajuilmaa, sadetta, tuulta, tyyntä myrskyn jälkeen, auringonnousua, nummimaisemaa jne. yhä enemmän näennäisesti loputtomiin – musiikki on viety pois omasta vaikutuspiiristään sovinnaisuuksien piiriin, joka on vihkiytymättömälle käsittämätön. Sovinnaiseen musiikkiin myöntyen on jätetty musiikillisen tunteen omaperäinen vaikutuspiiri ja musiikki on johdettu järjen ja harkinnan maailmaan, jonne se ei kuulu. “Sävelmaalailut” onkin tuomittu yleisesti katsoen epäonnistumaan. Musiikki ei voi maalaillla itse ukonilmaa, tuota jättiläismäistä luonnonilmiötä, tuskin herättää vastaavia tunteita kuin ukonilma, eikä yleensä edes herättää ymmär-tämystä ukonilman aiheuttamia tunteita kohtaan. Samankaltaista voidaan sanoa musikaalisesta draamasta. Dramaattinen musiikki ei ole toimivaa, ei voi ilmentää toiminnan merkitystä, tuskin edes toimivien henkilöiden tunteita, vaan herättää meissä yksilöllisesti subjektiivisia tunteita. Myös tällä musiikin alalla ovat sovinnaisuudet tarpeellisia ymmärtämykselle, vaikka dramaattinen toiminta tietystä määrin helpottaa näiden sovinnaisuuksien ymmärtämistä.

³⁰Läheisintä sukua musiikille on lyriikka, koska sovinnaisuudet ovat siinä tarpeettomia. Musikaalinen tunne ja lyyrinen tunne eivät kuitenkaan sulaudu yhteen, vaan muodostavat kaksi rinnakkaista emotionaalista virtaa, jotka voivat vahvistaa toisiaan.

³¹Nykyajan nk. musiikkitaiteesta on vähän sanottavaa. Atonaalisuus, ryminä ja melu eivät ole musiikkia. Huuto, kirkuna, mylvinä, hoilotus, voivotus, kiekuminen ja möly eivät ole laulua.

³²Täydelle orkesterille laulaminen pilaa sointuvuuden, jos ääni ei ole soitin toisten joukossa, eikä millään tavalla hallitse. Uudenlaisella laulutekniikalla tehdyt kokeilut ovat tavallisesti johtaneet laulamisenn hakoteille.

³³Musiikki vaatii jatkuvasti uusia muotoja ja tahtoo aivan liian helposti kangistua vakiintuneisiin muotoihin. Musiikki on tunteen tavoin luonteeltaan rapsodista. Lisztin rapsodiat olivat neron epätoivoinen vastalause tyrannisoiville jaoille ja jäsentelyille, sovinnaisille “loogisesti rakennetuille” sinfoniolle määrättyine osineen. “Asiantuntijoiden” ivaamat potpurrit ovat usein nautittavin “sinfonian” muoto harhauttamattomille – siis ylikoulutuksen ja sovinnaisapojen rasittamattomalle – arvostelukyvylle. Kaikilla musiikin aloilla on tehtäviä uudistajille. Klassisen tyylin ooppera vuoropuheluineen tarjonnee uusia mahdollisuuksia. Tällä hetkellä ovat usein sävelmärikkaat operetit musikaalisesti etevämpiä kuin oopperat. Ilman osia etenevät rapsodiset sinfoniat, mahdollisine lyyrisine lauluesityksineen, joissa ääni tai äännet sulautuvat soitinmusiikkiin, lienevät mahdollisia nekin.

³⁴Sävelmä on musiikin sydän. Musiikkiteoreettisen käsityön kontrapunkteineen voi oppia kuka musiikkinikkari tahansa. Mutta mestarilliset sävelmät ovat innoituksen tulos, eivätkä ne lankea joka miehen osalle. Kuten tavallista tekee taiteellinen kyvyttömyys puutteesta ansion.

³⁵Musiikillinen taide tarvitsee uudistajan, joka saa sopusointuiset sävelet liitämään vapaamuotoisissa sävelmissä, saa sävelmän olemaan oikeutetulla sijallaan suurissa teoksissa, saa sävelmän täyttämään sille kuuluvan keskeisen tehtävän. Kun orkestraalisiin kehyksiin sovitettu sävelmä on parhaimmillaan, merkitsee se myös musikaalisen taiteen huippu. Orkesteroinnin tekniikka tekee voimakkaimman vaikutuksen, kun tietty soitin saa selvästi korostaa sävelmää, kun taas muut soittimet seuraavat omia sävelkulkujaan, joiden on määrä hienon siselöinnintyö tavoin kutoa samanhenkinen sointukuvio nimikkoteeman ympärille.

MENTAALIKULTTUURI

1.25 FILOSOFIA

¹Filosofian tehtävä on järjen kehittäminen, tieteen tehtävä on todellisuus tietäminen ja uskonnon ja taiteen tehtävä on tunteen jalostaminen. Mitä pikemmin ne oppivat tekemään yhteistyötä, sitä pikemmin koittaa todellisen kulttuurin päivä.

²Filosofian ideoiden historia on fiktioiden historiaa. Filosofista tulee fictionalismia, kun se lakkaa olemasta kritiikkiä ja yrittää tehdä ajatusrakennelmia, jotka ovat aina eksyttäneet todellisuudentajua. Filosofia on järjen yritys selittää annettua todellisuutta olemassa olevista olosuhteista. Filosofia on immanentti eikä saa enempää kuin luonnontieteetkään turvautua selityksissään normaaliyksilön saavuttamattomissa oleviin tosiasioihin. Filosofin tai tutkijan henkilökohtainen käsitys tutkimattomasta ei ole filosofiaa.

³Filosofian historia osoittaa spekulatiivisen ajattelun eri yritykset muodostaa periaatteellinen todellisuusnäkemys. Ilman tietoa todellisuudesta – tietoa, joka kaiken olennaisen suhteen on luonnontieteiden työn tulos – tai ajattelun omaa luonnetta tuntematta oli kai väistämätöntä, että tämä spekulatio tuli subjektivistiseksi ymmärtämättä omaa subjektivismiaan.

⁴Usein ei voida ratkaista, ovatko periaatteita koskevat ongelmat todellisia ongelmia vai yksinomaan näennäisongelmia, ennen kuin ongelmat on ratkaistu tai todistettu ratkaisemattomiksi. Ennen kuin ongelmat on ratkaistu on myös niiden muotoilu ongelmallista. Useimmat filosofiset ongelmat ovat osoittautuneet näennäisongelmiksi.

⁵Objektiivinen todellisuuden ongelma on kysymys tiedon kokonaisuudesta. Me joko tiedämme kaiken tai jotakin tutkimatonta on olemassa. Ja vasta sitten kun mitään tutkimatonta ei ole, lakkaa tämä ongelma olemasta ongelma. Niin kauan kuin jotakin tutkimatonta on, meillä on tietoa vain osasta todellisuutta. Tutkimaton ja luultavasti suurin osa todellisuudesta kuuluu ajatusrakennelmien maailmaan, siinä määrin kuin laadimme siitä kuvitelmia tai hypoteeseja.

⁶Filosofian ajatuskokeiluilla on ollut suuri merkitys. Ne ovat kehittäneet itse ajattelukykyä, tyydyttäneet yleiskatsauksen ja selvyiden tarpeen ja antaneet ainesta ideoille. Ne ovat osoittaneet loogisen ajattelun yksipuolisuuden sen seurattessa vain yhtä ajatuksenkulkua kerrallaan, osoittaneet tietämisen rajat ja ehkäisseet taipumusta muuntaa suhteellisia ideoita absoluuttisiksi ideoiksi ja päähänpintymiksi.

⁷Järjen katsomustavat osoittavat ajatuksen orientoitumisyrietykset ja orientoitumistavat, subjektiivisuutemme arvon ja rajoituksen.

1.26 Ideat

¹Ideat merkitsevät löytöä, ehdotetta, uutta oivallusta, suurempaa ja syvempää ymmärtämystä, laajempaa näkemystä. Idea merkitsee oletettua tai todellista tiedonhankintaa. Ideoihin voidaan lukea yleistyket, synteetit, arvostelmat, teorit, hypoteesit ja fiktiot. Formaalisen loogikan johtopäätös ei kuitenkaan ole idea, sillä sen kaltainen johtopäätös ei lisää tietoa eikä laajenna näkemystämme.

²Useimmat järkemme ajatusrakennelmista ovat ideoita tai perustuvat ideoille, jotka liittyvät ihmiskunnan älyllisiin perintötekijöihin, jos ne säilyvät jälkimaailmalle. Muuten löytö on tehtävä uudelleen. Ideoiden historia on älyllisten löytöjen historiaa.

³Ideat saadaan tavallisesti tiedostamattomasta. Ne voivat syntyä ajatuksensiirron kautta – selitys sille, miksi ne ilmenevät useissa henkilöissä samanaikaisesti – tai ne voivat olla oman tiedostamattoman työn tulosta. Tiedostamattomaan luetaan kaikki, mikä on kerran sivuuttanut valvetajunnan. Verrattomasti enimmäkseen asiat valvetajunta on unohtanut, usein se ei ole edes selvästi tajunnut niitä. Kaikki nämä vaikutelmat sisältyvät samanlaatuisiin komplekseihin ja

elävät omaa elämäänsä tiedostamattoman suojissa. Kompleksien työn voi kuvitella olevan vaikutelmien yhteenliittymistä ja hajoamista lukemattomissa yhdistelmissä, kunnes idea kiteytyy valvetajunnassa, ikään kuin sukeltaa esiin näennäisesti tyhjältä. Ideat ovat alkuperäisiksi ykseyksiksi luotuja koosteita lukuisista samankaltaisista ja keskinäisesti yhtäpitävistä tietyllä alalla saaduista kokemuksista. Kantin “puhdas apperceptio” ja Fichten “älyllinen katsominen” ovat epäonnistuneita yrityksiä selittää tiedostamattoman ideakonsepti-ota.

⁴Tiedostamattoman työ on verrattoman paljon nopeampaa, varmempaa, tehokkaampaa kuin tietoisien ajattelun työ. Se, että useimpien saavuttama tulos on negatiivinen, johtuu siitä, että he tuovat tiedostamattomaan epäkelvosta aineesta. Tiedostamattoman työ on mekaanista ja epäkriittistä. Jos tiedostamattomaan tuodaan pääasiallisesti fiktioita, oletettuja tosiasioita, virheellisiä käsityksiä, on sen työn tulos pelkkiä tunnevoittoisia yllykkeitä, kuvitelmia, mieleenjohtumia, päähänpintymia.

⁵Ideat ovat todellisuuden käsittämisen apuvälineitä. Niin kuin elämän rikkaus on suhteita, on ajattelun rikkaus ideoita. Meillä täytyy olla ideoita. Me tarvitsemme niitä niin monta kuin voimme saada. Emme saa niitä koskaan liikaa. Jokaisen idean myötä kasvaa mahdollisuus äärimmäisen vaikeaselkoisen maailman ymmärtämiseen. Mitä useampia ideoita meillä on, sitä useampia näemme ja havaitsemme. Ihmiset ovat tiedonvastaisia siihen saakka, kunnes he heräävät huomaamaan, että jokainen uusi idea vain kehittää oivallustamme ja ymmärtämystämme, arvostelu- ja orientoitumiskykyämme.

⁶Jos meillä ei ole mielekkäitä ideoita, on meillä mielettömiä ideoita. Mitä vähemmän ideoita meillä on, sitä varmemmin olemme näiden ideoiden orjia. Useimmat ovat aavistamattaan aivan liian harvojen ja alkukantaisten ideoidensa uhreja. Mitä useampia ideoita meillä on, sitä vapaampia olemme, sitä suurempi on vapautemme valita erilaisten ideoiden välillä.

⁷Todellisuus voi olla yhtäpitävä idean kanssa, mutta harvoin tai ei koskaan idean nk. loogisten seurausten kanssa, mikäli ideat eivät synny ideapakkauksista, joihin ne aiemmin ovat olleet käärittyinä. Niin pian kuin alamme teoretisoida, olemme jättäneet todellisuuden kiinteään maaperään. Se ei estä meitä teoretisoimasta. Mutta sen pitäisi estää meitä kiihkoilemasta.

⁸Yleensä annamme liian suuren merkityksen kerran hankkimillemme käsityksille, joita pian korvaavat tarkoituksenmukaisemmat ja järkevämät näennäisesti loputtoman älyllisen kehitysprosessin pyrkimyksessä yhä suurempaa täsmällisyyttä ja selkeyttä kohti.

⁹Ideat voivat olla joskus vaarallisia epäkriittisille henkilöille, jotka eivät oivalla niiden suhteellisuutta, tai ideakiihkoilijoille, jotka yliarvioivat ideoiden tärkeyttä. Ideakulttuurillisissa ihmisissä, jotka ovat muokanneet kulttuurin idea-aineiston, saa jokainen idea rajoitetun merkityksensä. Ihmisestä on siten tullut ideoiden herra. Ideat eivät ole enää levottomuuden lietsojia, vaan lahjoittavat rauhan, jonka jokainen selkeä yleiskatsaus antaa.

¹⁰Olemme kaikki loputtomalla löytöretkellä todellisuuden halki. Jokainen tieteellinen löytö antaa todellisuussisällön uudelle idealle. Uuden luonnonlain löytäminen antaa uuden idean vakiosuhteesta. Monet ideat ovat analogioita eri kokemuspireistä. Monet ovat kulttuurin yhteistä perintöä, vaikka joskus unohdammekin niiden alkuperän ja pidämme niitä uusina.

¹¹Usein laiminlyömme löydön tekemisen tai uuden idean löytämisen mahdollisuuden juurtuneella tavallamme selittää uudet kokemukset vanhoilla ideoilla, samaistamalla uudet elämykset asioihin, jotka tunnemme tai joihin olemme tottuneet.

¹²Tunneajattelu valittaa, että ideoilla on vain suhteellinen tai tilapäinen pätevyys. Tuntuu “pohjattomalta”, kun tunnekomplekseihin kiedotut ideat täytyy hylätä. Se osoittaa myös kuinka tärkeää ideoiden varovainen käsittely on. On kuviteltua helpompaa tehdä ideoista päähänpintymia, joita kukaan ei saa horjuttaa. On aina arveluttavaa, kun tunne ottaa ideat

haltuunsa. Tunne antaa toimintatarmoa ja se on suunnattava toiminnan maailmaan. Kun tunteesta tulee jollakin tavalla määräävä ajatuksen maailmassa, riistetään järjeltä järki.

1.27 Käsitteiden selkeys

¹Useimmilla ihmisillä ei ole selkeiden käsitteiden tarvetta. He tyytyvät viittauksiin ja epäselviin, sekaviin mielikuviin. Heidän ajattelunsa on jäljittelevää sanojen toistamista, sanojen, joiden he uskovat merkitsevän jotakin. Sanoihin liittyvät mielikuvat ovat harvoin konkreettisia. Niistä puuttuu yksilöitynyt todellisuussisältö, jonka saa vain elämyksen ja kokemuksen kautta. Mielikuvaan liittyvää tunnetta pidetään usein huomattavasti tärkeämpänä. Sana on alun perin yhdistetty tunteeseen eikä selkeään mielikuvaan. Kun tunne pulpahtaa esiin valvetajunnassa, esiintyy sana; ja sanahan on kaikki, mitä tarvitaan ihmisten välisessä viestinnässä. Ajattelun mahdollistamiseksi sana on vapautettava tunteesta ja liitettävä muistikuvaan havainnollisesta todellisuudesta tai saatuun kokemukseen. Ilman selkeitä mielikuvia eletään “vaistomaista” tunne-elämää. Ja ilman näitä selkeitä, loogiseksi kokonaisuudeksi mielekkäästi järjestettyjä mielikuvia eletään mentaalisisä kaaoksessa.

²Ajattelu tuntuu rasittavalta ja turhalta, kun tulos on niin epäselvä, että se on käyttökelvoton. Kun mielikuvat ovat kuin pieniä pilviä, on niiden yhteenliittymä vain suurempi pilvi. Käsitteiden määrittämisen tarve ilmenee parhaiten käsitekaaoksesta, johon useimmat tyytyvät - mikä ei ole kovinkaan loistava älyllisen koulutuksen tulos.

³Ennen käsitteiden yhdistelyä on huolehdittava siitä, että mielikuvat ovat selkeitä ja teräviä ja sanat yksiselitteisesti määriteltäviä. Ilman selkeitä käsitteitä kukaan ei voi ajatella selkeästi. Kun käsitteet selkiintyvät, on ajattelu leikkiä, melkein automaattinen toimintosarja ja ratkaisu tulee ikään kuin itsestään. Erimielisyys johtuu useimmiten epäselvyydestä tai olemassa olevista fiktioista.

⁴Aineellisen todellisuuden käsitteiden määrittäminen tehdään menemällä tähän todellisuuteen ja tutkimalla sitä objektiivisesti, asiallisesti ja kriittisesti. Ilman tämän aineellisen todellisuuden kokemusta käsite on tuskin parempi kuin fiktio. Käsiteajattelussa luodaan yleiskatsaus ilmiöiden yhtenäiseen ryhmään, periaateajattelussa käsitteiden ryhmään, systeemijattelussa kokonaisen järjestelmän ilmiöihin. Useimmilta ihmisiltä puuttuu kuitenkin visualisoimiskyky ja heidän on turvauduttava ajattelun apurakennelmiin. Monet tarkoittavat sen vuoksi käsitteillä sanoja, joihin he ovat liittäneet muistikuvia luonteenomaisista, yhteisistä ominaisuuksista, käsitteiden nk. olennaiset määrittäykset. Käsitteiden määrittäminen merkitsee tuolloin, että sanaan liittyvälle sovinnaiselle todellisuussisällölle annetaan selvennys tai se muutetaan kokonaan.

⁵Melkein kaikki kuvitelmamme vaativat kriittistä tutkimusta. Koko miellemaailmamme tulvii fiktioita: kuvitelmia ilman todellisia vastineita. Ne ovat apukäsitteitä ja niin kuin hypoteesit korvaamattomia. Mutta ne on epäröimättä korvattava tarkoituksenmukaisemmilla. Ilmeisen kelpaamattomia tai suorastaan virheellisiä käsitteitä täytyy jatkuvasti karsia pois. Tämä eliminoiminen vaatii tuskin enempää työtä kuin uusien ideoiden käsittäminen. Mutta tässä asiassa on meneteltävä varovaisesti. Monet rakenteelliset käsitteet ovat tarpeellisia käsittämisen apuvälineinä, kunnes olemme hankkineet objektiivisesti määrittäytyneen tajunnan vastaavasta todellisuudesta. Apukäsitteet mahdollistavat orientoitumisen ja auttavat osaltaan ymmärtämystä. Näiden apuvälineiden hylkääminen asettamatta niiden tilalle täsmällisempiä, tehokkaampia apuvälineitä on älyllisen kehityksen ehkäisemistä.

⁶Filosofia on käsitteiden arvostelua ja sellaisenaan välttämätöntä. Älyllinen kehitys on etenevä, koskaan loppumatonta käsitteiden tutkimusta ja käsitteiden määrittämistä, mikä johtuu kasvavasta todellisuustiedosta.

1.28 Logiikka

¹Loogisilla todisteilla on ollut vastustamattoman suggestiivinen vaikutus järkeen. Ne eivät lumonneet vain antiikkia vaan ne lumosivat myös skolastiikan. Euklideksen matemaattista todistelua pidettiin kauan tieteellisen esitystavan mallina. Niin kuin Schopenhauer osoitti, on geometrian havainnollinen varmuus loogista varmuutta parempi, mikä tekee välittömästi varman välillisesti varmaksi. Aristoteleen muodollinen logiikka harhauttaa vielä tänäänkin niitä, jotka katsovat, että muodollinen logiikka on tie tietoon. Mutta sellaisella logiikalla ei saavuteta tietoa. Logiikalla voi "todistaa" pelkästään sen, mikä jo tiedetään.

²Logistit tekevät järjestä tajun herran ja asettavat logiikan tosiasioiden yläpuolelle. "Loogisen välttämättömyyden" todellisuusarvo ilmenee eleaattien, sofistien ja skolastikkojen absoluuttisista todisteista.

³Looginen deduktio etenee yleisestä yksityiseen. Tässä menettelytavassa on löydön tuntua. Mutta deduktio selventää vain sen, mitä "yleiseen" on ennen sisällytetty. Jo Leibniz osoitti, että looginen ja matemaattinen johtopäätös on identtisyysketjun seuraamista askel askeleelta. Todiste näyttää sen, mikä "potentiaalisesti" sisältyy edellytykseen. Hän väitti, että yleistäminen ei ole loogista vaan psykologista, että induktio on tieteellinen menetelmä sikäli kuin se on todennäköisyyslaskentaa sekä että logiikka ei johda tieteellisiin löytöihin (jotka johtuvat oivalluksen yllykkeestä).

⁴Teoksessaan "Kvantitatiivinen katsantotapa logiikassa" Phalén osoitti, että on virheellistä erottaa muoto ja sisältö käsitteessä tai siinä, mikä on loogista, että tämä jako on mahdollistanut nk. kolmannen ajatuslain laatimisen, tuonut mukanaan kvantitatiivisen katsantotavan kvalitatiivisen tai asiallisen sijaan sekä sallinut tutut, kumoamattomat sofistit. Niinpä tila ja aika, avaruudelliset ja ajalliset suureet, eivät ole pelkästään käsitteinä kvantitatiivisia tuotteita. Jaot suurempiin ja pienempiin yksiköihin (loputtomaan tilaan, loputtomiin pikkuosiin jne.) ovat matemaattisia rakennelmia.

⁵Ei ole tietoa tuottavaa universaalilogiikkaa. Jokainen muodollinen, kaaviollinen, mekaaninen, matemaattinen logiikka sisältää tai edellyttää kvantifisioimista. Logiikka on asian sisäinen logiikka, ja jokaisella kvalitatiivisella alalla on oma logiikkansa. Kaaviollisella logiikalla saadaan aikaan vain eräänlainen ajatusleikki triviaalisine tai ratkaisemattomine lauseineen tai käsitteiden hajoaminen. Niin deduktiivisella kuin induktiivisella ja matemaattisella logiikalla on harjoitettu uskomattoman paljon vallattomuutta. Logiikalle voitaisiin antaa tunnustusta ajatusvoimisteluna, jos se ei samanaikaisesti kaavamaistaisi ja dogmatisoisi ajattelukykyä. Filosofian historia on yksi ainoa suuri esimerkki siitä, etteivät filosofit ole käsittäneet todellisuuden ongelmia ja siitä, että loogisointi on johtanut parantumattomiin uskonkappaleisiin.

⁶Leibnizin mukaan loogiset totuudet ovat analyttisiä ja itsestäänselvyys on käytettyjen määritelmien seurausta. Kokemuksesta johtuvia arvostelmia hän kutsui synteettisiksi ja väitti, että matemaattiset lauseet ovat synteettisiä aposteriori sekä että ei ole mitään synteettisiä arvostelmia apriori, missä hän epäilemättä oli oikeassa Kantin myöhempään fiktiiviseen rakennelmaan rinnastaen.

⁷Ajatuslakia voidaan pitää yhtenä, vaikka sen voi muotoilla kahdella tavalla, identiteettinä tai ei-identiteettinä.

⁸"Looginen" ajatuksenkulku om joskus mielikuvituksen työtä, joskus automaattinen, joskus tiedostamaton. Jos se esitetään formaalilogisena, on päätelmä tapa järkipäristetty. Kukaan ei ajattele niin kuin formaalilogiikka opettaa. Formaali-logiikkaan kuuluvat kaikki päätelmätavat, jotka nojautuvat nk. kolmanteen ajatuslakiin. Todellinen logiikka on asiallisuutta.

⁹Looginen prosessi on aika yksinkertainen prosessi, joka työskentelee yhtäläisyyksillä ja erilaisuuksilla, yhtäpitävyyksillä ja poikkeavuuksilla. Tämän selvittelyprosessin voidaan myös sanoa sisältävän aavistamis- ja vaistoamisprosessit, jotka etsivät yhtäläisyyksiä

erilaisuuksissa ja erilaisuuksia näennäisissä yhtäpitävyyksissä. Jos tahtoo vakuuttua, on tutkittava tulokset jälkikäteen objektiivisessa kokemuksessa. Ilman tätä tarkastusta loogisesta tulee helposti virheellistä. Logiikalle on annettu sen todellista merkitystä paljon suurempi merkitys. Kaikkea ajatustyötä kutsutaan ilman muuta loogiseksi, vaikka sitä pikemminkin pitäisi kutsua psykologiseksi. Alitajunnan valmistavaa työtä, sen panosta harkintatyössä ei ole otettu huomioon. Vahvat asiasyyt puoltavat hypoteesia, että ihminen "ajattelee" tiedostamattaan vuorokaudessa enemmän kuin tietoisesti kokonaisessa vuodessa. Tähän kuuluvia ilmiöitä on vähän huomioitu. Kun tajunta pohtii ongelmia, sukeltavat ideat hetkessä esiin mukautuen ajatusrakennelmiin. Usein ei huomata, että saadusta ideasta yritetään rakentaa looginen prosessi ja yritetään osoittaa idea loogisen päätelmän seuraukseksi. Idean esittäminen induktiivisena tai deduktiivisena tuloksena, on siten konstruktiivisen sopivuuden kysymys. Filosofit ovat rakennelleet kokonaisia ajatusjärjestelmiä, joiden on tarkoitus johtaa siihen vääjäämättömään johtopäätökseen, joka jo alun pitäen oli heillä ideana. Johtopäätöksillä taiteileminen lumoo kuin silmäkääntötempu ja lamauttaa arvostelukyvyn. Loogisilla todisteluilta voi tietämättömät saada vakuuttumaan mistä tahansa.

¹⁰Logiikaksi kutsutaan myös sitä teknistä yhdistämistä, joka yhdistää eri osat jatkuvaksi ajatusketjuksi sekä sitä jälkitutkimusmenetelmää, joka huolehtii siitä, että loogisen määräävyyden vaatimus on täytetty, että on todistettu, mitä todistettava oli. Mitä vakuuttavammin tämän voi tehdä, sitä vahvempi on myös näennäinen todiste.

¹¹Loogisuuteen kuuluu epäloogisuuden osoittaminen. Todellinen kumoaminen on ideoiden virheellisyyden tai johtopäätösten objektiivisen pitämättömyyden osoittamista.

¹²Monet ovat sitä mieltä, että kumoaminen on muodollisten ristiriitojen osoittamista. Tavallisesti nämä kuitenkin johtuvat sopimattomasta muotoilusta, varomattomuudesta kielellisessä ilmaisutavassa, aineiston vaillinaisesta muokkaamisesta. Niiden ei suinkaan tarvitse merkitä asiallista virhettä tai virheellistä ajatuksenjuoksua. Vastakkaiset väitteet saavat joskus pätevyyden rajoituksesta, jonka ne antavat toisilleen. Tämä suhteellistaminen antaa paradokseille usein oikeutuksen.

¹³Tavallisinta "kumoamista" on lähteminen toisista edellytyksistä ja toisista oletamuksista, arvosteleminen toisista lähtökohdista lähtien. Sillä "menetelmällä" voi "kumota" kaiken.

¹⁴Kantin väittämiä järjen antinomioita ei ole olemassa. Myös Hegelin teesi-antiteesi-synteesi-dialektiikka johtuu joko objektiivisesta tietämättömyydestä ja sen vuoksi mahdollisista, ristiriitaisista hypoteeseista tai absoluuttisen ja relatiivisen sekoittamisesta tai loogisen ja kielellisen ilmaisutavan sekoittamisesta. Relatiivisten väitteiden sijaan me ilmaisemme itseämme absoluuttisin väittein. Jos kieli sisältäisi joukon käteviä relativismeja, osoittautuisi puutteva suhteellistaminen objektiivisesta tietämättömyydestä johtuvaksi. Looginen formalismi on luultavasti viivästännyt suhteellisuuden yleisen merkityksen ymmärtämistä. Järjen kriteeri on todellisuus. Ristiriita merkitsee väärinkäsitystä, tietämättömyyttä. Järkeä on täynnä ristiriitoja, mikä johtuu sen virheellisestä tavasta muokata tajunsisältöä. Jos subjektiivinen ja objektiivinen ovat ristiriidassa keskenään, on vika subjektiivisessa. Subjektiivisuutemme objektiivisen tietämättömyytemme yhteydessä saa todellisuuden vaikuttamaan meistä epäloogiselta, samalla tavoin kuin syvemmän oivalluksen logiikka on usein epäloogista tietämättömyyden yksinkertaisemmalle logiikalle.

¹⁵Lopuksi muutama sana sananlaskujen logiikasta, sananlaskujen, jotka muodostavat tyhmentävän "muinaisen viisauden aarteen". Ne olivat alkukantaisen ajattelun ensimmäisiä yrityksiä laatia teoriaa. Yksinkertainen äly käyttää niitä edelleen loogisina argumentteina, vakuuttaen kaikenlaisten väittämien todenperäisyyttä. Ne ovat aivan liian laajoja yleistyksiä, niitä voi soveltaa kuinka tahansa ja ne todistavat kaiken, mikä tahdotaan todistaa, jolloin ne todistavat liian paljon eivätkä siten lainkaan mitään.

1.29 Kritiikki

¹Kritiikki on tieteellisen tutkimuksen menetelmä. Tämä kritiikki on tiedon sisällön objektiivista, asiallista, persoonatonta analyysia. Ollessaan järjen lakkaamatonta ajatusrakennelmien parantelua kritiikki on järjen kiistaton vaatimus.

²Kritiikki on järjen oikeuden puolustamista kaikkia dogmaattisia vaatimuksia vastaan. Koko ajatuselämämme tulvii fiktioita, kaikenlaisia elinkelvottomia ja elämänkielteisiä dogmeja. Dogmeja esiintyy inhimillisen ajattelun kaikilla aloilla. Niinpä on olemassa mm. uskonnollisia, moraalisia, poliittisia, tieteellisiä, filosofisia dogmeja. Dogmit ovat älyllisen vapauden vastakohta ja ehkäisevät pyrkimystä ajatella vapaasti ja oikein. Dogmiksi voi kutsua ajatusrakennelmaa, joka julistetaan kaikkina aikoina päteväksi, jota ei saa epäillä tai kiistää tai josta pidetään kiinni siitä huolimatta, että se selvästikin on jo aikansa elänyt. Kritiikin tarpeellisuus oivalletaan parhaiten tarkasteltaessa niitä lukuisia ajatusrakennelmia, jotka kautta aikojen on vuoronperään hyväksytty ja hylätty. Olisi kiitollinen tehtävä tutkia näiden "erheettömien" mielipiteiden, teorioiden, hypoteesien keskimääräinen kestoikä. Sellaisessa tutkimuksessa täytyisi tietenkin jättää huomiotta sellaiset, jotka pelko ja toivomus ovat sanelleet ja jotka ovat siten tyydyttäneet emotionaalisia vaatimuksia. Ne ovat olennaisesti mielettömiä ja siten älyn "saavuttamattomissa". Lakkaamaton kriittinen tutkimus on onnistunut osoittamaan runsaat 99 prosenttia muista rakennelmista vääriksi.

³Kriittinen, asiallinen järki tekee eron luulon, mielipiteen, käsittämisen ja tietämisen samoin kuin olettamuksen ja tiedon välillä.

⁴Uskomus on parantumaton, tunteen absoluutoima vakaumus, sokeaa hyväksymistä ilman oivallusta ja ymmärtämystä. Usko on kaikiksi ajoiksi vahvistettu dogmi, jota ei saa epäillä tai tutkia. Usko on järjen saavuttamattomissa, järjen ja kritiikin vihollinen. Koko maailma on täynnä Uskovia hulluja. Kaikkea uskotaan. Kaikkia erehdyksiä puolustetaan sanomalla "minä uskoin". Runsaat 90 prosenttia siitä, mitä uskotaan voitaisiin kumota, jos ihmiset oppisivat erottamaan toisistaan sen mitä he tietävät ja sen mitä he eivät tiedä.

⁵Mielipide ei ole tietämistä. "Harvat ihmiset ajattelevat, mutta kaikki tahtovat lausua mielipiteitä." He tahtovat valmiita mielipiteitä niin paljosta kuin mahdollista tietääkseen, mitä uskoisivat ja sanoisivat. Nämä mielipiteen omistajat muodostavat "yleisen mielipiteen" fiktoineen, käsityksineen, olettamuksineen, arvailuineen, näennäistietoineen, vanhentuneine hypoteeseineen ja teorioineen, vaillinaisine tietoineen ja subjektiivisine arvostelmineen.

⁶Käsittäminen on ajatusaineiston hallitsemista asteittain etenevässä loogisessa prosessissa tai järjesteltäessä epäjärjestelmällistä tietämystä tieteeksi. Tiedon kanssa sillä ei tarvitse olla mitään tekemistä. Logiikalla ja todellisuustajulla ei ole mitään yhteistä. Logismi asettaa johtopäätöksen tosioden yläpuolelle ja näkee ristiriidattomuudessa erehtymättömyyden todisteen. Mutta järki on väline tosiasioden muokkaamista varten, ei totuuden kriteeri.

⁷Tietämys ei ole takuu tiedolle. Tietämys on menetelmällisesti saavutettuja tai systemaattisesti järjestettyjä katsantotapoja, näennäistietoja, tosiasioita, hypoteeseja, teorioita ym. Ennen tietämys asetettiin tiedon yläpuolelle. Tiede antoi "selvyyttä". Todellisuustietoon sen ei tarvinnut puuttua. Sillä todellisuushan oli yhtä ainoaa suurta petosta. Looginen varmuus oli ainoa olennainen. Edelleen on tieteitä, jotka työskentelevät pääasiassa fiktoilla.

⁸Olettamus kuuluu kriittiseen menetelmään. Olettamus on aina hätäkeino, jotakin toistaiseksi. Uskova ja epäilevä, dogmaatikko ja skeptikko ovat yhtä epäkriittisiä. Kriitikko tutkii kaiken, mistä haluaa tietoa tai hän luopuu periaatteesta mielipiteiden lausumisesta. Hän lähtee siitä, että tietäminen on tiedon välttämätön esiaste ollen tarpeellinen orientoitumiselle (hiekkaa, josta on huuhdottava kultajyvät), että sillä voi olla suhteellinen pätevyys. Hän antaa loppulausuntonsa odottaa, kunnes uudet tosiasiat asian suhteen eivät enää ole mahdollisia.

⁹Tieto on asiatietoa ja koostuu järjestellyistä, lopullisesti todetuista tosiasioista. Luonnontieteen tosiasiat on saatu aineellisesta todellisuudesta, psykologian tosiasiat tajunnan

todellisuudesta. Tieto antaa oivallusta, joka on todellisuustajun arvostelukykyä tietoa koskevista asioista. Oivallus ilmenee ennustusten paikkansapitävyydessä ja teknisen sovellutuksen virheettömyydessä.

¹⁰On kahdenlaista kritiikkiä: positiivista ja negatiivista.

¹¹Positiivinen kritiikki tahtoo saavuttaa myönteisen tuloksen. Se tahtoo tietoa ja selvyyttä, jos mahdollista omaksua ideoita, hyödyntää kaiken minkä voi. Se yrittää ymmärtää kirjailijan tarkoituksen ikään kuin auttaakseen häntä yhdistämään näennäisiä ristiriitaisuuksia. Se tunnustaa halukkaasti ansiot.

¹²Negatiivinen kritiikki on tavallisinta. Se tahtoo “kritisoida”, torjua, hylätä. Sellainen kritiikki on tunneajattelun kritiikkiä, dogmaattista hylkäämistä luotettavan kritiikin varjolla. Vain epäkriittiset näkevät sen “kumoamisena”. Tunneajattelulla ei ole oikeutta ilmaista mielipiteitään kriittisen järjen foorumin edessä. Kaikenlainen negatiivinen asennoituminen on epäkriittistä ja vaikuttaa myös älyllisesti ehkäisevästi. Helppoahan kritisoida on. Kritisoida voi jokainen, joka lukee sillä tarkoituksella. Sekä dogmatismi että skeptisismi kuuluvat tunneajatteluun.

¹³On tärkeää, ettemme rajoitu siihen, mitä on tutkittu, emme torju ainoatakaan aatetta siksi, että se vaikuttaa meistä vieraalta, epätodennäköiseltä tai hyödyttömältä. On tärkeää tarkastella jokaista uutta tiedon mahdollisuutta. Me tiedämme liian vähän, joten meillä ei ole varaa laiminlyödä pienintäkään mahdollisuutta laajentaa tiedonalaamme. Ensi katsannolla kaikki uusi ja tuntematon vaikuttaa useimmista epätodennäköiseltä. Ihmisten on ikään kuin totuttauduttava uuteen käsitykseen, olkoonpa se miten oikein tahansa. Jopa järjettömyyksistä tulee jatkuvalla päähänpänttämällä vähitellen jotakin tuttua ja totunnaista, jolloin ne vaikuttavat todennäköisiltä tai oikeilta. Useimmat tahtovat kuulla vain sellaista, mikä “tuntuu tutulta”. Kriittisiksi itsensä arvioivat tahtovat hyväksyä vain sen, mikä sopii yhteen heidän aiempien ajatustapojensa kanssa. Hetken harkinnan pitäisi paljastaa heille, että jos heidän ajatusmaailmansa on niin oikea, pitäisi heidän olla lähes kaikkietäviä. Joka on lakannut hyödyntämästä tietoa, jota oman ajatusjärjestelmän kanssa ristiriidassa oleva sisältää, istuu oman ajatusvankilansa vankina älyllisen kehityksensä lopettaneena.

¹⁴Kaikki hylätyt taikauskot, kaikki käytöstä poistetut hypoteesit ovat kerran olleet auktoriteettien totuuksiksi julistamia. Kaikkina aikoina kaikilla aloilla auktoriteetit ovat vuorenvarmasti julistaneet viimeisen totuuden lopulliseksi totuudeksi

1.30 Mikä on totuus?

¹Useimmille totuus on kaikkea, mihin he haluavat uskoa. Järkevästi katsoen totuus on ajatuksen yhtäpitävyyttä todellisuuden kanssa, siis tietoa todellisuudesta. Totuus kokonaisuutena, täydellinen tieto koko todellisuudesta, on tutkimuksen lopullinen päämäärä.

²Totuus-sanan väärinkäyttö on tietenkin aiheuttanut tavanomaisen käsitesekaannuksen, niin että selvyuden vuoksi on erotettava lukemattomia totuuksia. Muutamia niistä lueteltakoon tässä:

- Matemaattisten tieteiden totuudet
- Kokeilevien tieteiden totuudet
- Kuvailevien tieteiden totuudet
- Spekulatiivisten tieteiden totuudet
- Historialliset totuudet
- Poliittiset totuudet
- Yleisen mielipiteen totuudet
- Uskonnolliset totuudet
- Henkilökohtaiset totuudet

³Totuuksien hyväksynnässä voidaan erottaa ikään kuin eri älykkyystasoja, tasolta, jolle on ominaista kaiken sanotun kritiikitön omaksuminen, korkeimman kriittisen kyvyn tasolle.

⁴Alimpana on epäkriittinen hyväksyminen. Uskotaan, koska joku on sanonut tai “nähty lehdessä”. Uskotaan, koska asia vaikuttaa miellyttävältä ja kohtuulliselta. Uskotaan, koska auktoriteetti vaikuttaa miellyttävältä ja luottamusta herättävältä. Uskotaan, koska muut uskovat. Loogisesti katsoen auktoriteetti on regressus in infinitum. A uskoo, koska B on sanonut, B uskoo, koska C on sanonut jne. loputtomiin. Auktoriteetti ja auktoriteettihalveksunta ovat yhtä dogmaattisia. Tietenkin arvostelmat ovat arvottomia ilman omaa kokemusta tai tutkimusta asiasta. Korkein arvostelma on tieteellinen vaatimus kokeellisesta todistuksesta tai kaikkien todettavissa olevista tosiasioista.

⁵Arvostelemisen suhteen on tahdottu tehdä ero mahdollisuuden, todennäköisyyden ja todellisuuden käsitteiden välillä. Kvantitatiivinen todennäköisyys on vain matemaattinen frekvenssikaava, suhteellisen frekvenssin raja-arvo. Loogisesti todennäköisyys yhtyy mahdollisuuteen ja on sen lisäksi epäselviä yrityksiä antaa riittämättömälle kokemukselle tietynlainen todellisuusarvo tai saattaa käytäntöön asteikko järjellisesti puolustettavasta todella järkevään. Todennäköisyyden oletetaan olevan kvalifioitu mahdollisuus, siis perusteltu mahdollisuus, tietyille, vaikka riittämättömille tosiasioille perustuva oletamus.

⁶Mitä tulee henkilökohtaisiin, myös pragmaattisiksi kutsuttuihin totuuksiin, elämäntotuuksiin, ovat hyöty, tunnearvo, elämänarvo ratkaisevia. Tällainen subjektiivinen (mahdollisesti myös kollektiivinen) totuus on joskus sekoitettu tietoteorian määriteltyyn totuuskäsitteeseen. Schopenhauerin mukaan useimmat filosofian opiskelijat eivät etsi filosofiasta todellisuustietoa, vaan todisteita tai puolusteita henkilökohtaiselle vakaumukselle, aiemmin muotoilemalleen uskomukselle.

⁷Totuudeksi kutsutaan kaikkea, mikä antaa varmuutta. Totuuden arvostelemiseksi pitäisi voida osaksi tutkia erilaiset varmuudet. Varmuus voidaan jakaa osaksi ehdottomaan varmuuteen, objektiiviseen varmuuteen ja subjektiiviseen varmuuteen; osaksi tunteen varmuuteen, tajun varmuuteen ja järjen varmuuteen.

⁸Matemaattiset ja deduktiiviset todisteet ovat esimerkkejä ehdottomasta varmuudesta. Ne todistavat vain sen, mitä jo tiedetään.

⁹Objektiivisen varmuuden antaa kokemus aineellisesta todellisuudesta, koska tämä antaa järjelle sen todellisuussisällön. Täsmällinen tieto on mahdotonta ilman kokemusta. Myös matematiikka olisi mahdotonta ilman kokemusperäisiä selviöitä. Geometria on abstrahoidulla saatua avaruudellisia suhteita. Nämä suhteet pelkistetään lukuisiksi lauseiksi, joiden oikeellisuus todistetaan viittaamalla yhä yksinkertaisempiin lauseisiin, kunnes on saatu lauseet, joita ei voi todistaa, selviöt. Laatumalla uuden, ristiriidattoman ja täysin käyttökelpoisen geometrian Lobatshevski osoitti, ettei geometria ole apriorinen tiede eivätkä euklidiset selviöt ole suinkaan ainoat oikeat. Kokemus antaa objektiivista varmuutta luonnonlakeja löytämällä. Ilman kokemusta muodostunut käsitys voi olla fiktio. Jokaiselta, joka ei todista arvostelmiaan objektiivisessa todellisuudessa, puuttuu suurin mahdollinen varmuus arvostelmansa oikeellisuudesta. Deskriptiivisten tieteiden totuudet ovat esimerkkejä oikeutetusta objektiivisesta varmuudesta. Vaikka suuri osa todellisuudesta on objektiivisen kokemuksen ulkopuolella, ehkä suorastaan sellaisen kokemuksen mahdollisuuden tuolla puolen, se ei millään tavalla vähennä vaatimusta, että kokemus pysyy korkeimpana mahdollisena totuudenkriteerinä. Jos tästä vaatimuksesta luovutaan, ei ole mitään takuuta sille, että se, mikä esitetään todellisuutena on todellisuutta.

¹⁰Usko ja oletamus antavat subjektiivisen varmuuden. Usko on tunteen sokean käsityksen hyväksymistä ja siinä pysymistä sen mielekkyydestä riippumatta. Usko on muuttumaton ja kieltää arvostelun. Oletamus perustuu järkisyyille, pätee vain toistaiseksi, kunnes ilmenee

järkevämpi hypoteesi, edellyttää järjen kritiikkiä sekä torjuu tunneajattelun ja dogmatisoitumisen.

¹¹Tunteen varmuus on yksilöllistä ja vailla jokaista objektiivisuusarvoa. Tietenkin tunne käsittää varmuutensa ehdottomana. Tunne ei tee eroa mahdollisen ja todellisen välillä, vaan se yksinkertaisesti määrää, mikä on totta.

¹²Tajun varmuus on verrattoman paljon luotettavampi kuin järjen varmuus. Tajun varmuus on ilmaus omasta elämyksestä ja kokemuksesta, kun sitä vastoin järjen varmuus voi perustua fiktioihin, dogmeihin ja hypoteeseihin. Dogmaattista varmuutta voi asiallisesti katsoen pitää epätodennäköisenä varmuutena ja erheellisenä varmuutena. Esimerkkejä edellisestä ovat poliittinen teoria, yleinen mielipide, peritty katsantotapa. Viimeksi mainittuun kuuluu taikausko.

¹³Välttämättömyys eli vääjäämättömyys voi olla ehdoton, objektiivinen ja subjektiivinen. Ehdoton välttämättömyys on ajatuslaissa. Saatiinpa ehdoton välttämättömyys mistä hyvänsä, johtuu sen välttämättömyys ajatuksesta tämä on tätä, mikä pätee myös matemaattisiin todisteisiin. Luonnonlait ovat esimerkkejä objektiivisesta välttämättömyydestä. Esimerkkinä subjektiivisesta (“psykologisesta”) välttämättömyydestä on determinismi: toiminnan määrää vahvin vaikutin.

¹⁴Totuuden tie on ihmisille yleisesti katsoen pois karsittujen erehdysten tie. Totuus on silloin se, mikä jää jäljelle, kun kaikki erehdykset on tehty. Melkein jokaista erehdystä on joskus kutsuttu totuudeksi.

¹⁵Mitä muihin tieteisiin tulee, ymmärtävät ihmiset, että heidän täytyy hankkia tietoa saatavilla olevista tosiasioista, ennen kuin he lausuvat mielipiteensä. Mutta filosofian suhteen he uskovat kykenevänsä lausumaan mielipiteitä suoralta kädeltä mitä vaikearatkoisimmista ongelmista.

1.31 Taju ja järki

¹Taju on objektiivisuus. Järki on subjektiivisuus. Taju on välitön, suora, harkitsematon elämys todellisuudesta, niin aineen kuin liikkeen ja tajunnankin todellisuudesta. Tajun sisältö on todellisuuden tosiasiat. Järki on väline tajun sisällön muokkaamista varten. Aistimusten kautta tajua määrää välittömästi objektiivisesti aineellinen todellisuus. Sairaiden aivojen kuvitelmat eivät ole aistimuksia vaan mentaalisia rakennelmia. Subjektivistien erehdys on samaistavan tajun elämysten subjektivoiminen. Eläimillä hallitsee taju. Eläinten olemassaolokyky, niiden usein toteen näyttämä ylivoimaisuus todellisuuskäsityksen suhteen (tarkempi näkö-, kuulu-, haju- ja tuntoaisti) on jo riittävä todiste tajun ensisijaisuudesta.

²Järki on kykyä kuvitella (muistikuvat), harkita, abstrahoida (käsitteet), päätellä, arvioida (konstruktio) ja systemoida.

³Kuvitelmat voidaan jakaa kahteen lajiin: todellisuuskuvitelmat ja rakennetut kuvitelmat. Todellisuuskuvitelma on koetun todellisuuden, tajun käsittämän aistihavainnon jäljennös. Rakennettu kuvitelma on enemmän tai vähemmän fiktiivisten käsitysten rakennelma, mielikuvituksen sommitelma.

⁴Käsitteitä on kahta lajia: todellisuuskäsitteet ja rakennetut käsitteet. Todellisuuskäsite on tiivistävä yleiskatsaus jonkun tietyn yhtenäisen ryhmän yhteenkuuluvista todellisuuskuvitelmista. Rakennettuja käsitteitä on lukemattomia mitä todellisimmasta mitä fiktiivisimpiin. Rakennettuihin käsitteisiin kuuluvat abstraktiset käsitteet, jotka rakentuvat jonkun tietyn kuvitelman tai tietyn yhtenäisen ryhmän kuvitelmien mitä enemmän tai vähemmän olennaisille todistettaville ominaisuuksille, erikoisuuksille, tunnusmerkeille. Rakennelmasta tulee irreaalinen, jos siihen sisältyy yksikin fiktiivinen määre. Rakennettuihin käsitteisiin kuuluvat tietenkin kaikki käsitteet, joiden todellisuusaatteet ovat epäselviä, joilta ne puuttuvat ja joissa ne ovat enemmän tai vähemmän unohdettuja. Monet “ajattelevat”

sanoilla, joihin he ovat liittäneet epäselviä, sovinnaisia määreitä. Periaatteet ovat rakennettuja käsitteitä, ikään kuin käsitteiden käsitteitä, abstraktioiden abstraktioita. Niitä voi myös nimittää ykseys-, tiivistelmä- tai systeemikäsitteiksi.

*

⁵Tajun toiminnan kautta muodostuu lapsella jo ensimmäisen elinvuoden aikana automaattisesti oikeita "vaistomaisia" käsityksiä lukuisista aineellisen todellisuuden ominaisuuksista, jotka myöhemmin järjen toiminnan kautta muodostuvat uudelleen käsitteiksi. Tajun automaattinen toiminta on vaistoluonteinen mekaaninen prosessi – monien alitajunnassa jatkuvasti käynnissä olevien prosessien joukossa, joka muuntaa koetun moninaisuuden niiksi käsittämiskokonaisuuksiksi, jotka mahdollistavat tajun toiminnan tai yksinkertaistavat sitä. Nämä kokonaisuudet ovat johtaneet filosofit tekemään eron loogisesti ja psykologisesti ensimmäisen välillä. Järjen korkeammalla kehitysasteella toimintaa vastaa idean käsittäminen, joka myös on kokonaisuuksia löytävä prosessi.

⁶Esimerkiksi tilantaju kehitetään aineen muotoja tarkkailemalla ja ajantaju erilaisia aikavälejä huomioimalla. Matemaattisena käsitteenä tila rakentuu kolmen ulottuvuuden määreillä niin kuin matemaattiset peruskäsitteet muilta osin rakentuvat tajun tarjoamalle kokemusaineikselle.

⁷Taju antaa tarpeelliset edellytykset, todellisuusaineiston todellisuuden kuvaamiselle tai tosiasioiden toteutumiselle. Tämän aineiston muokkaamisen järki suorittaa harkitsemalla. Jos tulos on virheellinen ei tämä ole tajun vaan järjen vika. Taju huomioi auringon siirtymisen taivaankannella. Järjen selitys, että tämä johtuu siitä, että aurinko liikkuu ja maa pysyy paikallaan, on virheellinen. Tietyt eksyttävät valon taittumiset ("optiset ristiriitaisuudet") taju oikaisee jatkohuomioilla. Järjen oikeat selitykset ovat tavallisesti tulleet paljon myöhemmin. Järki ottaa kaiken todellisuus- ja tietoaaineistonsa tajulta. Järki on kykyämme muokata, selvitellä ja rakennella. Jälkitarkastuksen kautta taju on aina oikeassa. Erehdyksemme alkavat järjen muokkaustyöstä, hypoteeseista, teorioista ja kaikista muista selityksistä.

⁸Subjektivistit ovat syyllistyneet kardinaalivirheeseen halutessaan tehdä objektiivisen subjektiiviseksi. Ajatus on subjektiivisuutta ja huolehtii kaikesta subjektiivisesta. Kun vain objektiivinen on taiottu subjektiiviseksi, on ajatus ylivoimainen ja tie on avoin subjektiiviselle mielikuvitukselle, kuten: on vain tajuntaa tai kaikki on olemassa tajunnan kautta. Subjektivismi keskittyy kaiken muun pois sulkien tajuntaan niin kuin tämä olisi yksinomaan subjektiivinen eikä erota tajunnan käsitystä subjektiivisesti tai objektiivisesti määräytyneenä. Tajunta voi olla joko subjektiivisesti tai objektiivisesti määräytynyt. Tajuntaa määrää objektiivisesti aineellinen todellisuus. Ajattelu määräytyy objektiivisesti, kun ajatus pitäytyy kokemukseen aineellisesta todellisuudesta.

1.32 Todellisuus

¹Todellisuus koostuu kolmesta seuraavasta välittömästi annetusta ja itsestään selvästä absoluutista: aine, liike (voima, energia) ja tajunta. Ne ovat kaiken äärimmäiset selityspenusteet. Itsensä ne selittävät tavoillaan olla olemassa, eikä niitä voi selittää enempää, kaikki voivat vain todeta ne. Ei dualismi eikä psykofyysinen parallelismi voi selittää tapahtumia, koska näistä järjestelmistä puuttuu välttämätön energiakäsite.

²Luonnontiede, objektiivinen tiedonlähtemme, ja tekniikka ovat täydellisesti todistaneet (lisätodisteiden vaatimus osoittaa parhaiten kuinka subjektivistit ovat onnistuneet hajottamaan ajattelua), että näkyvä ja myös näkymätön, edelleen vain osittain tutkittu, todellisuus on aineellista todellisuutta. Ei ole yhtä ainoaa kohtuullista syytä epäillä, että vielä tutkimaton osa olisi jotakin muuta. Tietenkin subjektivistit kielsivät, että myös näkymätön todellisuus saattoi olla ainetta. He hyväksyivät perityn olettamuksen, että koska aineellinen todellisuus on

näkyvä, täytyy näkymättömän todellisuuden (“perustan”) olla jotakin muuta ja siis subjektiivista.

³Heidän vaikeutensa tunnistaa kolmea välittömästi annettua todellisuutta johtuu siitä, että itsestään selvän huomaaminen on vaikeinta ja siitä että subjektivistien teoriat ovat eksyttäneet ja sumentaneet arvostelukykyä. Muinaisille opettajille, jotka käsittivät todellisuuden sellaisena kuin se on suoraan annettu, ei nk. tietoteoreettinen todellisuusongelma ollut mikään ongelma, mitä se myöskään ei ole. Filosofit, jotka harjoittavat yksinomaan järkeään, päätyvät vähitellen huomaamattaan subjektivismiin. Ne, jotka eivät jatkuvasti käytä tajua totuuden kriteerinä, ovat vaarassa etäännyä yhä enemmän todellisuudesta. Totuuden ainoa kriteeri on todellisuuden tosiasiat. Skolastiikan järkeen kohdistama halveksunta johti täydelliseen harhautumiseen. Teorioista ja fiktioista tulee lopulta itsestään selviä ja väistämättömiä. Sanan vallalla ajatukseen filosofian opiskelijat lisäksi suggeroidaan hyväksymään subjektivismi, koska tavalliset filosofiset termit ovat subjektivistien keksimiä.

⁴Subjektivistinen filosofia alkaa dogmaattisella epäilyllä, joka kohdistuu annettuun todellisuuteen, itsestään selvimpään kaikesta itsestään selvästä, aineellisiin esineisiin. Niiden olemassaolon olettamista, ennen kuin filosofia on sen sallinut, nimittävät subjektivistit “dogaattiseksi realismiksi”!! Ensin on aineellinen todellisuus loihdittava pois. Tämä tapahtuu selittämällä filosofia “edellytyksettömäksi”. Sen jälkeen todellisuus on taas loihdittava esiin yksinomaan tajunnan tuotteena. On todistettava todellisuuden todellisuus (!!) ja absoluuttisen absoluuttisuus (!!). Välttääkseen ne rakennetut vaikeudet, jotka liittyvät sairaiden aivojen mielikuvitusluomuksiin tai kehittymättömien aivojen idioottimaiset fiktiot subjektivistit hyväksyvät liikaa lukeneiden filosofiaivojen järjenvastaiset ajatusrakennelmat. Tätä subjektivistit nimittävät “kriittiseksi järjeksi”.

⁵Filosofia ei ole edellytyksettömämpää kuin mikään muukaan. Sen on lähde suoraan annetusta todellisuudesta. Sen tehtävä on antaa meille tietoa tästä todellisuudesta. Tähän eivät subjektivistit kykene; he vain loihdittivat sen pois. He korvaavat todellisuuden tai itsestään selvän usein käsittämättömiksi kehittelemillään mielivaltaisuuksilla.

⁶Jos objektiivinen todellisuus olisi yksinomaan subjektiivisesti määrättyä todellisuutta, ei objektiivista todellisuutta olisi eikä objektiivinen tieto olisi mahdollista. Jos tieto aineellisen todellisuuden esineistä ei olisi välittömästi annettu, olisi tieto ulkoisista esineistä, niin, tieto ylipäänsä, mahdotonta. Jos tajunta olisi pelkkää subjektiivisuutta, tekisi aineellisen todellisuuden subjektiivinen uudelleenrakentelu tiedon illusoriseksi. Ilman jatkuvaa vastakkain asettamista aineellisen todellisuuden kanssa menettäisivät meidän tästä todellisuudesta hakemamme käsitteet pian todellisuussisältönsä. Tajunnan subjektiivisuuden tai objektiivisuuden määrää tajunnansisältö. Kun tajunta tarkastelee aineellista todellisuutta, on sisältö objektiivinen. Kun tajunta täyttyy abstraktisista kuvitelmissä (käsitteistä), tunteista ym., on sisältö subjektiivinen. Tajunta voi olla samalla kertaa objektiivinen ja subjektiivinen.

⁷Todellisuus on sellainen, jollaisena taju sen käsittää. Meillä ei ole mitään syytä luopua tajun todellisuuskäsityksestä. Jos me kuitenkin sen teemme, voimme turmella ja vääristää todellisuuden melkein minkälaiseksi tahansa. Ja näin on käynyt. Mitään mielettömyyttä ei ole jätetty kokeilematta yrityksessä tehdä todellisuudesta pelkästään tajunnantuote. Aine on subjektivistille kauhistus, joka on kaikin keinoin selitettävä olemattomaksi. Tajun todellisuuskäsityksen täytyy sanoa olevan oikea, niin pitkälle kuin se ulottuu. Luonnontutkimus osoittaa meille, että aineelliset esineet sisältävät paljon enemmän kuin mitä taju voi välittömästi tajuta. Mutta tämä ei millään tavalla kumoa tajun käsitystä. Kun tutkimus tekee jatkuvasti uusia löytöjä aineen tuntemattomista ominaisuuksista, kasvavat meidän tietomme esineistä. Aine on objektiivisen todellisuuden välttämätön selityspenite. Aine on ehdoton. Jos aineen ominaisuudet olisivat kategorioita tajunnassa – subjektivistien mielellön selitysyritys – ei meidän tarvitsisi löytää niitä luonnontutkimuksella; vastakkaisia tajun käsityksiä ei voitaisi yhdistää tai selittää objektiivisen tutkimuksen edetessä; yksilöiden

käsitysten erilaisuus olisi vielä suurempi; eikä verrattomasti vahvin varmuus, kokeissa lopullisesti vahvistetuista tuloksista saatu objektiivinen varmuus, antaisi mitään varmuutta.

*

⁸Subjektivistit syyllistyvät moniin perustaviin ajatusvirheisiin yrityksissään rakennella tietoteoreettista todellisuusongelmaa. He yrittävät selittää pois tajunnalle välittömän ja suoraan annetun aineellisen todellisuuden. He kieltävät objektiivisesti annetun aineellisen todellisuuden objektiivisen olemassaolon. He asettavat mielettömän vaatimuksen, että todellisuuden olemassaolo on voitava loogisesti todistaa, jotta sitä saisi kutsua todellisuudeksi, so. täytyy kyetä todistamaan, että absoluuttinen on absoluuttista. Absoluuttinen on aina välittömästi annettu ja sitä on mahdotonta todistaa, sen voi yksinomaan todeta olevan välittömästi annettu todellisuus.

⁹Subjektivismi on joko logistista tai psykologistista. Logismi tahtoo selittää todellisuutta loogisesti niin kuin tämä olisi looginen tuote. Todellisuuskäsite on kuitenkin kollektiivi: erilaisten välittömästi käsitettyjen tai tutkimuksella todistettujen todelluuksien yhdistelmä. Psykologismi etsii selitystä psykologisesta aistintutkimuksesta, mikä on tietenkin johtanut yritykseen todistaa, että objektiivinen aineellinen todellisuus koostuu subjektiivisista aistimuksista. Sillä tavoin he eivät kuitenkaan voi selittää niitä aineen uusia ominaisuuksia, joita nykytiede melkein päivittäin löytää kojeiden avulla. He eivät myöskään osaa selittää esineiden todellista, tajunnasta riippumatonta olemassaoloa. Esineet eivät ole enempää tajunnan kuin valoherkän filmin sisäänsä sulkemia. Kaikki subjektivismin yritykset subjektivoida objektiivisesti annettua ovat epäonnistuneet, koska järjettöminä niiden täytyy epäonnistua.

¹⁰Kuinka fyysinen esine tulee aistittavaksi hermo- ja aivosoluprosessien kautta on fysiologinen ongelma, jonka psykologit ratkaisivat. Se ei ole tietoteoreettinen ongelma. Esineet ovat, mitä ovat, eivät muuta. Taju käsittää fyysiset esineet identifioimisen lain eli ajatuksen lain "tämä on tätä" mukaan. Väite, että "emme näe esinettä sellaisena kuin se on" on loogisesti tai asiallisesti katsoen virheellinen – psykologeilla olkoonkin sitten teoriansa valovärähtelyistä. Kysymykseen, "ovatko esineet sitä, mitä ne näyttävät olevan", on jo petollisesti sisällytetty näennäisyyden käsite. Loogisesti katsoen ovat aineellisen todellisuuden esineet suoraan annetut ja tämän on mahdotonta aiheuttaa loogista ongelmaa. Tosiasiat ovat tosiasioita, eikä niitä voi selittää pois tai "kumota" teorioilla, niin kuin filosofit ovat aina luulleet. Niin kauan kuin todellisuutta tulkitaan teorioilla ja loogisilla todisteilla kokemisen sijaan, tulee subjektivismi, niin logistinen kuin psykologistinen, eksyttämään todellisuudentajua.

¹¹Subjektivismi alkoi Locken harhautuneesta ideasta, että jos objektiivisesti saatua tietoa tutkitaan psykologisesti, voitaisiin todeta tämän tiedon oikeellisuus ja looginen pysyvyys. Vuodesta 1690 lähtien tämä idea oli johtava filosofit harhateille. Vasta Hedvall oivalsi vuonna 1906, että oli perusluonteinen erehdys muuntaa aineellinen todellisuus "psykologiaksi". Ja yhä vielä tämä fiktio kummittelee. Mutta esineet eivät ole aistimuksia ja vain luonnontieteellinen tutkimus voi antaa perusteellista, syvenevää tietoa niistä.

¹²Locken tapa jakaa todellisuus primaarisiin ja sekundaarisiin ominaisuuksiin, Kantin tapa jakaa se ilmiöihin ja olioihin sinänsä, ovat kohtalokkaita erehdyksiä. Locke lähti tunnetusta tosiasiasta, että käsitys aineen tietyistä ominaisuuksista voi vaihdella ja joillakin yksilöillä poiketa normaalista. Hän uskoi olevansa oikeutettu vetämään tästä johtopäätöksen, että värit, äänet, tuoksut jne. olisivat subjektiivisesti määräytyviä. Vaikka tämä asianlaita jossakin suhteessa voikin olla oikein, koska poikkeava käsitys voi johtua käsityselinten puutteellisuudesta, on joka tapauksessa väärin yrittää riistää aineelta vastaavat ominaisuudet sen vuoksi, että ne yksilöllisesti käsitetään erilaisina. Puolustaakseen tätä virheellistä olettamustaan teki Locke sen kohtalokkaan virheen, että hän erotti aineen ominaisuudet

primaarisiksi ja sekundaarisiksi laaduksi. Primaariset olisivat niitä, jotka kaikki käsittäivät samanlaisina; sekundaariset niitä, jotka voidaan käsittää erilaisina. Primaariset olisi nähtävä objektiivisina, sekundaariset subjektiivisina. Tämä erheellinen tietoteoria antoi jäljittelijöille aiheen rakennella absoluuttinen subjektiivisuus. Kun oli päästy alkuun selittämällä osa aineen ominaisuuksista yksinomaan yksilön subjektiivisiksi käsityksiksi, oli lopputuloksena tietenkin, että aineelta riistettiin kaikki ominaisuudet, kunnes Kant näki aineessa vain laadutonta (!) jotakin, josta mitään ei voida tietää ja jonka jo Fichte katsoi olevan tarpeeton hypoteesi!! Kant erehtyi vielä tekemään olennaisen eron esineiden näkyvien ja tutkimattomien ominaisuuksien välillä. Vain fiktioiden ja pitämättömien ajatusrakennelmien ansiosta Kant onnistuu välttämään virheellisestä olettamuksestaan seuraavaa loogisesti väistämätöntä johtopäätöstä, että emme voisi tietää mitään juuri siitä, mikä on tietomme objektiivinen peruste ja kriteeri: itse esineistä.

¹³Lisättäköön vielä, että Kant, joka on häntä välittömästi seuranneiden subjektivistien perusta ja lähde, on enemmän kuin kukaan muu myötävaikuttanut filosofiseen harhautumiseen. Kant on paras todiste siitä, että ilman tietoa (tutkimuksen tosiasioita) terävä-älyisyys ja looginen päättelytaito tuottavat vain pitämättömiä tai eksyttäviä ajatusrakennelmia.

¹⁴Lopuksi vähän tunnetun uppsalafilosofin, Karl Hedvallin, lausunto. Hän osoitti ensimmäisenä (1906), että tajun välitön, harkitsemaan todellisuuskäsitys on ainoa oikea. Mutta tajun valitettavan suuri puute on sen suojattomuus järjen teorioita vastaan. Tämä välittömän itsestään selvä oivallus merkitsi uutta aikakautta filosofian historiassa ja aiheutti ajattelun vallankumouksen selvittämällä subjektivismin loogisen pitämättömyyden ja asiallisen virheellisyyden.

1.33 Tiedon rajat

¹Meillä on vielä pitkälti matkaa kaikkietävyyyteen. Tekniikka, luonnontieteen sovellustieteet, on yksi todellisuustietomme kriteereistä. Toinen kriteeri on erehtymätön ennuste. Meillä on vielä paljon tekemätöntä, ennen kuin voimme ennustaa kaiken tapahtuvan. Sovellus osoittaa, mitä tiedämme, ennuste enimmäkseen sen, mitä emme tiedä.

²Jokainen uusi tieteellinen löytö siirtää tiedon rajoja. Mitä enemmän löydämme, sitä enemmän laajenee oivallus ja ymmärtämys tietomme rajallisuudesta tai suhteellisuudesta. Jos tietäisimme tarpeeksi, näyttäisi elämä meistä välttämättömyyksien sarjalta eikä loputtomalta sattumien sarjalta.

³Viisas yhtyköön aina Sokratekseen. Oraakkeli julisti hänet Kreikan viisaimmaksi mieheksi. Oraakkeli on oikeassa, arveli Sokrates, sillä olen ainoa kreikkalainen, joka tietää, ettei tiedä mitään (tietämisen arvoista). Jos tunnemme vain murto-osan todellisuudesta, emme tiedä mitään sen kokonaisuudesta. Ja sitä ennen emme tiedä. On asia erikseen, että tiedämme paljon murto-osasta. Tiedonalojen perusteellinen läpikäynti osoittaa päivittäin näiden alojen rajoitteneisuuden, osoittaa, kuinka vähän tiedämme. Elämä on edelleen ratkaisematon ongelma, ratkaisemattomien ongelmien suunnaton moninaisuus.

1.34 Maailman- ja elämäkatsomus

¹Ensimmäinen, mitä havaitsemamme, on aineellisen todellisuus. Suhteellisen myöhään alamme havaita tajunnan olemassaolon ja merkityksen. Tämä merkitys on niin suuri, että sen yliarvioiminen on meille erittäin helppoa.

²Psykologisesti katsoen elämme subjektiivisesti. Tajunta on oma maailmansa. Tunteet ja ajatukset antavat sisällön tälle subjektiiviselle maailmalle, jonka olemassaolo ja pätevyys ovat subjektiivisia.

³Useimmat elävät tunteiden elämää, tyytyväisinä toimeentulon vaatimaan yksinkertaisimpaan mahdolliseen järjelliseen orientoitumiseen. Ne, jotka alkavat pohtia elämää, hankkivat siten ideoita ja alkavat elää itsetietoista subjektiivista elämää. Tuskin he aavistavat, että he ovat siten astuneet tutkimattomaan tajunnan maailmaan, joka on subjektiivisuudessaan yhtä todellinen kuin aineellinen maailma objektiivisuudessaan.

⁴Psykologisesti katsoen tajunta on minämme ja se, mikä tarkastelee todellisuutta. Tämän oivalluksen pitäisi riittää osoittamaan subjektiivisuuden väistämättömyys. Subjektiivisuuden kritiikki ei kosketa itse subjektiivisuutta vaan mielivaltaisesti subjektiivista, yksipuolisesti ja itseriittoisesti subjektiivista tai subjektiivisen ja objektiivisen toisiinsa sekoittamista.

⁵Subjektiivisuus on yksityisissä ilmauksissaan yksilöllistä ja yleisissä ilmauksissaan kollektiivista. Tämän kollektiivisen subjektiivisuuden kokonaisuutta nimitämme kulttuuriksi. Objektiivisuus johtaa teknologiseen tieteeseen ja sivilisaatioon, joka sopii hyvin yhteen subjektiivisen alkukantaisuuden ja epäkulttuurin kanssa.

⁶Tähän subjektiivisuuden, kuvitelmien maailmaan ovat monet filosofit kuuluneet, vaikka he eivät ole sitä itse oivaltaneet. Tästä maailmassa he ovat löytäneet toimintasarjan mielikuvitukselle ja lahjoittaneet ihmiskunnalle arvoltaan pysyviä ja kauniita ajatusaarteita.

⁷Ajatusten maailma täyttyy suhteellisen pätevyyden omaavista ideoista. Aika ajoin ajatus suorittaa ideavarastonsa tarkastamisen. Jos silloin epäjärjestys vallitsee, ajattelu yrittää järjestää ideat jonkun yhtenäisen menetelmän mukaan ja rakentaa siten järjestelmän. Järjestelmä on siis tapa, jolla ideoiden moninaisuus muodostaa mielekkään kokonaisuuden. Järjestelmä on pedagoginen menetelmä järjestyneen yleiskatsauksen saamiseksi itse asiaan sisältyvien ryhmittämismahdollisuuksien mukaan. Järjestelmä täyttää tehtävänsä mahdollistamalla selkeän yleiskatsauksen ja nopean orientoitumisen. Järjestelmän korvaa uusi järjestelmä niin pian kuin kertyy ideoita, joita ei voi sovittaa vanhaan järjestelmään.

⁸Eräs maailman- ja elämäkatsomus on sellainen järjestelmä. Maailmankatsomus on yhteenveto aineellista todellisuutta koskevasta tiedosta ja muodostaa elämäkatsomuksen perustan. Elämäkatsomus on yhteenveto ihmisen enemmän tai vähemmän mielekkästä asennoitumisesta elämään – sen tarkoitukseen ja päämäärään – sekä ihmisiin ja inhimillisiin ilmiöihin. Elämäkatsomukseen sisältyy oikeuskäsitys so. se, mitä ihmiset epäselvästi tarkoittavat moraalilla. Elämäkatsomuksesta ihminen hakee normeja arvostelmilleen ja näkökantoja toiminnalleen.

⁹Me osaamme tehdä virheettömiä ajatusrakennelmia. Niitä teemme matematiikassa, koska siinä tiedämme kaiken rakentamastamme. Maailman- ja elämäkatsomus eivät voi saada tätä täsmällisyyttä, antaa samaa varmuutta, vaikka ajatusrakennelmat voidaan muotoilla samalla selkeydellä. Tämä selkeys on kuitenkin usein erehdyttävä, minkä filosofiset järjestelmät ovat osoittaneet. Ne osoittavat, kuinka vaikea on ajatella yhdenmukaisesti todellisuuden kanssa, kuinka helppoa on tehdä virheellisiä rakennelmia, kuinka vaikea on vapauttaa järki kerran juurrutetuista, terävä-älyisesti kyhätyistä ajatusrakennelmista. Kaiketi vielä vaikeampaa, jos ei mahdotonta, on puhdistaa järki lapsuudessa istutetuista tunnekomplekseista. Ajatusrakennelmat johtavat usein pois todellisuudesta ja vaikeuttavat todellisuuden tai oikeampien kuin kerran hyväksytyjen ajatusrakennelmien ymmärtämystä. Mitä monimutkaisempia, mitä terävä-älyisempiä, mitä syvämietteisempiä ne ovat, mitä enemmän aikaa on uhrattu käsittämiseen, sitä vaikeammin korvattavilta ne vaikuttavat. Kokemus on osoittanut, että monimutkaisten ajatusrakennelmien suhteen on viisasta olla hieman epäilevä, koska rakennelman sopivuus, ylivoimaisuus, on suurempi mitä yksinkertaisempi se on. Tiede tavoittelee yksinkertaistamista. Omituista kyllä on äärimmäisen yksinkertainen, melkein heti itsestään selvä, vaikeinta havaita. Myös vaikeimmat ongelmat voi lopulta muotoilla niin yksinkertaisesti, että epäkriittisen mielestä niiden ratkaisu on niin itsestään selvä, ettei sitä olisi tarvinnut edes antaa.

¹⁰Monet sanovat voivansa tulla toimeen ilman järjestelmää. Niin kuin voi “ajatella” ilman selkeitä käsitteitä voi myös selviytyä ilman selkeästi laadittua järjestelmää. Mutta tulos on molemmissa tapauksissa sama: epäselvyys, sekavuus, epätietoisuus. Ilman kiinteää järjestelmää tunne on juureton, tunneajattelu saa suuremman vallan ja yksilöstä tulee helpommin fiktioiden ja psykoosien uhri. Järjestelmällä on suurempi merkitys kuin mitä useimmat oivaltavat.

¹¹Jokainen mielekäs järjestelmä helpottaa todellisuuden käsittämistä siltä tieteen perustasolta, jolle se on rakennettu. Järjestelmä tosin samanaikaisesti rajoittaa ajattelua ja vaikeuttaa useimpien pääsyä järjestelmän rajojen ulkopuolelle. Mutta järjestelmät ovat vain tutkimuksen tilapäisiä rajoja ja seuraavat toisiaan tutkimuksen edistyessä.

¹²Maailmankatsomuksen pitäisi mieluiten rakentua tutkimuksen järkkymättömille tosiasioille ja puolueettomille tuloksille. Ajatusrakennelma ei myöskään saa olla ristiriidassa järjen välitöntä todellisuuskäsitystä vastaan. Jokaisen uuden tieteellisen hypoteesin tavoin on jokaisen uuden järjestelmän kyettävä antamaan vanhoja selityksiä parempia selityksiä. Elämänkatsomuksen suhteen on osattava vaatia ajatuksen, tunteen ja toiminnan vapautta niissä rajoissa, jotka toisten oikeus samaan loukkaamattomaan oikeuteen antaa.

¹³Niin pian kuin uusia varteenotettavia ideoita ilmaantuu on laadittava uusia järjestelmiä niiden avuksi, joilla ei itsellään ole tilaisuutta tai kykyä muodostaa sellaisia järjestelmiä. Ehkä järjestelmän voi tehdä kerran niin yleiseksi, ettei uusien ideoiden tarvitse räjäyttää sen kehyksiä, vaan ne voidaan liittää järjestelmään. Siten voitettaisiin lujuuutta yleiselle katsomukselle ja aikalaisten samoin kuin eri sukupolvien välinen ymmärtämys helpottuisi. Sellainen järjestelmä vastaisi todellista tarvetta ja ehkäisisi mielettömyyttä ja taikauskkoa. Kulttuurin älyllisen köyhyyden todiste on, että orientoivaa maailman- ja elämänkatsomusta toivovien on omistettava suuri osa elämänajastaan sellaiselle, mikä pitäisi saada oppia koulussa. Useimmat jäävät epätietoisiksi eivätkä saa koskaan selkeyden tarvettaan tyydytetyksi.

1.35 TIEDE

¹Luonnontiede on järjestelmällistettyä tietoutta todellisuuden tutkitusta osasta. Varsinaisessa merkityksessä tiede on syiden tutkimusta. Hypoteesia, että tutkittu on yksinomaan murto-osa koko todellisuudesta vahvistaa se, että uudet tieteelliset löydöt aikaansaavat jatkuvan vallankumouksen katsantotavassa sen sijaan, että vahvistaisivat tehtyjä olettamuksia. Kaikesta päätellen useimmat asiat ovat vielä löytämättä ja tutkimatta. Useimmat lait löydetään yhä vieläkin aivan kuin sattumalta. Vielä vie aikaa, ennen kuin kaikki vakiosuhteet on todettu. Huolitellun tieteellisen katsantotavan suhteen on vielä paljon tehtävää. Tieteellä, joka lähtee kaiken lainmukaisuudesta, on vielä pitkälti jäljellä ennen kuin se on osoittanut kaiken vääjäämättömän yhteyden. Sillä jos kaikki luonnossa on lainmukaista, ei “sattumia” eikä “todennäköisyyksiä” ole. Molemmat sanonnat osoittavat kaikella toivottavalla selvyydellä tietoutemme yhä vielä suuren rajallisuuden.

²Periaatteellisen eron tekeminen tutkitun ja tutkimattoman välillä (esim. jaettaessa todellisuus ilmiöihin, so. illusiiviseen todellisuuteen, ja asioiden sisäiseen olemukseen) on metafysiikaksi kutsutun mielivaltaisen spekulatiivisen harjoittamista.

³Tiede on ajatusrakennelmia, hypoteeseja ja teorioita – jotka perustuvat todetuille ja järjestelmällistetyille tosiasioille. Hypoteesi ja teoria ovat tapoja, joilla koetamme käsittää ja selittää tosiasioita, yritämme käsittää todellisuutta.

⁴Hypoteesit ovat olettamuksia toistaiseksi, tilapäisiä selityksiä, jotka helpottavat ilmiöiden ja tapahtumien käsittämistä. Ne ovat käsitykselle korvaamattomia. Mitä useampia ilmiöitä hypoteesi selittää, sitä suuremman arvon se saa selityksensä perusteena. Sen korvaa uusi hypoteesi, jos se voi antaa paremman selityksen, selittää useampia ilmiöitä. Vain tietämättömyys ottaa

hypoteesin lopullisena selityksenä tai hämmästy sen aikana osoittautuvaa puutteellisuutta tai riittämättömyyttä.

⁵Teoriat ovat rajoitetusta kokemismäärästä tehtyjä yhteenvetoja. Oikein muotoiltuina ne tekevät jo hankitut kokemukset helpotajuisiksi ja mahdollistavat nopean perehtymisen. Sillä, jolla on kaikki tietyn tutkimusalan oikeat teoriat, on ihmiskunnan kootut kokemukset siltä alalta. Teoriat helpottavat oivallukselle tarpeellista todellisuuden tutkimusta. Itsenäisen ajattelun jollakin tietyllä alalla täytyy aina johtaa omiin teorioihin. Koska teoria harvoin koskee kaikkia – näennäisesti – samankaltaisia tapauksia, on se usein yksilöllistettävä, sen ei saa olettaa pätevän yleisesti eikä sitä saa soveltaa ilman tutkimusta. Teoriaa on taukoamatta mukautettava koskaan loppumattomiin käytännöllisiin havaintoihin.

⁶Teoriat ja hypoteesit antavat meille sen mentaalisen voimistelun, jota tarvitsemme niiden jatkuvaa parantelua varten. Ilman niitä ja niiden mahdollistamaa ajattelun harjoittelua kaikki tieteellinen ajattelu ehkäistyisi ja vaikeutuisi huomattavasti. On tehty yrityksiä korvata teoria ja hypoteesi faktisiteettilogiikalla, joka rajoitettaisiin tosiasioiden toteamiseen, näiden tosiasioiden kokoamiseen ja ilmiöiden kuvaamiseen. Jos teoria ja hypoteesi poistettaisiin, saisi tietämyksemme tietyn yhtenäisyyden ja näyttäisi täydellistyneeltä tiedolta. Mutta tutkimaton jäisi sittenkin todellisuuteen, vaikka sen olemassaoloon ei saisikaan viitata. Sellainen faktisiteettilogiikka, joka hylkäisi hypoteesimenetelmän, riistäisi meiltä psykologisesti arvokkaan työtavan. Hypoteesi antaa mielikuvitukselle muokattavaa aineistoa, aiemmin tunnettujen tosiasioiden rinnalle, nimittäin mahdolliset tosiasiat ja mahdolliset tekijät. Mielikuvituksen jatkuva puuhailu kaikkien näiden ajateltavissa olevien mahdollisuuksien parissa synnyttää aavistuksia, jotka johtavat arvokkaihin aloitteisiin. Hypoteesien loputtoman sarjan kautta tiede edistyy. Ajatusrakennelmien merkitystä aliarvioidaan, jos uskotaan tutkimuksen voivan tulla huoletti toimeen ilman niitä. Itse asiassa olisimme aika avuttomia ilman näitä rakennelmia. Objektiivisilla tosiasioilla on tuskin arvoa ilman mentaalista muokkausta. Todetuilla tosiasioilla voi täyttää museoita ja kuvailuilla kirjastoja ja kuitenkin päätyä vain kasvavaan kaaokseen. Ajatus löytää lait ja yhdistelee nämä yleiskatsaukselliseksi ja käsitettäväksi kokonaisuudeksi.

⁷“Olemme uponneet tietämättömyyden mereen.” Tarkasti ottaen kaikki on ongelmaa. Selitykset eivät riitä koskaan pitkälle. Vain muutama askel ja me törmäämme tietämättömyyden muuriin. Syiden ketjua voimme seurata vain lyhen matkaa. Kuinka tämä voidaan tietää, kysytään ja jäädään pian ilmaun vastausta. On niitä, jotka eivät kykene näkemään mitään ongelmia, asiaihmisiä, joille kaikki on selvää.

⁸Asiaihmisen suurin puute on hänen tietämättömyytensä 1) kaikista lopulliselle arvostelmalle tarpeellisista tosiasioista sekä 2) siitä, ovatko “tosiasiat” todella tosiasioita. Luonnontieteen tosiasiat kuuluvat ensimmäiseen kategoriaan, toiseen kuuluvat kaikki historialliset “tosiasiat”.

*

⁹Tilasuhteet, aikasuhteet ja vakiosuhteet ovat järjen määrityksiä aineen ja aineprosessin suhteista.

¹⁰“Lainmukaisuus” ilmaisee paremmin kuin “kausaliteetti” aineprosessin tai luonnon tapahtumainkulun muuttumattomuutta. Lainmukaisuus ilmoittaa vakiosuhteiden ja luonnonlakien olemassaolon. Se ilmoittaa muuttumattomuuden tosiasian: jos kaikki edellytykset on annettu, seuraa vääjäämättä tietty tulos. Kaikki edellytykset ovat “todellisia syitä”. On mielivaltaista valita jokin erityinen syy “varsinaiseksi syyksi”.

¹¹Lainmukaisuus merkitsee, että luonto toistaa aina itseään yleisessä. Se ei merkitse, että samankaltaiset prosessit samantapaisissa ilmiöissä ovat ehdottomasti joka suhteessa identtisiä. Yleinen, luonteenomainen, olennainen on vakio. Jokaisen ajateltavissa olevan pienimmän

yksityiskohdan ehdotonta identtisuutta ei luonnosta koskaan löydy. Vakiosuhteissa ilmenee yleinen.

¹²Yleistä lainmukaisuutta ei voi kiistää. Siihen tarvittaisiin jotakin täysin muuta kuin aivan liian spekulatiivisten aivojen hätiköidyt johtopäätökset, joista tähän mennessä on saatu näytteitä. Lainmukaisuutta on sanottava ehdottomaksi. Jos lainmukaisuutta ei olisi, kivi ei putoaisi, toimivaa konetta ei voisi rakentaa, tieteellistä kaavaa ei voisi laatia, ennustuksia ei voisi tehdä, kosmos olisi kaaos. Lainmukaisuuden vääjäämättömyyteen liittyvien kumoamattomien syiden luettelemista voitaisiin jatkaa loputtomiin. Meillä ei ole yhtäkään järkevää syytä olettaa jonkinlaista luonnon mielivaltaisuutta. Luonnontieteellinen metafysiikka, joka kieltää lainmukaisuuden siksi, että lakeja ei heti löydy, on yhtä epätieteellinen kuin konsanaan filosofinen metafysiikka. Nämä “luonnonfilosofit” eivät näytä vielä edes oppineen oivaltamaan nk. loogisten seurausten epäluotettavuutta.

¹³Vaikeus alkaa erityisistä laeista: tehtävästä ratkaista, ovatko ne todellisia lakeja vai eivät. On nimittäin suhteita, jotka voisi luonnehtia mahdollisiksi luonnonlaeiksi. Näihin kuuluvat esim. todennäköisyyslait eli tilastolliset lait, jotka osoittavat tapahtumainkulun yleisen suunnan, mutta eivät vielä löytämätöntä, muotoiltavissa olevaa todellista luonnonlakia.

¹⁴Todellinen luonnonlaki on ehdottoman pätevä so. se on poikkeukseton ja muuttumaton. Niiden lakien, jotka lukemattomien kokemusten jälkeen ovat saaneet tunnustuksen, täytyy saada päteä luonnonlakeina, kunnes jokaisen erityisen lain suhteen tavataan poikkeus. Sel- laista poikkeusta ei ole vielä löydetty. Ainoa todettu asia on, että jollakin tietyllä lailla ei ole ollut alun perin oletettua yleistä pätevyyttä, vaan sillä on pätevyys rajoitetummalla alueella.

¹⁵Jos aurinko räjähtää huomenna, ei astronominen ennuste seuraavasta auringonpimennyksestä tule toteutumaan. Räjähdyksestä emme tiedä mitään, sillä se kuuluu tutkimattomaan. Mutta tämä ei muuta mitään niiden luonnonlakien suhteen, jotka mahdollistavat auringonpimennyksen ennustamisen, ei muuta mitään vallitsevien luonnon- lakien ehdottomassa pätevyydessä. Se ei muuta näitä luonnonlakeja todennäköisyyslaeiksi.

¹⁶Luonnontutkimus puuhaa osaksi luonnonlakien etsimisen parissa, osaksi niiden muotoilun parissa. Kaikkia edellytyksiä tuntematta ei todellisia luonnonlakeja voi muotoilla. Sitä vastoin on “itse asian luonteen mukaan teoreettisesti mahdotonta todistaa, että jokin ilmiöiden sarja ei olisi lakien alainen”.

¹⁷Luonnonlait on virheellisesti jaettu kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin lakeihin. Kvalitatiivisia lakeja oletetaan löytyvän etupäässä kuvailevista tieteistä ja kvantitatiivisia matemaattisista tieteistä. Kvantitatiiviset lait ovat helppokäyttöisiä matemaattisen kaavansa ansiosta. Mutta tämä kätevyys aiheuttaa ilmeisiä vahinkoja ja vaaroja. Kaavoja tuotetaan mekaanisesti ja niitä käsitellään niin kuin ne merkitsisivät jotakin muuta kuin suureksi osaksi trivialiteetteja tai fiktioita.

¹⁸Tilastotiede tuottaa kaikilla aloilla näennäisiä vakiosuhteita, jotka voidaan ilmaista matemaattisilla kaavoilla. Seurauksena on suunnaton vallattomuus, aivan kuin nämä kaavat ilmaisisivat olennaisia todellisuuksia. Mutta luonnonlain muotoileminen vaatii kaikkien tekijöiden tuntemusta. Useimmissa tapauksissa ei tunneta tuntemattomien edellytysten olemassaoloa tai niiden lukumäärää. Todennäköisyyslaskennalla tehtyt kvantitatiiviset tutkimukset eivät sen vuoksi anna koskaan enempää kuin frekvenssin. Heterogeenisia, kvalitatiivisesti määräämättömiä ilmiöitä ei voi selittää, korvata tai määrätä tyhjentävästi kvantitatiivisilla tutkimuksilla. Tilastotiede ei voi todistaa luonnonlain olemassaoloa. Vain virheetön ennuste on todiste. Järjestelmällisesti muunnelluissa kokeissa opitaan vähitellen tuntemaan kaikkia edellytykset.

*

¹⁹Tieteen ja filosofian historia on yleisesti katsoen ollut taikauskojen historiaa, mutta myös väsymättömän kritiikin taistelua tietämättömyyden ennakkoluuloja vastaan. Tieteellisen

kehityksen voi tiivistää suhteellisen vähin lausein. Mutta vielä tänään on peruslauseiden esiin kaivaminen vaivalloista työtä. Pääasiallinen hukkuu epäolennaisuuksien paljouteen. Tietenkin vain asiantuntija tietää, miten uskomattoman suuren, usein joskus sukupolvien, vaivan “itsestään selvät” lauseet ovat maksaneet, kuinka monta uhria ne ovat vaatineet varsinkin niiden taholta, joilla on ollut valta ja siten patentti totuuteen. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti vain todellisuuskäsitykselle olennaisimpia lauseita.

²⁰Galilei oli uudemman ajan tutkimuksen ja ajattelun uranuurtaja. Hän saattoi käytäntöön suhteellisuusperiaatteen, osoitti luonnon havainnoimisen välttämättömyyden, selvitti, että todellisuusteorioita ei voi tutkimatta hyväksyä, vaan ne on alati uudelleen todistettava kokemuksella. Hän johti “syyt vaikutuksista” so. teorian periaatteet ilmiöistä. Hän osoitti, että liike on suhteen käsitys, että liikerata on erilainen riippuen siitä, mikä koordinaattijärjestelmä valitaan ja että jatkuvuus, kiihtyvyys ja voimaparalleelogrammi on siten määrättävä. Hän yhdisti hypoteesimenetelmän matemaattiseen ja kokeelliseen menetelmään.

²¹Galilein jälkeen Newton oli todellisuuskäsityksemme perustaja. Newton väitti, ettemme voi tietää mitään “olioiden olemuksesta” emmekä tapahtumainkulun “varsinaisista syistä”. Ne ovat filosofien metafyyysisiä suosikkiongelmia ja arvailujen kohteita ajatusrakennelmien ikuisissa uudelleen muotoiluissa. Mutta tiede ei voi vastata kysymyksiin mitä ja miksi, ainoastaan kykyynsä miten. Luonnontiede on kokemuksen yleistämistä. Jälkitarkastus on aina tarpeen. Tieteen tehtävä on kokemuksen antamasta todellisuudesta lähtien löytää ja muotoilla ne täsmälliset lait, jotka mahdollistavat ennusteen. Newton teki astronomiasta (taivaallisesta mekaniikasta) täsmällisen tieteen. Käyttämällä Keplerin planeettaratojen lakeja (Tycho Brahen tarkkojen havaintojen mukaan laskettuja) hän löysi gravitaatiolain (kappaleiden vetovoima on suoraan verrannollinen niiden massojen tuloon ja kääntäen verrannollinen etäisyyden neliöön) ja saattoi siten todistaa oikeaksi Cusanuksen hypoteesin ja Kopernikuksen teorian planeettojen kiertämisestä auringon ympäri.

²²Luultavasti ei ole olemassa peruslauseita, jotka eivät ennemmin tai myöhemmin osoittaudu vielä yleisempien lauseiden osiksi. Mutta se ei kiellä niiden oikeellisuutta eikä yleisempiä ilman niitä voitaisi löytää. Yleisellä suhteellisuusteoriallaan Einstein vaikuttaa saaneen fyysikot hylkäämään vanhan tila- ja aikakäsityksen, koska se joissakin harvoissa tapauksissa oli osoittautunut riittämättömäksi. Mutta vielä on liian aikaista vetää näitä johtopäätöksiä hänen teoriastaan, sillä näyttää olevan mahdollista muotoilla teoria yksinkertaisemmin ja lisäksi voi olla olemassa erilaisia tiloja ja jopa ulottuvuuksia useampia kuin neljä. Joten voimme levollisesti pitää kolmiulotteisen tilan useimmille ilmiöille. On mahdollista, että on olemassa kokonainen sarja erilaisia todellisuuksia ja että eri todellisuuskäsitykset ovat yhtä oikeita, jokainen annettulla alallaan.

²³Leibniz, joka kirjeenvaihdolla Newtonin ja muiden aikansa tiedemiesten kanssa omaksui heidän katsantotapansa, oivalsi, että todellisuustieto täytyy johtaa kokemuksesta, että mekaaninen luontokäsitys on eräs tapa kuvata todellisuutta, että ennuste on riittävä todiste todellisuuden olemassaololle, että lainmukaisuus on todellisuuden kriteeri, mutta myös sen, että Newtonin teoria ehdottomasta tilasta ja ajasta on tarkoitukseton.

²⁴Seuraavat biologisen kehitysoopin lauseet voidaan katsoa perusluonteisiksi: Kaikilla elämänmuodoilla on sisäinen ... ja yhteinen luonnollinen alkuperä, viime kädessä alkusynnyn kautta. Lajit ovat muuttuvia. Uusia lajeja syntyy vanhemmista muunnoksen kautta. Karsivia tekijöitä ovat mm. kyvyttömyys sopeutua muuttuviin elinolosuhteisiin, kyvyttömyys kestää vastoinikäymisiä ja ilmastonmuutoksia, nopeampi rappeutuminen ja kyvyttömyys lisääntyä. Tarkoituksenmukainen osoittaa paremmuutensa mm. siinä, että se ylipäänsä kestää, että se helpoimmin sopeutuu ja että se helpoimmin periyttää ominaisuutensa.

*

²⁵Tieteen historia voidaan jakaa dogmaattisiin ja skeptisiin kausiin. Kun on vastattu niihin kysymyksiin, joita tietyn tutkimuskauden aikana on pidetty olennaisina, vaikuttaa siltä kuin pääasiallinen tutkimustyö olisi suoritettu. Yleisinhimillinen tarve saada jotain varmaa ja kiinteää ajatukselle aiheuttaa yksinkertaistamisen ja järjestelmällisyyden tavoittelun, mikä johtaa maailmankatsomukseen. Sellaisina aikoina on epämuodikasta olla skeptikko ja asettaa järjestelmän oikeellisuus kyseenalaiseksi. Silloin osoitetaan yleistä vastenmielisyyttä uusia hypoteeseja kohtaan, jotka voivat horjuttaa vaivoin rakennettua ajatusrakennelmaa, vastenmielisyyttä, joka voi ilmetä niinkin räikeästi, että kieltäydytään tutkimasta tosiasioita, joita ei voi sovittaa järjestelmään.

²⁶Mutta jatkuvasti käy ilmi, että uusia ongelmia esiintyy, että vanhat muotoilut voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Hyvin rakennettu järjestelmä hajoaa. Eri tutkimusaloilla tehdyt löydöt aloittavat uuden aikakauden. Kaikki on tuuliajolla ja kaikki vaikuttaa taas epävarmalta. Sellaisina aikoina on vanhollista olla dogmaatikko ja antaa vuorenvarmoja arvostelmia hypoteeseista ja teorioista.

²⁷Aiemmin saattoivat varmuutta tarvitsevat tunneajattelijat löytää sen filosofisesta järjestelmästä. Mutta sen jälkeen kun tiede otti filosofian vanhan tehtävän selittää annettua todellisuutta, on järjestelmien rakentaminen ollut tieteen tehtävä. Maailma on täynnä uskovia, jotka ovat saaneet tyytyä mielettömyyksiin – paremman puutteessa. Orientoitumista helpottava ja yleiskatsauksen antava järjestelmä on tärkeä myös tieteelle. On väistämätöntä, että niistä, joiden tiedot ja käsityskyky riittävät vain järjestelmän oppimiseen, tulee dogmaattisesti uskovia. On kuitenkin parempi uskoa dogmaattisesti järkevään järjestelmään kuin mielettömään tai vähemmän järkevään järjestelmään. Olisi ehkä eduksi huomauttaa, että kaikki järjestelmät ovat tilapäisiä, yhteenvetoja tutkimuksen viimeisistä tuloksista, eivätkä lopullisia tuotteita.

1.36 HISTORIA

¹Historia on historioitsijoiden käsityksiä menneestä, tosiasioista ja tapahtumista. Tieteenä historian pitäisi kyetä tarjoamaan meille ihmiskunnan kokemus yleispätevydessään ja edetä yksityisestä tyypilliseen ja yleiseen. Sen ei pitäisi kyetä antamaan meille vain poliittisten ideoiden ja järjestelmien historiaa, vaan myös niistä saatavat opetukset.

²Tilapäinen on apriori epäluotettavaa ja yksilöllinen, joka ihmisiä eniten kiinnostaa, kuuluu pääasiassa fiktioiden maailmaan. Mielenpitoet ovat yksilöllisesti tai kollektiivisesti subjektiivisia eivätkä objektiivisia. Kun psykologia lopulta etenee ihmistietoon, luonteentutkimukseen ja historian analyysiin, tulee historia legendojen muovaajana todennäköisesti antamaan paljon arvokasta tutkimusainesta.

³Jos historia ei kykene antamaan kokemuksilleen sellaista yleispätevää muotoa, että voimme oppia näistä, jotta kerta kerran jälkeen säästymme samoilta kokemuksilta, se tuskin lisää tietoa elämästä ja ymmärtämystä sitä kohtaan, vaan tyydyttää sellaista tiedonhalua, jota paremminkin pitäisi kutsua uteliaisuudeksi, ja joka parhaassa tapauksessa voi antaa valikoitua ainesta kirjalliselle taiteelle.

⁴Vain se tietämys, joka on välttämätön nykyajan ymmärtämykselle, voi asettaa oikeutettuja vaatimuksia saada kuulua nk. yleissivistykseen. Jos historia ei voi lahjoittaa meille tätä ymmärtämystä, se on karkoitettava alatieteisiin. On kokonaan toinen asia, että historia on tutkimukselle korvaamaton. Mutta siinä tapauksessa pitäisi tämä yleiseksi historiaksi kutsuttu mielivaltainen sekoitus jakaa sen moniin eri haaroihin, joiden rajat on selvästi merkitty. Vasta silloin historia täyttää tehtävänsä asiantuntijalle, jonka tarvitsee tietää kaikki saatavissa olevat tiedettävät asiat omalla erikoisalallaan. Hän kykenee myös paremmin arvioimaan historiallisen tietouden arvon omaan tarvettaan ajatellen, karsimaan kriittisesti annettua aineistoa ja ottamaan mukaan vain hänelle olennaisen.

1.37 Historialliset tosiasiat

¹Luonnontutkimuksen hypoteesit perustuvat tosiasioihin ja ovat siten aina jossakin suhteessa todellisuusvoittoisia. Niiden heikkoutena on tosiasioiden puute. Historiallisen totuuden epäluotettavuus johtuu lukuisista näennäistosiasiosta ja mahdottomuudesta poistaa ne.

²Tosiasiat voidaan jakaa todellisiin ja väitettyihin, tarkistettuihin ja tarkistamattomiin, tarkistettavissa oleviin tai sellaisiin joita on mahdoton tarkistaa, objektiivisiin ja subjektiivisiin sekä objektiivisesti ja subjektiivisesti yhdisteltyihin tosiasioihin.

³Jos voisimme jakaa tosiasiat tunnettuihin ja tuntemattomiin, osoittaisi tuntemattomien tosiasioiden lukumäärä tietämättömyytemme menneisyydestä – myös siitä menneisyydestä, jonka luulemme tuntevamme parhaiten.

⁴Jos voisimme arvioida nk. historiallisten tosiasioiden yhtäpitävyyden todellisuuden kanssa, osoittautuisi tietomme menneisyydestä epätodellisemmaksi kuin mitä kukaan on uskaltanut uneksia.

⁵Historia on tuskin todenpuhujain historiaa. Jokainen, jolla on kokemusta siitä, kuinka vaikeaa on vahvistaa jonkin tapahtumainkulun todelliset tosiasiat, kun kaikki asiaan osalliset ovat innokkaita pääsemään objektiivisesti oikeaan tulokseen, oivaltaa, kuinka sellaiseen pääseminen on lähes mahdotonta, kun kaikki osapuolet - niin kuin useimmiten historiassa – ovat innokkaita muuntamaan tosiasioita, korjaamaan tapahtumainkulkua ja vääristämään vaikuttimia. Epäluotettavuus on ilmeinen kaikille, joilla on ollut elävässä elämässä tilaisuuksia tutkia, kuinka todistajat tiedostamattaan muuntavat kokemuksensa uuteen haluamaansa muotoon. Kun tähän lisätään, että vihityt useimmiten vaikenivat ja ulkopuolisten vihkiytymättömien mielipiteet ovat olettamuksia, että jäävien, puolueellisten ja epäkriittisten todistajien lausunnot täytyy katsoa epätodennäköisiksi tai epäluotettaviksi, ei ”usko” historiallisiin ”tosiasioihin” ole suuri.

⁶Niin kuin filosofille on tunnusomaista hänen kriittinen suhtautumisensa filosofiaan, on historioitsijalle tunnusomaista hänen kriittinen suhtautumisensa historiaan. Syvällisempi historian kriitikki näkee nk. historialliset totuudet hyvällä annoksella epäilyä ja miettii viisautta, joka sanoo, että ”mitään ei ole niin helppo yhdistellä kuin tosiasioita”, jotka todistavat, mitä tahdotaan todistaa. Kaikenlaisista nk. tosiasioista ovat historialliset tosiasiat epäilyttävimmät. Tosiasioiksi pitäisi periaatteellisesti hyväksyä vain j. Ikimaailman kontrolloitavissa olevat, objektiiviset tosiasiat.

1.38 Historialliset tekijät

¹Historiallinen tapahtumainkulku on kuten kaikki tapahtumainkulku lukuisten tekijöiden tulosta. Huolimatta kaikista tehdyistä yrityksistä selittää näitä tekijöitä, voitaneen liioittelematta sanoa, että useimmat tekijät ovat tuntemattomia ja jäävät tuntemattomiksi. Historia voi vain poikkeustapauksissa todeta mitkä tekijät ovat myötävaikuttaneet ja mitkä syyt ovat olleet ratkaisevia. Tekijät, jotka luulemme tuntevamme, ovat usein olleet näennäistekijöitä. Ne antavat vaikutelman pikemminkin sattumasta kuin lainmukaisuudesta. Useimmat kausaaliyhteydet jäävät aivan liian usein saavuttamattomiksi käytetyistä mitä hienoimmista menetelmistä huolimatta. Historiallinen kausaliteetti sallii itsensä todettavaksi vain tilapäisesti ja poikkeuksellisesti.

²Todistettavien tekijöiden suhteellisen merkityksen arvioiminen niiden yhteisvaikutuksessa, sivuvaikutuksessa, vastavaikutuksessa ja myötävaikutuksessa, sen suhteellisen vaikutuksen arvioiminen, joka kaikilla eri sosiaalisilla, poliittisilla, kansallisilla, taloudellisilla, uskonnollisilla, psykologisilla, persoonallisuuden määräämillä ym. tekijöillä on ollut valtion ja yhteiskunnan muodostumiseen tai historialliseen tapahtumainkulkuun jokaisessa

erityistapauksessa tai yleensä, kaikkien näiden yhdistelmien oikein arvioiminen niiden suunnattomassa moninaisuudessa ylittanee aivan liian usein sekä tietämisen että arvostelukyvyn. Tiettyjen tekijöiden korostaminen kaikkien muiden, sekä tunnettujen että tuntemattomien kustannuksella, on enemmän tai vähemmän mielivaltaista.

³Tavallinen virhe on kausaaliyhteyden ja aikayhteyden toisiinsa sekoittaminen. Kahta ajassa rinnatusten kuluva samankaltaista tapahtumaa pidetään usein kausaalisesti toisiinsa liittyvinä. Mutta lukuisat tapahtumainkulut etenevät yhdensuuntaisesti ilman, että niillä on toistensa kanssa tekemistä. Sen, että ne sivuavat toisiinsa ei tarvitse lainkaan merkitä syysuhdetta. Käytämme lääketieteellistä vertausta: sairaan henkilön parantuminen, sen jälkeen kun hän on ottanut lääkettä, ei todista, että lääke sai aikaan parantumisen. Vasta sitten, kun on halutessa voitu jättää pois tai ottaa mukaan joku tekijä ja virheettömästi ennustaa jokaisen erityisen kokeen tulos, on todettu kausaaliyhteyden olemassaolo.

⁴Historiallisen tietouden epäluotettavuus ilmenee osaksi niistä jatkuvasti oikaistuista käsityksistä, joita jokainen perusteellinen historiallisten tutkimusalojen uudelleen kyntäminen aiheuttaa, osaksi niistä uusista ja usein vallankumouksellisista historiallisista löydöistä, joita teemme niin pian kuin uusia ideoita ilmenee, jolloin näitä siihen saakka tuntemattomia tekijöitä voidaan seurata historian kirjavassa kudoksessa niiden löydyttyä siitä eriväristen lankojen tavoin.

1.39 Historiallinen katsantotapa

¹Historialliseen katsantotapaan kuuluvat mm. historialliset rakennelmat, historialliset johtamiset ja historialliset määräytymiset. Niitä esiintyy enimmäkseen harhautumisen tai konservatiivisen pyrkimyksen aikoina.

²Tyypillisiä historiallisia rakennelmia ovat mm. tunnetut Hegelin, Marxin ja Spenglerin omaksumat historialliset katsantotavat. Historiallisten rakennelmien näytteinä ne ovat riittävän mielivaltaisia mielikuvituksellisuudessaan palvellakseen varoittavina esimerkkeinä. On myönnettävä, että historia tieteenä melkein houkuttelee sellaisiin rakennelmiin ja muodostaa joka tapauksessa kiitollisen kentän sellaisille rakennelmille. Historia antautuu uudelleen rakenneltavaksi mielihalun mukaan ja jättää kentän avoimeksi lähes rajoittamattomalle määrälle katsantotapoja. Historiallinen jälkiviisaus ei ole kovinkaan paljon tapahtumainkulusta ja kausaaliyhteyksistä saatua tietoa kuin mielivaltaista rationalisointia. Meillä ei ole tarvittavaa kriteeriä minkäänlaisen historiallisen katsantotavan oikeellisuudelle. Asiallinen arviointi on vain poikkeuksellisesti mahdollinen. Historiallinen finaalisuus eli tarkoituksenmukaisuus, jonka monet uskovat voivansa jäljittää, jää usein henkilökohtaisiksi olettamuksiksi, joita on mahdoton todistaa. Yleisesti katsoen historia osoittaa tuloksen yksinomaan siitä tietämättömyydestä, jota kaikki aikakaudet ovat nimittäneet tiedoksi.

³Tyypillisiä historiallisia johtamisia ovat mm. yritykset perustaa yhteiskunnallisia, valtiollisia tai taloudellisia oikeuksia näiden oikeuksien esiintymiselle menneinä, historiallisina aikakausina. Historiallisen johtamisen kiihkoilijaa tuskin huolestuttaa se, että esim. inhimillisen oikeuden ja inhimillisten oikeuksien historiallinen johtaminen merkitsee paluuta barbaarisiin, epäinhimillisiin, kauan sitten voitettuihin katsomuksiin. Mielivaltaisesti hän lähtee historiallisesta perinnöstä nähden sen väistämättömänä, jonkinlaisena lähtemättömänä perisyntinä, ainoana totuudellisena, ainoana mahdollisena todellisuuspohjana ja normina oikeuskatsomukselle. Hänen näyttää olevan mahdotonta käsittää, että inhimillinen oikeus on verrattoman paljon roomalaisen tai germaanisen oikeuden tai muiden suhteellisen epäinhimillisten oikeuskatsomusten yläpuolella. Hänen on mahdotonta oivaltaa, että inhimillinen oikeus odottaa vielä toteutumistaan. Meillä on sivilisaatio, mutta ei kulttuuria, sillä kulttuurin erehtymätön merkki on se, että ihminen nähdään ja häntä kohdellaan Ihmisenä, mikä tahtoo sanoa: muita arvoja parempana.

⁴Tekemällä historiallisesti johdettu tai historiallisesti määräytynyt jonkinlaiseksi normiksi on historiallisesti tilapäiseltä riistetty tilapäisyys, annettu historiallisesti väliaikaiselle merkitys, jota sillä ei ole, todellisuusmerkitys, joka on kaukana sen järkevästi oikeutetusta, tehty historiallisesti tilapäinen joksikin yleispäteväksi, väistämättömäksi ja tarpeelliseksi. Historiallisesta tapahtumainkulusta tehdään absoluuttinen, jos sen annetaan vaikuttaa tarpeelliselta prosessilta, välttämättömyydeltä, jonkinlaiselta filosofisen syvämielisyuden “syvemmältä tarkoitukselta”. Sellainen historiallinen katsantotapa johtaa riippuvuuteen vanhentuneista mielipiteistä, jotka kahlehtivat ajattelun kerran muotoutuneisiin ajatusratoihin ja kerran mahdollisesti oikeutettuihin, mutta kauan sitten voitettuihin näkökohtiin. Sitä, mikä kerran erityisissä tapauksissa on myötävaikuttanut annettuun tulokseen tai tiettyyn katsomukseen, yliarvioidaan ja painotetaan liikaa, jos sen historiallinen tilapäisyys asetetaan pohjaksi pysyvästi säilytetylle todellisuuskäsitteelle.

⁵Historiallinen katsantotapa, josta vääjäämättä tulee dogmaattinen, uskoo perinteen edustavan sitä, mikä on elinkelpoista, ikään kuin perinne olisi järkipäisyyden prosessin kautta saatu elämäkokemuksen ja elämäntiedon tulos. Mutta historiallinen tapahtumainkulku yksilöllisessä muodostumisessa ei ole mikään järkevä prosessi. Se on pikemminkin sattumain leikkiä, aiemmin elinkelpoisten, myöhemmin elinkelvottomien tekijöiden tuote, tekijöiden, joihin on sekoittunut runsaasti epäoikeutettuja erityisheittejä, tietämättömyyttä ja mielivaltaa. Tällaisille historioitsijoille kaikki historiallinen on hyvin perusteltua, olipa se kuinka mielettömä tahansa.

⁶Historiallisesti määräytynyt on olennaisesti irrationaalista, eikä sitä sen tähden voi asettaa järkipäisyydeksi tai käyttää katsantomenetelmänä. Sellainen menetelmä todistaa tietämättömyyden avuttomuudesta ja mentaalista harhautuneisuudesta ollen oman järkemme vararikkoselvitys.

1.40 Historiakulttuuri

¹Mikään ei ole uutta, sanoo ajattelija täydellä syyllä. Kaikki on uutta, sanoo tunteilija. Niin kuin luonto aina toistaa itseään yleisessä mutta ei koskaan yksityisessä, ovat eri kulttuurit samankaltaisia toisintoja yksilöllisine muotoineen.

²Vanhemmissa kulttuureissa on yksilöllistä niiden omalaatu, eikä siitä voi tulla uutta kulttuuria matkimisella tai jäljittelyllä.

³Menneisyydessä eläminen, tuleminen kaikkien kuluneiden aikakausien kelpaamattomien muinaisjäännösten museoksi, sisältää omat vaaransa. Ei kaikella ole elämänarvoa vain sen tähden, että se kerran on ollut olemassa. Eivät kaikki hylätyt käsitykset ole merkityksellisiä sen tähden, että ne ovat kerran olleet ajankohtaisia. Melkein mistä tahansa voidaan tehdä “tieteellisen käsittelyn” kohde, kunhan siitä on ehtinyt tulla “historiallinen” ilmiö. Vanhemmista kulttuureista ei yksikään pitänyt ihmistä Ihmisenä. On suoraan eksyttävää kutsua näihin liittyviä opintoja humanistisiksi sanan varsinaisessa merkityksessä. Yliarvioimme kerran olemassa ollutta emmekä harkitse kysymystä, oliko sen kuolema osoitus sen elinkelvottomuudesta. Ei kaikki isiltä peritty ole esikuvallista. Uusi kulttuuri ei synny rappeutunutta säilömällä.

⁴Perinne ja klassinen sivistys voivat myös vaikuttaa ehkäisevästi. Niillä voi olla niin suuri vaikutus, että kaikkea uutta epäillä a priori, jos se ei ole historiallisesti määräytynyttä ja että yksinomaan kuollut ja historiaan sisällytetty todistetaan päteväksi ja tunnustetaan elämänarvoiseksi.

⁵Me muotoilemme menneen uudelleen ja täytämme ammottavat aukot usein suurimittaisilla fiktioilla, jotka eivät ole koskaan olleet todellisia, mutta jotka vääristävät suhteellisuudentajuamme, summentavat näkemystämme nykyisestä ja joista eroon pääsemiseksi saamme aina maksaa kovan ja tarpeettoman vaivan. Oman ajan virheellinen näkemys on

suureksi osaksi historiallista perintöä. Historiasta on myös liian usein tullut takaportti, josta onnellisesti hengiltä otetut fiktiot uudelleen liivahtavat sisään kummittelemaan. Jos taistelu menneisyyden harhakäsityksiä ja taikauskoisuuksia vastaan alituisesti uusiutuvana jatkuu, on lopulta ehkä välttämätöntä vapauttaa ainakin “yleisivistys” tältä kelpaamattomalta ylellisyydeltä. Jos meillä olisi todellista tietoa, voisi historia hyödyttää säilyttämällä tiedon tuleville sukupolville. Mutta niin kauan kuin käytämme pääasiallisesti hypoteeseja ja fiktioita, tekee historia meille enimmäkseen karhunpalvelusta säilyttäessään nämä fiktiot. Jos aatehistoriaa nimitettäisiin siksi, mitä se on – “taikauskojen” historiaa – vähentyisi sitä kohtaan osoitettu mielenkiinto huomattavasti. Nykyinen kulttuurimme on olennaisesti kulttuurihistoriaa ja historiankulttuuria. Kulttuurimme on aivan liian suurelta osalta jäljentämistä. Alkukantaisilla ei ole itsenäisiä mielipiteitä ja heidän ajattelunsa on yrityksiä tajuta, mitä toiset sanovat osatakseen sitten jäljitellä. “Kulttuurikansoina” meidän olisi pitänyt päästä siltä asteelta, samoin kuin siitä, että on tarkalleen tiedettävä, mitä muinaiset kansat sanoivat uskovansa. Todelliselle tiedolle jää tuskin paljonkaan tilaa, jos tiedetään, mitä ihmiset kaikkina aikoina ovat uskoneet tietävänsä. Matkiminen ei ole itsenäistä ajattelua.

⁶Jos on tarkoitus, että luomme oman kulttuurimme – ja meillä on edellytykset – on historian rajoittaminen välttämätöntä. Historiaan voi hukkuu. Se, mikä ei lisää elämänymmärtämystä ja elinkelpoisuutta kuuluu erityistutkimuksen eri arkistoihin. Se, mitä emme ole vielä osanneet hyödyntää kauan sitten menneestä sekä oman kulttuurimme että keskivertoihmisen tarpeiksi, on subjektiivisuuden mässäilyä epäolennaisuuksilla, ja sen yleinen merkitys on liian pieni. Kulttuuri on omaa kulttuuria, itsenäisyyttä ja omaa luomusta, ei matkimista eikä jäljittelyä. Historiallinen kulttuuri – kuolleiden kulttuurien palvonta – ei luo uutta kulttuuria.